

Co udělat pro to, aby vaše

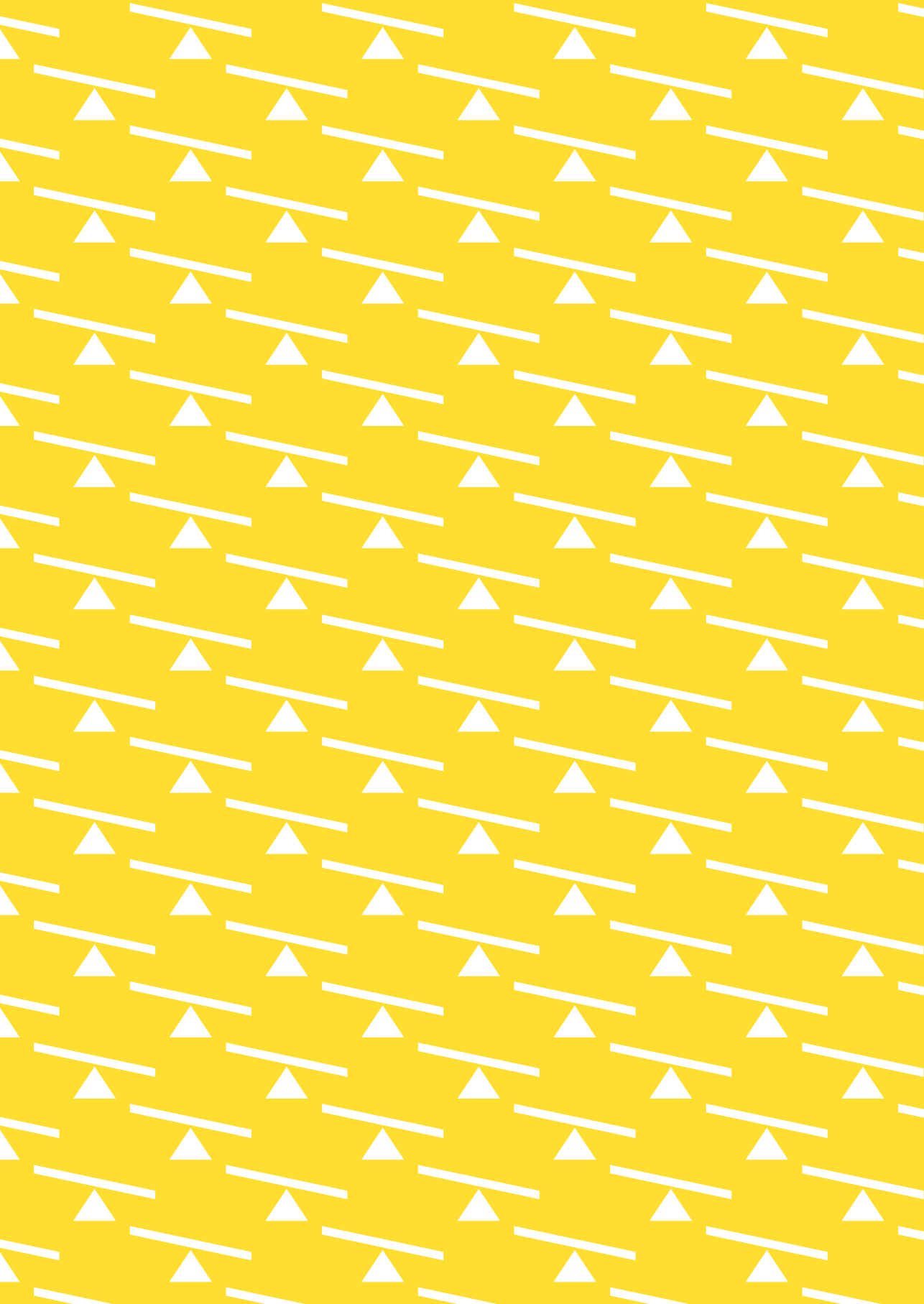
knihovna

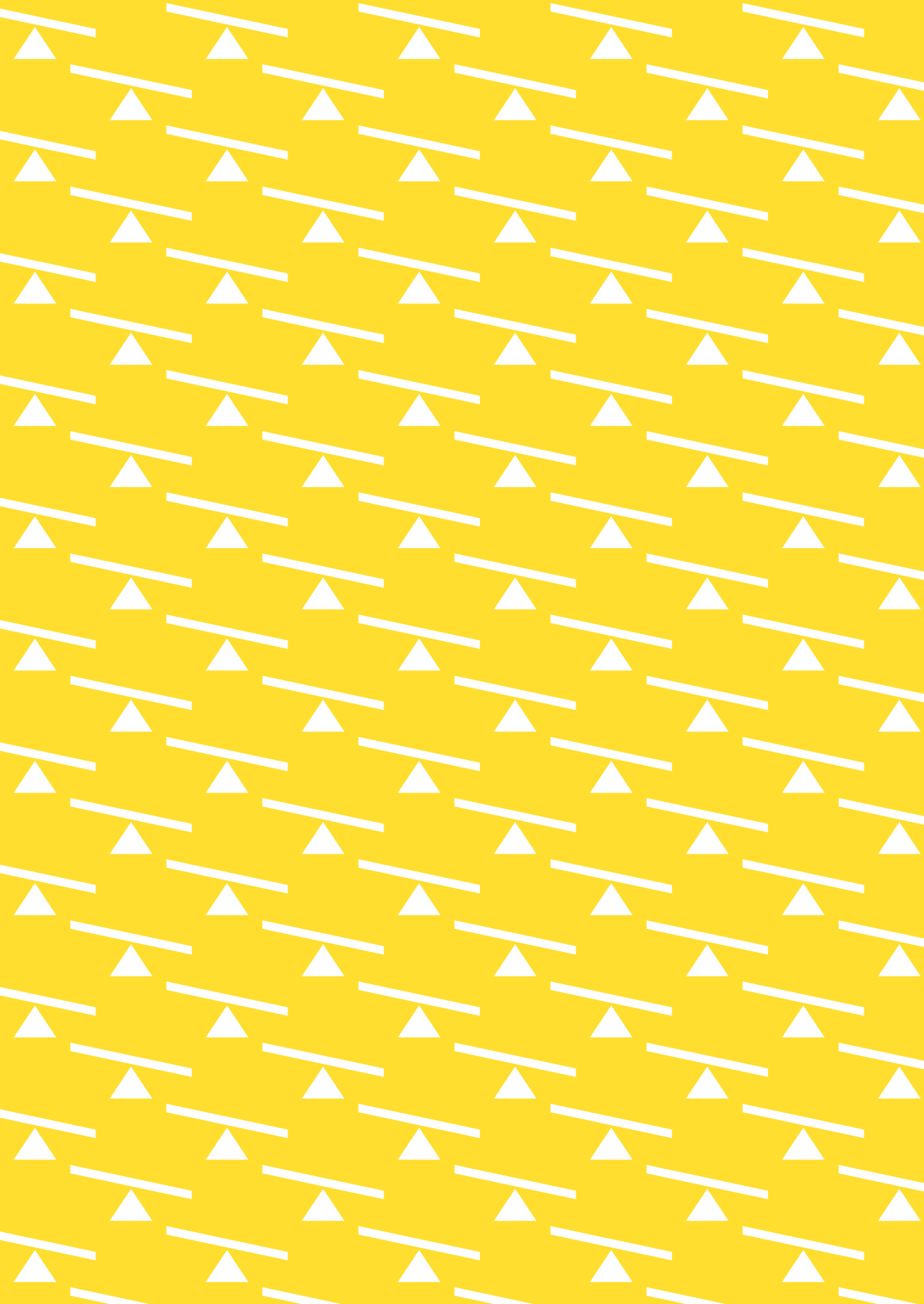
přežila

ožila

Příručka pro knihovníky... a všechny ostatní v Evropě!

Co udělat pro to, aby vaše knihovna ~~přežila~~ ožila

**Příručka pro knihovníky...
a všechny ostatní v Evropě!**

Tato kniha přináší příklady a osvědčené postupy od celé řady knihovníků a komunit zapojených do programu The Europe Challenge, jehož se každoročně účastní týmy z celé Evropy. Knihovny a komunity spolupracují na řešení takových problémů, jako je sociální izolace, nerovnost, dezinformace nebo klimatická krize, a s podporou Evropské kulturní nadace a jejích partnerů pracují na vývoji kreativních řešení. Iniciativa podporuje rostoucí síť evropských knihoven, které společně pracují na posílení demokratické účasti a sociálního i ekologického pokroku. Základem tohoto procesu jsou přitom změny prováděné na místní úrovni na základě iniciativy občanů.

theuropechallenge.eu

Obsah

Úvod

8

1 Knihovny jako centra demokracie

12

2 Knihovny jako obývací pokoje Evropy

48

3 Knihovny jako klimatické oázy

90

4 Knihovny jako domy pro všechny

122

5 Knihovny jako nemocnice pro mysl

158

Úvod: Evropská sociální síť

Musím se přiznat, že při psaní úvodu k této nádherné sbírce příběhů a rozhovorů mě fascinovalo to, jaké obrovské možnosti mají naše knihovny, i jejich nenápadný půvab, který přispívá k tomu, že naše společnost je propojenější, ohleduplnější, radostnější, zajímavější a odolnější. Knihovny přinášejí naději.

Knihovny jsou jedním z klíčových prvků veřejné infrastruktury. Představují bezpečný a důvěryhodný veřejný prostor v této neklidné době plné problémů, nejistot a otázek. Knihovny nám pomáhají hledat odpovědi. Jsou lidským prostorem ve věku umělé inteligence. Nebudu zapírat – mám knihovny opravdu rád.

Knihovny vytvářejí pocit sounáležitosti. Mají stoprocentně lokální charakter a zároveň jsou přítomné všude v Evropě. Knihovny jsou jedinečné, a přitom mají společný rozpoznatelný a důvěryhodný formát. Jsou součástí komunit, které je obvykle financují. Jsou propojeny a tvoří v pravém slova smyslu evropskou sociální síť. Vytvářejí kulturní, znalostní a komunitní síť. Osobně by se mi líbilo, kdyby se knihovny staly hlavním hnacím motorem Evropského společenství.

Knihovny byly vždy založeny na dnes tolik moderní ekonomice sdílení – mnohem dříve, než se tento prvek objevil v jiných oblastech. Byly tu dlouho předtím, než se do módy dostalo sdílení aut, skútrů, bytů, kočičích fotek nebo tanečních videí, která dnes patří mezi ziskové segmenty digitálních firem. Sdílení je společenskou

a tvůrčí funkcí knihoven a bývá většinou zdarma. Knihovny zkrátka mají před ostatními náskok tisíce let. Knihovny vždy představovaly budoucnost.

Doslechl jsem se, že existuje dokonce celá módní a influencerská scéna, která miluje knihovny. Znamená to tedy, že jsou knihovny cool? Myslím, že ano. A to i přesto, že si spousta lidí představuje knihovníky se šedivými vlasy s tlustými brýlemi, kteří přemísťují nějaké zaprášené knihy. I když to tak zdaleka není, je možná dobře, že knihovny jsou trochu podceňované a nejsou tak trendy, že byste museli stát frontu, abyste se dostali dovnitř, jako je tomu u některých módních kaváren.

V Evropě funguje 65 000 knihoven. Představte si, že by byly navzájem propojené. Knihovny mohou jedinečným způsobem spojit místní a evropské prostředí. Přál bych si, aby si lidé a politici v Evropě uvědomili, jak velký poklad evropské knihovny představují. Potřebují uznání a investice. Jsem přesvědčen, že se evropské knihovny mohou stát s nadsázkou druhým Erasmem, který propojí miliony lidí napříč evropskými hranicemi. Stejně jako to díky programu Erasmus již desítky let dělají univerzity.

Co je k tomu potřeba? Infrastruktura po celé Evropě. Jednoduchá myšlenka: lokální, ale evropsky propojená. Ambice a peníze. Partnerství mezi veřejností a filantropií, které celý proces odstartuje. Všechny ingredience máme. Tak se do toho pustme!

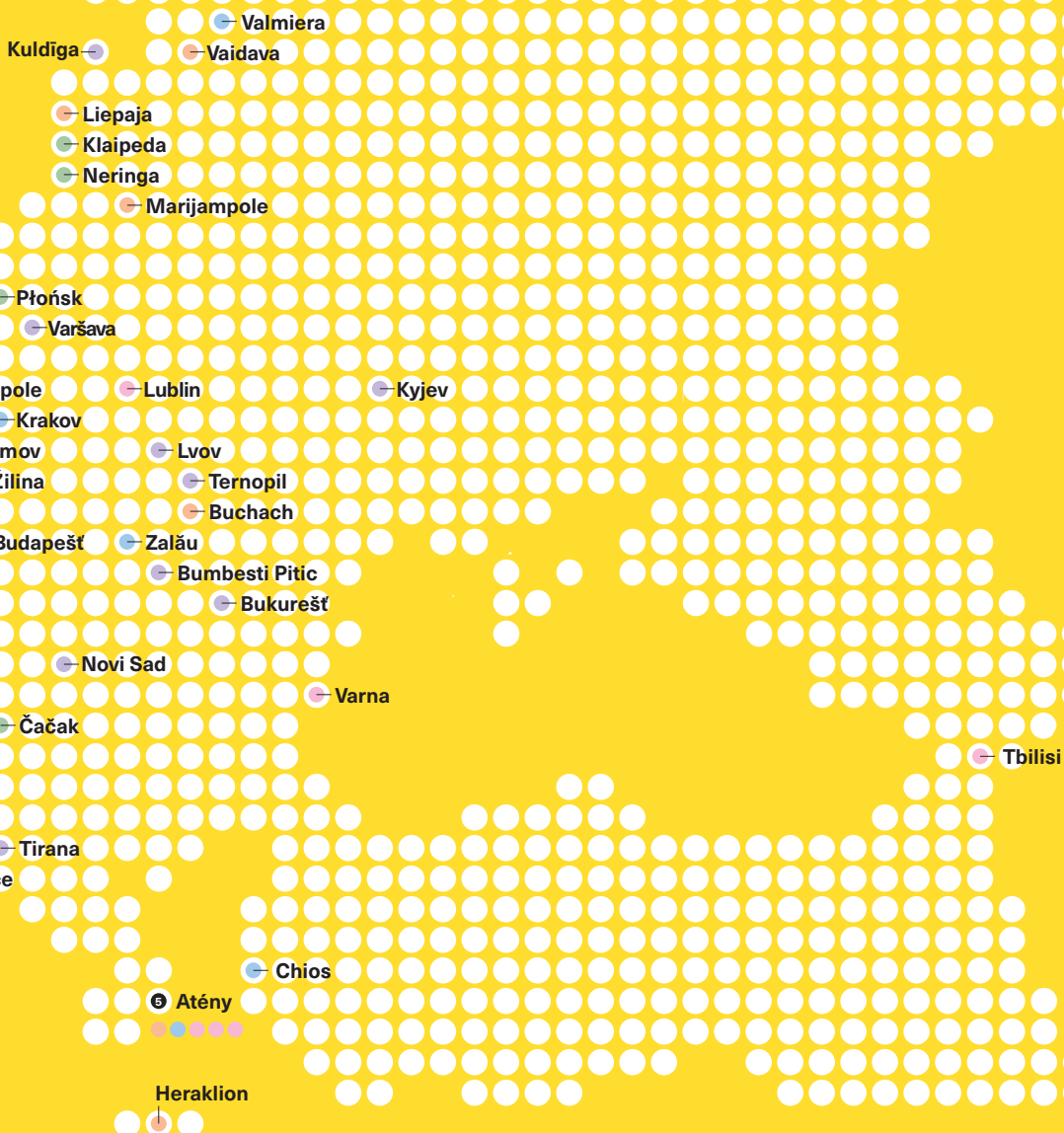
André Wilkens

Ředitel Evropské kulturní nadace

Mapa iniciativ Evropské výzvy

- Knihovny jako centra demokracie
- Knihovny jako obývací pokoje Evropy
- Knihovny jako klimatické oázy
- Knihovny jako domy pro všechny
- Knihovny jako nemocnice pro mysl

Knihovny jako centra demokracie

Úvod

„Vy si myslíte, že knihovny jsou jen knihy? Tak to jste trochu mimo,“ zní virální internetový mem z filmu „Pan Wonka a jeho čokoládovna“ z roku 1971. Na snímku je Wonka ve svém typickém fialovém saku a jeho sarkastický úsměv vybízí k zamyšlení. Každý nadšený knihovník vám potvrdí, že knihovny nabízejí mnohem víc než jen zaprášené regály s knihami. Knihovny podporují gramotnost, poskytují přístup ke znalostem i možnostem celoživotního vzdělávání, nabízejí bezpečný prostor pro diskuzi, podporují zkoumání různých myšlenek a vychovávají generace aktivních a zdravě kritických občanů. Už vám to asi dochází – je toho opravdu hodně.

Ačkoli je demokracie často úzce definována výsledky voleb, fungování demokracie ve skutečnosti umožňuje právě to, co se děje mezi volbami. Knihovny v tom hrají zásadní roli. Jak se však vyvíjí role knihoven v době, která se vyznačuje cenzurou, polarizací, tzv. fake news a dezinformacemi? Tyto znepokojivé trendy zpochybňují to, co znamená udržovat prostor, který podporuje demokratické hodnoty.

Pořád si myslíte, že knihovny jsou jen knihy? Tato kapitola vám ukáže, čím vším knihovny ve skutečnosti jsou.

Veřejná knihovna je ta nejdemokratičtější věc na světě. To, co se tam dá nalézt, podkopává moc všech diktátorů a tyranů: Demagogové mohou pronásledovat spisovatele a říkat jim, co mají psát, jak chtějí, ale nemohou zničit to, co bylo napsáno v minulosti, i když se o to často snaží... Pokud čtete, můžete se naučit myslet sami za sebe.

-Doris Lessing

Rozhovor

Demokracie je věc pro bělochy, nebo ne?

Esra Karakaya o stavu demokracie v Evropě a dopad na knihovny

Foto: Meklit Fekadu Tsige

Jméno

Esra Karakaya

Země

Německo

Rok narození

1991

Povolání

Mediální podnikatelka
a novinářka

Esra Karakaya je zakladatelkou společnosti KARAKAYA TALKS, což je startup zaměřený na talk show a zpravodajský obsah, který se zaměřuje na tradičně marginalizované komunity. Kromě mnoha dalších ocenění byla jmenována jednou z 30 v rámci projektu „30, které mění Německo“. V roce 2021 jí byla udělena Cena Hildegardy Hamm- Brücher za demokracii. Esra je velkou bojovnicí za mediální spravedlnost a věnuje se oblasti vytváření kritického a přístupného zpravodajského obsahu pro marginalizované komunity.

Napadá vás nějaká konkrétní knihovna, která sehrála ve vašem životě důležitou roli nebo na kterou ráda vzpomínáte, protože formovala to, kým jste dnes?

Vyrostla jsem ve Weddingu, části Berlína, která vždy patřila mezi typické dělnické čtvrti. Žilo tam mnoho marginalizovaných komunit. Na střední škole jsme s vrstevníky často chodili studovat do Schillerovy knihovny. Mnozí z nás neměli doma žádný prostor – spousta z nás pocházela z velkých rodin a žila v malých prostorách. Pro mě se tato knihovna stala prostorem pro učení, ale také místem setkávání a společenského života. I když jsme nikdy nedostávali nějaká formální pozvání, věděli jsme, že tento prostor je tu pro nás – byl hned za rohem, volně přístupný a měli tam počítače.

Zhruba před deseti lety se tato knihovna přestěhovala do nově postavené budovy ve stejné ulici. Přestože tuto berlínskou ulici výrazně poznamenal proces gentrifikace, nová budova knihovny je velmi krásná a výrazná. Líbí se mi, že nebyla postavena proto, aby vydělávala peníze, ale proto, aby vznikl krásný prostor pro místní lidi. Jejím jediným účelem je vytvořit místo, kam mohou lidé chodit zdarma a kde se mohou učit. Když to vidím, dává mi to naději.

Spisovatelka Doris Lessing kdysi řekla, že „veřejná knihovna je nejdemokratičtější věcí na světě“. Znepokojující je to, že podle průzkumu v některých evropských zemích čelí každý třetí knihovník tlaku na cenzuru nebo vyřazování knih, což signalizuje alarmující trend. Když vyvodíme paralely s vaší prací v médiích, proč jsou podle vás knihovny mezi populistickými silami, které nyní ohrožují stav našich demokracií, považovány za „nebezpečné“?

Nevěděla jsem, že se to děje. Považuji za šokující, že tomu tak je. Pro mě jsou knihovny centrem pravdy, zatímco populistickým silám se zjevně daří překrucovat fakta. Daří se jim budovat narativ, že oni jsou ti utlačovaní – narativ, který vás vybízí k tomu, abyste s nimi soucítili. Ve skutečnosti jsou populisté lidé v mocenských pozicích, kteří využívají moc k utlačování.

Kdybych byla populistickým politikem, tak bych knihovny určitě považovala za hrozbu. Knihovna je prostor, který narušuje populistický narativ. Je to prostor, kde se archivují znalosti a historie. Jsou to prostory, které uchovávají data – prostory, kam mohou lidé chodit a nacházet kousky historie a skládat je dohromady.

Kdybyste mohla současný stav demokracie v Evropě popsat pouze dvěma třemi slovy, jaká slova byste použila?

Okamžitě mě napadá: „nízké sebevědomí.“ ☺ Copak to tak můžu nechat?

Kanadská filmařka a spisovatelka Astra Taylor říká: „Demokracie možná neexistuje, ale bude nám chybět, až zmizí.“ Souhlasíte s tímto tvrzením? Je demokracie v Evropě tak dobrá, jak jen může být, přestože je „rozbitá“? Jaké jsou podle vás v současnosti největší problémy, jimž musí demokracie čelit?

S tímto tvrzením souhlasím jen částečně. Souhlasím s tím, že by nám určitě chyběla, kdyby zmizela. Ale také nesouhlasím, protože se zkrátka nemohu smířit s tím, že je to to nejlepší, co máme. Právě teď teoreticky žijeme v demokratickém systému. Ale prakticky tu stále máme lidi v mocenských pozicích, kteří ji dokážou využít a zneužít. Nemáme také společné chápání demokratických hodnot. Místo toho, aby v Evropě skutečně vládla demokratická instituce, působí to všechno jako divadlo, jako iluze.

Kdybych byla populistickým politikem, tak bych knihovny určitě považovala za hrozbu. Knihovna je prostor, který narušuje populistický narativ.

I když nechci snižovat práci lidí, kteří věnují tolik úsilí a energie budování lepšího demokratického systému, myslím si, že bychom mohli jít ještě mnohem, mnohem, mnohem dál. Dnešní Evropa by vypadala úplně jinak, kdyby jí vládli lidé ve věku 16 až 22 let. Takže v tuto chvíli vnímám jako největší výzvu, aby ti, kdo jsou u moci, pustili otěže a začali sebereflexi, aby skutečně pochopili, jaká by měla být jejich role v těchto systémech.

Ve své mediální práci se snažíte soustředit hlasy tradičně marginalizovaných komunit. Jaké zkušenosti byste v tomto ohledu mohla předat knihovnám v Evropě – knihovnám, které se snaží nabízet skutečně inkluzivní a bezpečné prostory

pro marginalizované komunity, ale ne vždy jsou ve svém úsilí úspěšné?

Náš mediální start-up KARAKAYA TALKS se zrodil z potřeby poskytovat informace a obsah generaci Z a mileniálům v rámci etnických menšin žijících v německy mluvící části Evropy. Bylo to skutečně zapotřebí, protože veřejnoprávní stanice nebyly schopné tuto službu marginalizovaným komunitám poskytovat. Existovala tedy jasná mezera.

Všímám si však toho, že se na nás nyní obracejí různé organizace a subjekty, které chtějí získat přístup do naší komunity. Zatím to chápu – tyto organizace mají své potřeby a pravděpodobně v nás vidí řešení. Problém je, když nás tyto organizace vidí jako zkratku. Na papíře hledají inkluzi, ale inkluze se nedá ohrát v mikrovlnné troubě.

Když se mě někdo zeptá, jak podpořit inkluzi, řeknu mu, že do marginalizovaných komunit se nelze dostat zkratkou. Skutečná komunitní práce je založená především na vztazích a ty potřebují čas. Takže například pokud máte přístup k penězům, investujte je do komunit, se kterými chcete pracovat. Vložte své peníze tam, kde jsou vaše ústa – zeptejte se jich, co potřebují, věřte, že oni nejlépe vědí, co se děje na místě, a pak je třeba s nimi spolupracovat na základě rovných podmínek. Nejdůležitější je uvědomit si, že inkluzi nemůžete provádět. V okamžiku, kdy budete lidi používat jako symboly nějaké politiky, lidé to vycítí.

Představte si budoucnost, v níž bude 65 000 veřejných knihoven v Evropě propojeno a bude hrát klíčovou roli jako centrum evropské demokracie a občanské angažovanosti. Co by mohly knihovny udělat dnes, aby se taková budoucnost stala skutečností?

Už jen tato otázka je prvním krokem. A samotná představa takové budoucnosti je základem všeho. Dalším krokem je pochopení, že pokud chceme skutečnou změnu, je třeba začít v malém – těmi nejmenšími kroky, které může každý z nás jako jednotlivec udělat. Nechci individualizovat systémový útlak nebo systémové problémy, ale pozice moci, kterou každý z nás má – jakkoli se může zdát malá a s jakkoli malým vlivem –, je to, kde musíme začít. Pokud chceme, aby se systém změnil, musíme se změnit i my jako jednotlivci. Moje rada knihovnám tedy zní: Začněte v malém!

Někteří lidé při slově „demokracie“ znejistí. Vnímají ji jako něco, na co mají malý vliv, nebo jako téma, které je pro ně příliš velké. Jakými způsoby by mohli knihovníci kromě povzbuzování lidí k účasti na volbách podporovat aktivní demokratickou účast, zejména mezi mladými lidmi?

Pokud lidi slovo „demokracie“ nezajímá, tak ho nepoužívejte. V demokracii by nemělo jít o slovo. Ve jménu demokracie byla spáchána spousta zvěrstev. Demokracie byla zneužita k ospravedlnění násilí. Právě teď jsou v Německu spolkové země, kde se podle zákona nemohu stát učitelkou, soudkyní ani policistkou kvůli svému hidžabu – a to vše se děje ve jménu demokracie.

Do marginalizovaných komunit se nelze dostat zkratkou. Skutečná komunitní práce je založena především na vztazích a ty potřebují čas.

Když přemýšlíte o tom, jak navázat kontakt s mladými lidmi, měli byste se zamyslet nad jazykem – jakému jazyku mladí lidé rozumí a cítí se s ním spojení? Pokud děláte skutečně demokratickou práci, neměli byste slovo „demokracie“ vůbec používat. Základem demokracie by měly být spíše demokratické hodnoty a činy než slova.

Která kniha nejvíce ovlivnila vaše chápání inkluzivních demokracií?

Když jsem byla mladší, často jsem si říkala: „Jaká demokracie? To jsou jen řeči.“ Demokracie pro mě nebyl koncept, který by mi vyhovoval. Jsem korejsko-tureckého původu, kdežto demokracie je přece věc pro bělochy, ne? Tak jsem se cítila.

Jak se moje práce stávala stále více politickou, objevila jsem své vlastní chápání demokracie. Ačkoli nemám nutně jednu knihu, která mě v tomto procesu formovala, kniha, kterou jsem nedávno četla a která mě hodně ovlivnila, je sbírka esejů s názvem Unlearn Patriarchy. Vyšla v němčině a doporučila bych ji každému, kdo se

zajímá o dekonstrukci různých utlačovatelských systémů, které jsou přítomny v našich životech.

Pokud děláte skutečně demokratickou práci, neměli byste slovo „demokracie“ vůbec používat. Základem demokracie by měly být spíše demokratické hodnoty a činy než slova.

Když přemýšlíte o budoucnosti demokracie v Evropě, co vám dává naději?

Lidé. Jak vizionáři, tak lidé, kteří dělají tu nejmenší práci. Jejich práce, bez ohledu na to, jak je malá, je tím, co učiní budoucnost Evropy spravedlivější a lidštější. Investice do lidí vnímám jako zalévání půdy demokracie.

A nakonec: Kdybyste mohla knihovníkům v celé Evropě, kteří se snaží o demokratičtější a inkluzivnější kontinent, něco vzkázat, co by to bylo?

Jste strážci pravdy. Jste lidé, kteří chrání poznání, jež je základem spravedlnosti a demokracie. V roce 2020 došlo v Hanau, malém německém městě, k pravicovému teroristickému útoku. Bylo brutálně zavražděno devět lidí, všichni z marginalizovaných komunit. Jeden z nich, Ferhat Unvar, prohlásil: „Zemřu, až když se na mě zapomene.“ Tak nezapomínejme. Knihovny jsou pro nás prostředkem, jak nezapomenout; prostředkem, jak si vzpomenout. A pamatování je spravedlnost.

10 tipů pro demokratickou knihovnu

Přístup k informacím, gramotnost a celoživotní učení jsou základními kameny demokratické společnosti podporující začlenění, které bývá označováno jako inkluze. Zde je 10 tipů pro demokratickou knihovnu – od přehodnocení přístupnosti až po inkluzivní programování – přímo od knihovníků The Europe Challenge!

1

Přečtěte si *Co je to demokracie?* Hal Koch. Podle něj demokracie není něco, co lze zajistit - není to jen systém, který zavádíme, ale způsob života, o který musíme neustále usilovat.

2

Upřednostněte kulturu empatie, soucit a porozumění. Vytvářením inkluzivního a přívětivého prostředí, kde se lidé cítí vyslyšeni, pochopeni a podporováni, pomáháte budovat demokracii od základů.

3

Snažte se odstranit co nejvíce překážek přístupu: finanční, jazykové, kulturní, fyzické, geografické i mentální... Zvažte nové přístupy a zaveďte živou knihovnu, jazykovou kavárnu

4

Nepracujte v bublině! Pokud chcete, aby vaše práce byla skutečně inkluzivní a demokratická, udělejte první krok. Najděte si partnery, kteří vám pomohou vybudovat angažovanou a rozmanitou komunitu celoživotních studentů. Nejdůležitější je dostatek energie, trpělivost a vytrvalost!

5

Účastněte se letní akce Summer Reading Challenge. Své kořeny má ve Velké Británii, ale měla by se stát celoevropskou záležitostí. Jde o každoroční iniciativu, která má přimět děti, aby si četly i během letních prázdnin, a pomáhá budovat generace angažovaných, kritických dospělých čtenářů (a občanů).

7

Mějte na paměti, že demokratická akce jde ruku v ruce s reflexí. Vytvořte si prostor a čas pro obojí.

9

Pokud čelíte tlaku někoho zvenčí nebo se vás dokonce vaši vlastní návštěvníci snaží přimět, abyste odstranili nebo přidali určité knihy na základě politických názorů, je třeba mít stanovena pevná pravidla pro řešení takových požadavků. Tímto způsobem můžete udržet svůj prostor neutrální a demokratický, ať se děje cokoli.

6

Zvažte, jak může vaše knihovna pomáhat rozvíjet všechny typy gramotností, které jsou nezbytné pro fungování demokracie v 21. století. Nejde jen o tradiční gramotnost, tedy o umění číst a psát, ale také o informační gramotnost, digitální gramotnost, mediální gramotnost, kulturní gramotnost, finanční gramotnost, a co je možná nejdůležitější, občanskou gramotnost – znalost toho, jak se aktivně zapojit a iniciovat změny ve společnosti.

8

Trénujte si své demokratické svaly tím, že přijmete nesouhlas, místo abyste se mu vyhýbali. Trénujte schopnost zvládat nepříjemné pocity spojené s konfliktem neeskalačním způsobem. Učte se rozvíjet empatickou atmosféru.

10

Doporučujeme vám přečíst si publikaci *How to make Libraries Formus of Democracy* – je to příručka, kterou si můžete zdarma stáhnout online. Jejími autory jsou výzkumní pracovníci společnosti Sitra z Finska, kteří se věnují zajímavé práci v oblasti budování komunit a demokratického dialogu.

Esej

Hrbolatá cesta evropské demokracie pohledem The Europe Challenge

Foto: Juris Ross

Jméno

Irina Kuzněcova

Země

Lotyšsko

Rok narození

1985

Povolání

Umělkyně, výzkumná
pracovnice a strategická
projektová manažerka

Irina Kuzněcova pracuje v Nadaci DOTS pro otevřenou společnost. Jde o neziskovou organizaci, která se věnuje podpoře kultury demokracie v Lotyšsku. Je také spoluzakladatelkou festivalu LAMPA Conversation, každoročního festivalu demokracie pod širým nebem, a členkou správní rady Asociace festivalů demokracie, která sdružuje festivaly demokracie v celé Evropě.

Demokratické hodnoty, které knihovny a komunity zavádí prostřednictvím The Europe Challenge

- Budování vzájemné důvěry
- Spolupráce a solidarita
- Participační kultura
- Inkluzivní společnost
- Dialog

Knihovny jako demokratický prostor

- Sociální kapitál
- Společný základ
- Pocit sounáležitosti
- Sociální inkluze
- Networking
- Společná tvorba

Budování komunity

Úkoly a problémy, s nimiž se potýkají knihovny a komunity v rámci celé Evropy

Rozdělené demokracie

- Opětovné začleňování bývalých vězňů do společnosti
- Integrace ukrajinských uprchlíků
- Boj proti nenávisti
- Sociální inkluze migrantů a marginalizovaných komunit
- Rovná práva a příležitosti pro menšiny
- Začleňování invalidních osob do společnosti
- Mezikulturní společnosti a hyperdiverzita

Sociální fragmentace

- Osamělost a sociální izolace
- Zdraví a duševní pohoda
- Sociální deprivace, chudoba, rostoucí životní náklady
- Stárnutí populace a úbytek obyvatelstva
- Politická a společenská neangažovanost
- Polarizace

Klimatické změny

- Biodiverzita a změny klimatu
- Problémy s odpady a oběhové hospodářství
- Udržitelný životní styl a postupy
- Rozporuplné strategie a postupy v oblasti klimatu

- Ekologické povědomí
- Znevýhodněná mládež
- Sociální vyloučenost
- Problémy v oblasti duševního zdraví

Malá účast mladých lidí na veřejném životě

- Dezinformace a fake news
- Sociální koheze v multietnických společnostech
- Nezájem o účast na politickém a společenském životě

Jsme zvyklí vnímat demokracii převážně optikou pravidelných voleb. Ráda bych vás však přiměla k tomu, abyste se na ni podívali trochu jinak a postavili do popředí společnost, která je základním kamenem demokracie.

Demokracie vzkvétá, když se lidé politicky angažují, jsou schopni hledat kompromisy a společnou řeč, dokážou vytvářet silné sociální vazby a sítě, spolupracovat a budovat solidaritu napříč rozdíly. Slábne, když se lidé stahují z politiky a dávají najevo svou lhostejnost, nedůvěřují ostatním, přestávají komunikovat s lidmi kromě své skupiny nebo se uzavírají jen do svého nejužšího okruhu.

To byly „brýle demokracie“, které jsem si nasadila, když jsem se začala do hloubky věnovat 96 knihovnám a komunitním iniciativám, které se v letech 2021 až 2024 účastnily The Europe Challenge. Snažila jsem se postihnout stav demokracie v Evropě – od malých vesnic až po velkoměsta – a prozkoumat, jak tyto výzvy odhalují širší obraz. Na základě toho jsem dospěla k následujícím společným problémům, s nimiž se my Evropané potýkáme: různorodé demokracie, fragmentace společnosti, změny klimatu a naléhavá potřeba zapojit do společenského a politického života zejména mladé lidi.

Rozdělené demokracie

Život v rozdělených demokraciích nebyl nikdy snadný a já, která pocházím z Lotyšska, to mohu plně potvrdit. Sociální psychologové a neurobiologové již dávno prokázali, že kategorizace lidí na skupinu lidí, kteří patří do společnosti, a skupinu lidí, kteří jsou mimo společnost, je pro člověka snadná. Pro mozek je přirozené rozdělovat svět na „my“ a „oni“ a dávat přednost těm, kteří jsou nám nejvíce podobní. Vzhledem k tomu, že se naše evropské společnosti – ve větší či menší míře – stávají rozdělenými, představuje to pro demokracii slabé místo.

Mnoho evropských knihoven na celém kontinentu se dnes musí vypořádat s nelehkým úkolem, jak sloužit roztržité mezikulturní populaci a jak ji zapojit do společenského života. Téměř čtvrtina knihovnických iniciativ v rámci projektu The Europe Challenge se přímo či nepřímo zabývá mezikulturním dialogem, hyperdiverzitou, začleňováním migrantů a uprchlíků a řešením rostoucích protiimigrantských nálad. Vytvářejí přívětivé prostory pro ukrajinské uprchlíky, podporují jejich kulturní začlenění a posilují jejich pocit sounáležitosti v rámci místní komunity; sdružují lidi

různého původu, aby usilovali o obnovu společných hodnot nebo se starali o společné záležitosti; organizují mentorské a kulturní výměnné programy a pořádají kulturní akce, vzdělávací workshopy a komunitní aktivity na podporu porozumění a solidarity.

Historie rozdělených společností není, mírně řečeno, úplně skvělá; hrozí zde nebezpečí hledání obětních beránků a vzestupu populistů, kteří v těžkých dobách rozdmýchávají etnickou, rasovou nebo náboženskou nenávist. Tuto hrozbu bychom si měli velmi dobře uvědomovat a dělat vše pro to, abychom ji odvrátili. Svět se možná změnil, ale lidská povaha nikoli. Měli bychom si však zachovat naději. Je všeobecně známo, že lidé z různých prostředí spolu budou lépe vycházet a objevovat společné hodnoty, pokud budou společně trávit čas. Zde vyvstává klíčová role knihoven – knihovny jsou více než jen centry znalostí – stávají se místem setkávání, kde se buduje komunita.

Sociální psychologové a neurobiologové již dávno prokázali, že kategorizace lidí na skupinu lidí, kteří patří do společnosti, a skupinu lidí, kteří jsou mimo společnost, je pro člověka snadná. Pro mozek je přirozené rozdělovat svět na „my“ a „oni“.

Fragmentace společnosti

Každý z nás má řadu blízkých kontaktů (přátel) a slabších vazeb (známých). Ve společnosti tvořené silnějšími sítěmi přátel a známých si lidé začínají více důvěřovat, což umožňuje rozvoj demokracie. Když se však přestaneme setkávat s přáteli, omezíme své sociální kontakty na minimum a jediná přání k narozeninám nám přicházejí z aplikací na sociálních sítích, začínají tím pro demokracii velké problémy.

Demokracie je svým způsobem založena na šíři a rozmanitosti našich sociálních vazeb, a přestože pandemie covidu-19 znamenala velkou krizi, pouze urychlila atomizaci: trend, kdy lidé

tráví méně času spolu osobně a více času s technologiemi. S tím bylo spojeno stahování lidí ze společenského života, sociální izolace, osamělost a problémy s duševním zdravím, které se dále zhoršily v důsledku obav z událostí, jako je válka na Ukrajině a následný růst životních nákladů.

Historie rozdělených společností není, mírně řečeno, úplně skvělá; hrozí zde nebezpečí hledání obětních beránek a vzestupu populistů, kteří v těžkých dobách rozdmýchávají etnickou, rasovou nebo náboženskou nenávist. Tuto hrozbu bychom si měli velmi dobře uvědomovat a dělat vše pro to, abychom ji odvrátili.

Ty představují druhou hlavní skupinu problémů, které se knihovny v rámci The Europe Challenge rozhodly řešit a které se týkají jak velkých, tak malých obcí a společenství. Ve snaze o jejich vyřešení se knihovny pokusily dát dohromady lidi a přimět je, aby společně navrhli „únikové prostory“ (Milán, Itálie), založily „občanské laboratoře“ (Lisabon, Portugalsko), proměnily své prostory v komunitní agory (Novi Sad, Srbsko), vyvinuly programy terapie dobré pohody (Vaidava, Lotyšsko), využily terapeutickou sílu příběhů (Atény, Řecko), a dokonce poskytly bezplatný přístup ke službám, které pomáhají s duševním zdravím (Janov, Itálie). To je jen několik příkladů.

Stárnutí populace a vylidňování představují spolu s následnými sociálními problémy zvláštní problém, s nimiž se potýkají vesnice i menší města v celé Evropě – na východě i na západě. „Stárnoucí obyvatelstvo obce Busto je bez obchodů, se slabou veřejnou dopravou a uzavřenými veřejnými prostranstvími izolovanější než kdykoli předtím. Mladí lidé z oblasti rychle odcházejí za lepšími příležitostmi.“ Tento popis situace ve vesnici ve španělském

regionu Asturias by se dal použít na celou řadu evropských obcí. Právě v těchto oblastech hrají knihovny důležitou roli.

Mají zásadní význam pro podporu ducha komunity a vytvoření bezpečného prostoru pro sociální interakci.

Prostřednictvím projektu The Europe Challenge se knihovny také zabývají nízkou volební účastí a klesající participací veřejnosti na politickém životě. Podněcují upřímný a otevřený dialog mezi různými skupinami lidí a vytvářejí přívětivý prostor pro výměnu názorů a diskuzi o nich.

Klimatické změny

Otázky související s klimatem a životním prostředím se v mnoha ohledech staly jablkem sváru, rozdělující politickou agendou a skutečností, kterou je stále těžší ignorovat nebo popírat. V posledních několika letech zažívají lidé v celé Evropě polarizující debaty, politické napětí, demonstrace, narušení veřejného života, a dokonce i násilné akce. Klimatické změny a s ní spojené environmentální problémy budou se vší pravděpodobností v našich životech stejně rušivou silou jako umělá inteligence. Mohou také vyvolávat vážné konflikty.

Evropská komise například varovala, že riziko nedostatku vody vyvolává konflikty mezi zeměmi Evropské unie, které nejsou na oteplování světa připraveny. Již nyní jsme svědky toho jak nedostatek vody vyvolává konflikty mezi suchem postiženými španělskými regiony, jak v Barceloně staví obyvatele proti turistům kvůli spotřebě vody a nedostatek vody dokonce vyvolává napětí mezi Francií a Švýcarskem.

Demokracie je svým způsobem založena na šíři a rozmanitosti našich sociálních vazeb, a přestože pandemie covidu-19 znamenala velkou krizi, pouze urychlila atomizaci: trend, kdy lidé tráví méně času spolu osobně a více času s technologiemi.

Otázky životního prostředí a udržitelného života tvoří třetí nejpočetnější skupinu iniciativ v rámci The Europe Challenge, což svědčí o naléhavosti tohoto problému. Knihovny věnují pozornost chovu včel ve městech, problémům s odpady, nadměrnou spotřebu a ochranu vody. Organizují také osvětové kampaně a aktivity, ekologické vzdělávací programy, knihovny věcí, komunitní zahrady a další. V Seville – španělském městě postiženém vysokými teplotami a pravidelnými vlnami veder – jedna knihovna přeměnila část svých prostor na klimatickou zahradu. V některých menších obcích je však podpora udržitelných životních postupů zastíněna jinými naléhavými problémy. Jedná se zejména o rostoucí míru chudoby a sociální deprivaci mezi místními obyvateli, která zde bývá dominantním problémem.

Knihovny se již nyní stávají místem dialogu a hostí různé rozhovory o rozporupných ekologických otázkách a politických postupech. Náznorným příkladem je knihovna v Laois ve venkovské oblasti irského Midlands, která se snaží zprostředkovat dialog a napomáhat porozumění ohledně přechodu místní ekonomiky od těžby rašeliny: tradičního hospodářského odvětví, které je zde považováno za formu kulturního dědictví.

Demokracie nikdy nebyla pevná jako skála, ale spíše proměnlivá - se svými vzestupy a pády. Je spíše jako zahrada, o kterou je třeba neustále pečovat.

Nízká účast mladých lidí na společenském životě

Na mládež jako specifickou demografickou skupinu se zaměřuje téměř pětina všech iniciativ knihoven. Řada knihoven se již dříve potýkala s úbytkem mladých čtenářů, přičemž pandemie covidu-19 tento proces jen urychlila, což knihovny vybízí k tomu, aby si znovu redefinovaly samy sebe tak, aby byly pro mladé lidi atraktivní.

Mezi konkrétní témata, jimž se věnují, patří ekologické povědomí mládeže, sociální soudržnost v multietnických komunitách, digitální dovednosti pro boj proti fake news, sociální vyloučení a problémy v oblasti duševního zdraví. Největší obavy ze všech však

vzbuzuje nízká účast mladých lidí na politickém a společenském životě – jedná se o naléhavý úkol pro budoucnost demokracií, které jsou závislé na politické účasti.

„Ve východní a střední Evropě většina mladých občanů, kteří jsou kritičtí k tomu, jak je v jejich zemích uplatňována demokracie, volí raději politickou neangažovanost než mobilizaci.“ Tento znepokojivý trend podrobněji popisuje dubnové číslo časopisu *Journal of Democracy*. Pokud nebude dostatek mladých a schopných občanů, kteří se začnou politicky zajímat a angažovat, kdo udrží linii proti možnému ústupu od demokracie? Jedná se o naléhavý problém, a i zde by mohly pomoci knihovny.

Pozitivní zakončení

V současné době často slyšíme nebo čteme o krizi demokracie. Těch skutečných problémů je tolik, že z toho člověk může snadno propadnout beznaději. Propadnout „smyčce zkázy“ demokracie je nebezpečné: nakonec se může stát sebenaplňujícím se proroctvím s výsledkem, který by si nikdo z nás nepřál. Proto je dobré si občas připomenout, že demokracie nikdy nebyla pevná jako skála, ale spíše proměnlivá – se svými vzestupy a pády. Je spíše jako zahrada, o kterou je třeba neustále pečovat. Často se zdá, že jsme se sebou až příliš spokojeni, ale aby demokracie vzkvétala, musíme se o ni začít starat – a naše knihovny mají potenciál stát se důležitou součástí tohoto kruhu péče. Cesta, která nás čeká, může být ještě nějakou dobu dost hrbolatá (připoutejte se!), a proto jsou iniciativy, jako je The Europe Challenge, aktuálnější než kdy jindy.

Aby demokracie vzkvétala, musíme se o ni začít starat - a naše knihovny mají potenciál stát se důležitou součástí tohoto kruhu péče.

Knihovny jako centra demokracie

Případové studie The Europe Challenge

Jak knihovny v Evropě čelí fake news a dezinformacím? Jak podporují aktivní občanství a řeší klíčové problémy demokracie, jako je nízká volební účast? Jaké kroky mohou knihovny podniknout, aby rozvíjely základní gramotnosti – sociální, digitální, informační, občanské a další – tak důležité pro zdravou demokracii? Nabízíme vám 20 inspirativních iniciativ knihoven v Evropě, které podporují celoživotní učení a mění prostory knihoven v živá centra demokracie: od uvolňování příležitostí pro trestané osoby až po boj proti diskriminaci a podporu informovanější a angažovanější společnosti.

Klíčová slova

Demokracie, fake news, dezinformace, celoživotní vzdělávání, vzdělávání, diskriminace, zvyšování kvalifikace, kvalifikace, gramotnost, vězení, aktivní občanství.

Zahrnuté typy knihoven

Veřejné, vězeňské, feministické.

Další informace o případech v této kapitole:

Demokratická knihovna

- 📍 Woolwich, Velká Británie
- 📖 Knihovna Woolwich
- 👥 Centre Woolwich Service Users Project

Demokratická knihovna reaguje na nízkou volební účast a rostoucí rozpory v britské společnosti tím, že marginalizovaných oblastí jihovýchodního Londýna. Cílem je podpořit pozitivní občanskou angažovanost která odráží místní rozmanitost.

Společně bojujeme proti falešným zprávám

- 📍 Vilafranca del Penedès, Španělsko
- 📖 Veřejná knihovna Torras i Bages
- 👥 Studenti středních škol a uživatelé knihoven v oblasti Penedès a Garraf

Tato iniciativa, která spojuje knihovny, školy a barcelonskou univerzitu, zvyšuje digitální dovednosti v regionu, který se stal domovem pro mnoho ekonomických migrantů, a učí je bezpečně se pohybovat na internetu, kriticky myslet a nepodléhat fake news.

Stezka zážitků z voleb

- 📍 Brusel, Belgie
- 📖 Muntpunt (Veřejná knihovna v Bruselu)
- 👥 Tisaanu (Ambassade, rada pro mládež)

Tato bruselská iniciativa, jejímž cílem je inspirovat mladé Belgičany k tomu, aby se více zapojovali do demokratického procesu, vyvíjí interaktivní knihovnu, která má pomoci vzdělávat středoškoláky v oblasti voleb, demokracie a aktivního občanství.

Kulturní příležitosti pro boj s dezinformacemi

- 📍 Paterna del Campo, Španělsko
- 📖 Biblioteca Pública Municipal Miguel Arguisjuela
- 👥 Asociación Cultural Scatiana

Tato iniciativa, která pořádá vypravěčské akce a knižní kluby, mění definici knihoven na venkově v jižním Španělsku. Proměňuje je v centra pro diskuze a reflexi. Jejím cílem je inspirovat další knihovny v Evropě k tomu, aby se také zabývaly dezinformacemi.

Boj proti diskriminaci pomocí knih

- 📍 Lecce, Itálie Biblioteca Bernardini
- 📖 Tdf Mediterranea APS

V jižní Itálii bojuje tato iniciativa proti diskriminaci budováním inkluzivnější knihovny. Ve spolupráci s mladými lidmi pořádají workshopy na téma LGBT+ a multikulturní témata, která vedou k vytvoření nového oddělení knihovny a inspirativním autorským besedám.

Demokracie a inkluze v knihovně

- 📍 Kuldiga, Lotyšsko
- 📖 Hlavní knihovna Kuldiga
- 👥 Centrum nevládních organizací Kurzeme

Tato iniciativa podporuje sociální inkluzi a aktivní občanství v lotyšské společnosti. Prostřednictvím zajímavých rozhovorů na aktuální témata, vývoje interaktivních her a pořádání Festivalu demokracie vytvářejí inkluzivnější prostor a posilují různé hlasy.

Učení pro život

- 📍 Kyjev, Ukrajina
- 📖 Veřejná knihovna Lesia Ukrainka v Kyjevě
- 👥 Mladí lidé v podmínce

Projekt Učení pro život propojuje hlavní kyjevskou veřejnou knihovnu s mladými pachateli trestných činů na Ukrajině a poskytuje podporu vězňům a osobám ve zkušební době. Prostřednictvím akcí, školení a vzdělávacích kurzů pomáhá připravit pachatele na život po odchodu z vězení.

LA Together: Zapojte se do dění v místní komunitě

- 📍 Landskrona, Švédsko
- 📖 Veřejné knihovny
- 👥 Landskrona Hej Öster

LA Together se snaží podporovat život na místní úrovni prostřednictvím živých přednášek a workshopů, inspiruje mladé lidi a místní obyvatele se švédštinou jako druhým jazykem, aby se zapojili do komunitních aktivit a demokratických procesů - zvýšení angažovanosti místních obyvatel a volební účasti.

Odstrňování jazykových bariér

- 📍 Ternopil, Ukrajina
- 📖 Ternopilská regionální univerzální vědecká knihovna
- 👥 Ternopilská regionální pobočka Ukrajinské asociace knihoven

V rámci této spolupráce jsou Ukrajincům vysídleným válkou poskytovány bezplatné kurzy polštiny. Při učení jazyků nejde jen o rozvoj nových dovedností, ale také o navazování kontaktů, rozvíjení sociálních dovedností a vytváření základů pro budoucí příležitosti.

Vytvoření feministické knihovny Tirana

- 📍 Tirana, Albánie
- 📖 Centrum Berk
- 👥 Kolektivní feministická organizace i Shqiperise

V Tiraně spolupracuje s místní knihovnou albánský feministický kolektiv. V rámci svého snažení usiluje o to, postavit se patriarchálnímu názoru a násilí na ženách - vytváří živý a bezpečný prostor pro diskuzi o feministických otázkách a zřizuje specializovanou ženskou knihovnu.

Odemykání nových příležitostí pro vězně

- 📍 Florencie, Itálie
- 📖 BiblioteCaNova Isolotto
- 👥 700 vězňů ve věznici Sollicciano

V malé vězeňské knihovně ve Florencii si zaměstnanci stanovili velké ambice. Snaží se zajistit vězňům dovednosti, které potřebují k tomu, aby po propuštění mohli mít lepší budoucnost - nabízejí jim lekce italštiny, tvůrčího psaní a čtení.

Aktivizátoři a programátoři komunity

- 📍 Ipswich, Velká Británie
- 📖 Okresní knihovna Ipswich
- 👥 Rumunská komunita v Ipswichi

Tato iniciativa v Ipswichi usiluje o překonávání jazykových a kulturních bariér v přístupu do knihovny pro rostoucí rumunskou komunitu. Snaží se posílit komunitní vazby prostřednictvím dynamických osvětových aktivit, rozšiřování knižních fondů a inkluzivních akcí, které oslavují rumunskou kulturu.

(Foto: Joe Field Horner)

Digitální dovednosti pro osoby se zrakovým postižením

- 📍 Lvov, Ukrajina
- 📖 Lvovská městská knihovna
- 👥 Ústav ukrajinských studií

Tato iniciativa se sídlem ve Lvově pomáhá ukrajinským veteránům s návratem do civilního života a sdílí digitální dovednosti s přáteli a příbuznými bývalých bojovníků s poškozeným zrakem, čímž jim umožňuje přístup k tolik potřebné praktické a psychologické podpoře.

Budování digitálních dovedností pro boj s fake news

- 📍 Cavriago, Reggio Emilia, Itálie
- 📖 Multiplo Centro Cultura Accento
- 👥 Cooperativa

V severní Itálii se v rámci iniciativy Škola lží žáci učí, jak bezpečněji používat internet, včetně toho, jak rozpoznat fake news. Tým také zřizuje digitální laboratoř v knihovně, která má mladým lidem umožnit osvojit si technické dovednosti.

Přijměte výzvu - Express Citizens Labs

- 📍 Novi Sad, Srbsko
- 📖 Městská knihovna Novi Sad
- 👥 Sdružení Kulturis

Tato srbská iniciativa sní o přeměně knihoven na komunitní centra, která by motivovala občany k aktivnějšímu zapojení do řešení místních problémů. Prostřednictvím „Express citizen Labs“ překlenují rozdíly mezi komunitními iniciativami a kulturními institucemi.

Knihovny bez hranic

- 📍 Varšava, Polsko
- 📖 Biblioteki bez granic (Knihovny bez hranic)
- 👥 Komunita čtenářů

Knihovny bez hranic mají za úkol přinášet knihy lidem v detenčních centrech po celém Polsku a také dodávat knihy do komunit migrantů. Organizují také výměny dovedností a jazyků, které pomáhají posilovat vazby mezi komunitami.

Romnja Feministická knihovna

- 📍 Bukurešť, Rumunsko
- 📖 Romnja Feministická knihovna
- 👥 Romnja Magazine

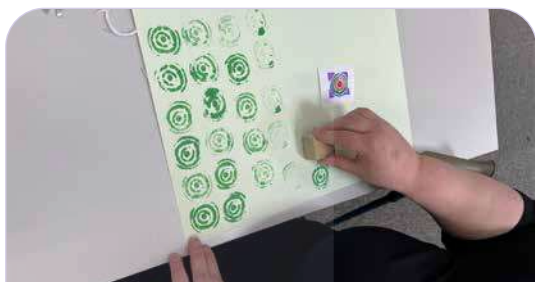
Romanja Feminist Library propaguje romský feminismus a představuje romské spisovatelky a aktivistky. Tato iniciativa, která poskytuje kurátorskou sbírku knih a vydává online časopis, umožňuje romským ženám sdílet své příběhy a bojovat proti diskriminaci v celé Evropě. (Obrázek: Sandra Carmona)

LetteralMente - informační gramotnost a knihy proti fake news

- 📍 Turín, Itálie
- 📖 Biblioteca Centro Studi Piero Gobetti
- 👥 Liceo M. Mazzarello di Torino

Tato knihovna z italského Torina se zaměřuje na boj s dezinformacemi a spojila síly s knihovnou střední školy, aby nabídla komunitní workshopy a aktivity. Jejich cílem je inspirovat studenty ke kritickému myšlení a aktivnímu občanství, od zkoumání knižního dědictví až po doporučování nových titulů.

Elastic Money/Money matters

- 📍 Bootle, Velká Británie
- 📖 Sefton Libraries
- 👥 Venus Charity

Jedná se o takový druh spolupráce s knihovnou, která umožňuje místním ženám ze znevýhodněné komunity řešit své finanční problémy. Je průkopníkem v oblasti kreativních přístupů ke zvládání dluhů, sdílení finančních rad a tipů na úsporu peněz v bezpečném prostoru, který pomáhá změnit život

Technofobie není pro ženy

- 📍 Kranj, Slovinsko
- 📖 Městská knihovna Kranj
- 👥 Místní komunita

Tato slovinská veřejná knihovna, která řeší genderové rozdíly ve vědeckých oborech, přitahuje pozornost celé země svými akcemi „Živá knihovna“, na nichž inspirativní vědkyně vystupují jako „živé knihy“, a také svými workshopy robotiky a programování pro všechny ženy.

Seznamte se s knihovníky
a zástupci komunit v rámci
The Europe Challenge!

Můj tip číslo 1 k tomu, aby knihovna přežila:

**ZAPOJTE SPOLEČNOST,
KTERÁ JE KOLEM VÁS**

Domov je místo, kde máme knihy

Jméno

Abdallah Alghoul

Země

Palestina/Řecko

Rok narození

1988

Role

Jak mi knihovna změnila život

Vítěz spisovatelské soutěže

Abdallah Alghoul se narodil v 11členné rodině v palestinském Rafáhu. Později studoval filmovou tvorbu v egyptské Káhiře. Abdallahův první krátký dokumentární film se zaměřil na dělníky v síti tunelů v Gaze. Po ukončení studia se vrátil do Gazy, aby zde natočil celovečerní film, ale válka v roce 2014 ho donutila emigrovat. Nyní žije v řeckých Aténách, kde pracuje na rekonstrukci domů.

Jak mi knihovna změnila život byla soutěž v psaní, kterou na jaře 2024 uspořádala Evropská kulturní nadace. Z téměř 300 příspěvků ze 47 zemí bylo vybráno šest vítězů, z nichž každý vyprávěl, jak mu knihovny změnily život.

Mám dnes těžký batoh. Musel jsem odnést všech šest arabských knih, které jsem dočetl, abych je v mobilní knihovně Echo vyměnil za nové a nemusel se po práci vracet domů. Dodávka s knihovnou zastavuje na hodinu na různých náměstích po celých Aténách a já musím běžet, abych ji stihl v centru na náměstí Victoria. Beka, zakladatelka knihovny, slíbila kolekci nových knih a můžu si znovu půjčit šest knih najednou, a ne jen dvě.

Na náměstí jsem dorazil právě včas. Byla tam už Beka se svým vřelým úsměvem. Seděl jsem v dodávce, prohlížel si nové knihy a najednou můj zrak spočinul na známém titulu. Držel jsem knihu v ruce, zavřel oči a modlil se, abych tam našel chybějící stránky 190–198. Stránky, které jsem hledal od dětství. Pak jsem si začal vzpomínat.

Všechno začalo kamenem. Bylo to v roce 2001 ve městě Gaza. Bylo mi tenkrát dvanáct let, když právě došlo k útoku na newyorská Dvojčata a v Palestině vypukla druhá intifáda (povstání). Byl jsem ve škole, kterou spravovala agentura UNRWA, když v tom v 11.00 hodin prorazil kámen skleněné okno a dopadl k nohám našeho učitele Omara. Učitele Omara jsem měl rád. Je úžasné, jak moc mohou učitelé ovlivnit náš život. Každý z nás má svého oblíbeného učitele, na kterého bude vždy vzpomínat. Stále si vybavuji vůni jeho kolínské smíchané s tabákem a způsob, jakým vždycky kouřil ve třídě, když procházel mezi řadami studentů a špičku cigarety schovával v dlani jako voják na bojišti. Vlasy měl vždycky lesklé a upravené. Vždycky se mu nějakým způsobem podařilo mít vyžehlenou košili, a to i tehdy, když několik dní nešla elektřina.

Všechno začalo kamenem, který ležel u nohou pana Omara. Než se celá třída otočila, aby se podívala, co se venku děje, letělo směrem k nám dalších 20 kamenů. Tyto kameny házeli účastníci demonstrace starších studentů proti izraelské okupaci Palestiny. Starší studenti se dožadovali, abychom byli puštěni ven a připojili se k nim, ale pan Omar se nám v odchodu ze třídy usilovně snažil zabránit. V dálce jsme slyšeli, jak vrtulníky izraelské armády Apache shazují bomby. Pan Omar se ujal vystrašených studentů, kteří se nechtěli připojit k demonstraci, a odvedl nás do bezpečné místnosti v suterénu. Řekl: „Zůstaňte tady, dokud si nepůjdu promluvit s ostatními učiteli a nepřinesu klíče od místnosti.“ Všichni jsme byli v bezpečí.

Tato sklepní místnost byla školní knihovnou, kterou nikdo nenavštěvoval. Všechno bylo zaprášené a staré; otevřeli jsme okna, aby dovnitř proniklo světlo a my viděli. Regály s knihami vypadaly jako stěny jeskyně a byla tu cítit příjemná vůně kůže a dubového dřeva. „Jak to, že jsem o téhle místnosti nevěděl? Jak to, že nás do školní knihovny nikdo předtím nevzal nebo nám aspoň neřekl, že tam knihovna je?“ pomyslel jsem si.

Všechno začalo kamenem. Bylo to v roce 2001 ve městě Gaza. Bylo mi tenkrát dvanáct let, když právě došlo k útoku na newyorská Dvojčata a v Palestině vypukla druhá intifáda (povstání).

Knihy mě fascinovaly; něco v atmosféře toho dne způsobilo, že jsem si knihovny a knihy navždy zamiloval. Stál jsem tam a četl názvy knih a jejich autorů a všechno kolem mě začalo slábnout: křik studentské demonstrace i zvuk střelby vrtulníků. A v tu chvíli jsem na vysoké polici našel několik knih, které změnily můj život a udělaly ze mě to, čím jsem dnes.

Stoupl jsem si na židli a sáhl po velkém svazku poezie Mahmúda Darwíše, jednoho z nejslavnějších palestinských básníků. Namátkou jsem ji otevřel a začal číst:

**„Mezi Ritou a mýma očima
je puška
A každý, kdo zná Ritu,
tak poklekne a modlí se.
Na božství v těch medových očích
Ach, Rito.
Mezi námi je milion vrabců a obrazů
A celá řada setkání
Střelba z pušky“**

Pan Omar a ostatní učitelé se vraceli s dalšími studenty a chodili sem a tam, dokud nebyla celá knihovna plná. Ale v tu chvíli mi to bylo jedno, už jsem se tělem i duší ponořil do Darwišovy poezie. Chtěl jsem jen, aby ten chaos a bombardování ještě chvíli trvaly a já mohl zůstat. Zeptal jsem se, jestli si mohu knihu vzít; učitelka řekla, že ne, ale že se mohu vrátit a přečíst si ji ve volném čase.

Po tomto dni zůstaly všechny školy UNRWA po dobu 10 dnů zavřené kvůli vysokému počtu Palestinců zabitých při izraelských útocích.

Když jsme se vrátili do školy, první, co jsem udělal, bylo, že jsem šel za ředitelem a navrhl mu, že bych mohl uklízet v knihovně. Ředitel se usmál, ukázal řadu zažloutlých a chybějících zubů a dal mi kopii klíčů. Byla to první sada klíčů, kterou jsem kdy nosil od něčeho, co jsem měl opravdu rád.

Začal jsem shromažďovat studenty, kteří milovali knihy a čtení; společně jsme vyčistili všechny police, stoly a židle a přeorganizovali všechny knihy. Objevil jsem palestinského romanopisce Ghassana Kanafaniho, syrskou spisovatelku Ghadu Al-Samman a libanonského básníka Adonise. Trávil jsem tam celé hodiny, vynechával jsem spoustu hodin, jen abych mohl sedět a číst knihy právě zde – v mém novém domově. V pátek, když se všichni chodili modlit do mešity, jsem přeskakoval školní zeď, schovával se v knihovně a ztrácel se v příbězích.

Brzy jsem se stal zodpovědným za dohled nad školní knihovnou. Jednou z mých povinností bylo vybírat témata pro ranní školní program. Po zazpívání palestinské hymny a vztyčení vlajky jsem nahlas četl povídky, poezii a politické články, kterým jsem v té době ne úplně rozuměl. Mezi studenty a učiteli jsem byl stále známější; spousta studentů se se mnou chtěla kamarádit, což mě naplňovalo pocitem štěstí a spokojenosti.

Jednoho dne jsem zaslechl svou starší sestru Asmau a její nejlepší kamarádku Iman, jak se baví o sexuální scéně v románu Hanna Miny s názvem *Hikait Bahar (Příběh námořníka)*. Druhý den jsem šel knihu hledat do školní knihovny. Byl jsem šťastím bez sebe, když se mi ji podařilo najít. Vzal jsem knihu a vydal se s ní k moři. Když jsem se dostal až na stranu 190, zjistil jsem, že z knihy je vytrženo několik stránek. Došlo mi, že to určitě byly stránky se sexuálními scénami. Byl jsem tak zklamaný, že jsem nemohl usnout. Šel jsem do jiné školní knihovny a knihu hledal. Prohlédl jsem všechny

regály, kam jsem se podíval. Začal jsem číst všechny romány, které jsem od Hanna Miny našel; moc se mi líbila jednoduchost jeho příběhů i krásné metaforu. Ale na stránky 190–198 jsem nemohl zapomenout.

Jednou jsem se s malou skupinou z naší školy vydal na návštěvu národní knihovny ve městě Gaza. Byla to největší knihovna, ve které jsem kdy byl. Měla dvě velká patra s tisíci knih v arabštině, angličtině a francouzštině. Byla tam spousta stolků s pěknými lampami a krásná zahrada. Mohli jste si tam zadarmo dát horký čaj se šalvějí nebo mátou a moje škola udělala členství všem žákům z celé skupiny, abychom se tam mohli vracet a půjčovat si knihy. Samozřejmě jsem začal hledat Příběh námořníka. Knihu jsem našel, ale tentokrát byly řádky na stranách 190–198 přeškrtnuté černým inkoustem. Snažil jsem se text přes inkoust přečíst, ale nešlo to; dokázal jsem přečíst jen jednu větu, která mě přiváděla k ještě většímu šílenství. Zněla: „A pak jí rukou zavřel ústa, aby ztišil její hlasité sténání, odnesl ji a přitiskl zády ke zdi, nohy měla zkřížené za jeho zády.“ A pak se najednou objevila další věta: „A pak ji odnesl a přitiskl zády ke zdi. Mnohokrát jsem si tu větu šel přečíst znovu a snažil se dočíst víc, ale bez úspěchu.“

Stal jsem se pravidelným návštěvníkem národní knihovny a jednoho dne jsem při prohlížení anglického oddělení narazil na lékařskou knihu. Při prohlížení obrázků a čtení komentářů pod nimi jsem objevil celou kapitolu s obrázky ženských těl. Bylo to poprvé, kdy jsem viděl celé nahé ženské tělo, poprvé jsem viděl prsa a intimní partie. Připadal jsem si jako zloděj – že všichni v knihovně tuhle knihu znají a vědí, na co se dívám. Tváře mi zčervenaly, uši jsem měl horké a cítil jsem, jak tam dole něco ožívá a brání mi to odejít od stolu. Když jsem se konečně vzpamatoval a vrátil knihu na skryté místo, které jsem našel jen já, zjistil jsem, že mám mokré džíny. Cítil jsem se velmi trapně, když jsem ve spěchu opouštěl knihovnu.

V následujících týdnech jsem se do knihovny mnohokrát vrátil, abych si knihu a její obrázky prohlédl. Byl jsem si stále víc jistý tím, že nedělám nic špatného. Začal jsem objevovat své vlastní tělo, své touhy, pocity a citlivost. S knihami v knihovně jsem pomalu dospíval. Knihy a válka mě učinily starším, moudřejším a také mě nutily naslouchat, místo abych mluvil. Je zvláštní, jak vás může ovlivnit krása a ošklivost ve stejném čase a na stejném místě.

Národní knihovnu v Gaze převzala v roce 2007 vláda Hamásu. Bohužel většina zajímavých knih, včetně mých tajných skrytých knih, byla odstraněna nebo cenzurována. Bohužel také naši školu v roce 2008 bombardovala izraelská armáda. Později byla při další izraelské operaci v roce 2014 velká část knihovny zničena.

Byla obnovena, ale v roce 2023 byla opět zničena. Někdy si říkám, co teď dělá učitel Omar, jestli je naživu nebo mrtvý, jestli opustil Gazu nebo jestli tam stále žije. Zajímalo by mě, co se stalo se všemi knihami v mé krásné školní knihovně, která byla po celá léta základní školy mým druhým domovem.

Skandování procházející demonstrace na Viktoriině náměstí mě vytrhlo ze vzpomínek. Stále sedím v knihovnické dodávce a v ruce držím *Příběh námořníka*; otevřel jsem ho na stranách 190–198 a byl jsem šťastný, že jsem je konečně našel neporušené! V prvních letech svého pobytu v Aténách jsem jen těžko sháněl arabské knihy, ale nyní zde vzniklo několik vícejazyčných knihoven, které mi umožnily vychutnat si knihu v mém rodném jazyce. Je to už sedm let, co jsem se sem přestěhoval. Město Atény bylo ke mně velmi štědré – dalo mi domov, přátele, nový jazyk, a hlavně svobodu pohybu, kterou jsem nikdy předtím nezažil.

Narodil jsem se v pásmu Gazy jako uprchlík z uprchlické rodiny. Chybí mi knihy, jež jsem zanechal v našem rodinném domě ve městě Gaza, který byl vybombardován a zdevastován v ničivé válce, jež zuří v době, kdy píšu tento článek – v roce 2024. Vždycky jsem byl uprchlíkem, ať jsem šel kamkoli, stěhoval jsem se z místa na místo. Knihovny jsou domovem, protože domov je tam, kde máme své knihy.

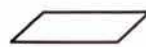
**I vítr se chce stát vozem
taženým motýly.
Moje přání jsou květiny, které barví mé dny.
Brzy jsem byl zraněn a brzy jsem se dozvěděl, že mě to
zranění změnilo.
Stále následuji dítě, které ve mně stále chodí.
Nyní stojí u schodiště a je tvořeno světlem. Hledal jsem
kout, kde bych si mohl odpočinout a znovu si přečíst tvář
noci. Narodil jsem se ve vesnici, malé a skryté jako lůno.
Nikdy jsem ji neopustil.
Miluji oceán, ne břehy**

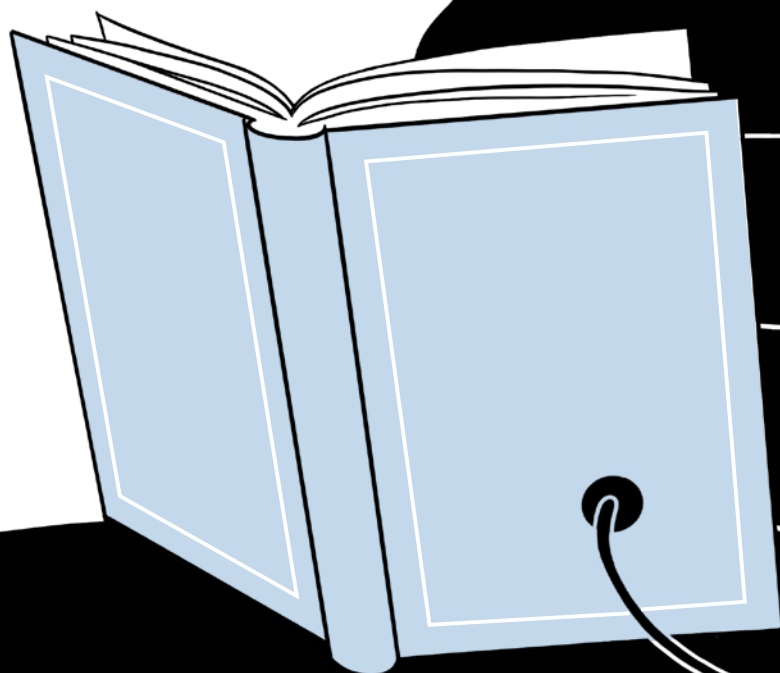
Knihovny jsou:

BEZPEČNÉ PROSTORY

The
Europe
Challenge

Knihovny jako obývací pokoje Evropy

Úvod

Evropa se stále více polarizuje. Jen si vzpomeňte na všechny zprávy, které konzumujeme, zatímco do časných ranních hodin procházíme internet, modré světlo našich obrazovek prohlubuje vrásky na čele způsobené úzkostí. Každý ve své bublině se stále více obklopujeme lidmi, kteří žijí stejně, vypadají stejně a myslí stejně jako my.

Máme pro vás jeden úkol: Dokážete kromě knihovny jmenovat jiný otevřený veřejný prostor v Evropě, který se nachází ve všech zemích našeho kontinentu a který vám umožňuje komunikovat s ostatními lidmi – pokud možno různého věku, původu, pohlaví nebo politických názorů – pod jednou střechou? Prostor, za který nemusíte utrácet peníze (jako v nákupním centru), kupovat si drahé latté s ovesným mlékem (jako v kavárně) nebo se vztekat na toho, kdo odvedl tak mizernou práci při parkování (jako v garážích)? Prostor, který působí bezpečně a útulně jako obývací pokoj? Prostor, který rozšiřuje perspektivy – nejen o místní kontext, ale o Evropu jako celek? Prostor, který tváří v tvář zmenšujícím se veřejným prostorům i nadále vytrvává?

Vítejte v knihovně, vašem domově mimo domov! Boty si zouvat nemusíte.

Chcete zbraně?
Jsme v knihovně!
Knihy jsou nejlepší zbraní na světě.
Tato místnost je tím nejlepším
arzenálem, který můžeme mít.
Vyzbrojte se!

-Doktor Who

Rozhovor

Knihovny jako katedrály naší doby

Francine Houben o navrhování prostor knihoven pro šťastnější budoucnost

Foto: Mark Uy

Jméno

Francine Houben

Země

Nizozemsko

Rok narození

1955

Povolání

Architektka knihoven

Francine Houben je zakládající partnerkou a kreativní ředitelkou architektonické kanceláře Mecanoo se sídlem ve městě Delft. Působila jako profesorka v Nizozemsku i v zahraničí. Její kancelář je známá zejména návrhy knihoven. Patří mezi ně například knihovna Technické univerzity ve městě Delft, rekonstrukce knihovny Martin Luther King Jr. Memorial Library a renovace newyorské veřejné knihovny Midtown.

Knihovna v Birminghamu. Foto: Christian Richters.

Vybavíte si nějakou konkrétní knihovnu, s níž jste se setkala během své kariéry architektky? Existuje nějaká knihovna, na kterou vzpomínáte s láskou a které vděčíte za to, čím jste dnes?

Pocházím z rodiny, kde se hodně četlo. Rodiče měli knihy, ale do knihovny jsem chodila jen zřídka. Pamatuji si, že pobočka knihovny v Groningenu byla ve sklepě a že tam byl odporný zápach. Takže ta mě určitě neinspirovala. Knihovna, která pro mě byla inspirativním prostorem, byla knihovna Fakulty architektury na TU Delft. Architektkou jsem se stala díky třem věcem, které mě fascinují a které se v architektuře harmonicky propojují: kreativita, sociální angažovanost a jejich technický převod. To se odráží ve všech projektech Mecanoo.

Navrhovala jste knihovny v Birminghamu, New Yorku, Washingtonu, Tilburgu, Tainanu a na mnoha dalších místech. Jeden americký novinář vás jednou nazval „knihovnickou zaříkávačkou“. Jaké je tajemství vašeho úspěchu při navrhování knihoven?

Jako architektka si myslím, že je nezbytné ponořit se do místa, kde bude knihovna umístěna, předtím než začnete navrhovat. Čím je toto místo charakteristické? Co pohání lidi, kteří tam žijí? Chci cítit a ochutnat, jak může knihovna sloužit a obohatit obec, kde se nachází. To se odráží v mém projektu. Příkladem může být to, že v Nizozemsku se k dětem chováme úplně jinak než v Anglii, Americe nebo na Tchaj-wanu. Takovým věcem musíte rozumět, abyste byli schopni navrhnout něco, co uživatele osloví.

Je také důležité zdůraznit, že architekt není samostatný umělec. Co děláte, to děláte ve spolupráci s klientem a lidmi, kteří v knihovně pracují. Proto jsou jejich podněty tak důležité. Samozřejmě musíte čas od času udělat ústupky, ale to je součást práce. Stejně tak při rekonstrukci stávajících budov, jako jsou knihovny v New Yorku a Washingtonu, pracujete jako jakýsi chirurg. Chováte se k budově s úctou, ale zároveň provádíte chirurgické zákroky, aby budova byla zároveň moderní. Tento proces je stejně zajímavý jako navrhování nové budovy.

Když se ohlédnu zpět, jsem hrdá na všechny knihovny, které jsem projektovala, a na čestný titul „knihovnická zaříkávačka“ jsem opravdu pyšná.

Jak podle vás má vypadat knihovna budoucnosti?

Knihovna budoucnosti musí být pro lidi. Musí každému, bez ohledu na věk nebo původ, nabídnout znalosti, dovednosti a cesty, které potřebuje k nalezení své vlastní budoucnosti. Zároveň si nemyslím, že existuje jedna konkrétní knihovna budoucnosti. Knihovna budoucnosti je pro každou zemi a každé město jiná. Stejně jako se mění svět, musí se s ním měnit i knihovny.

Knihovna budoucnosti je pro každou zemi a každé město jiná. Stejně jako se mění svět, musí se s ním měnit i knihovny.

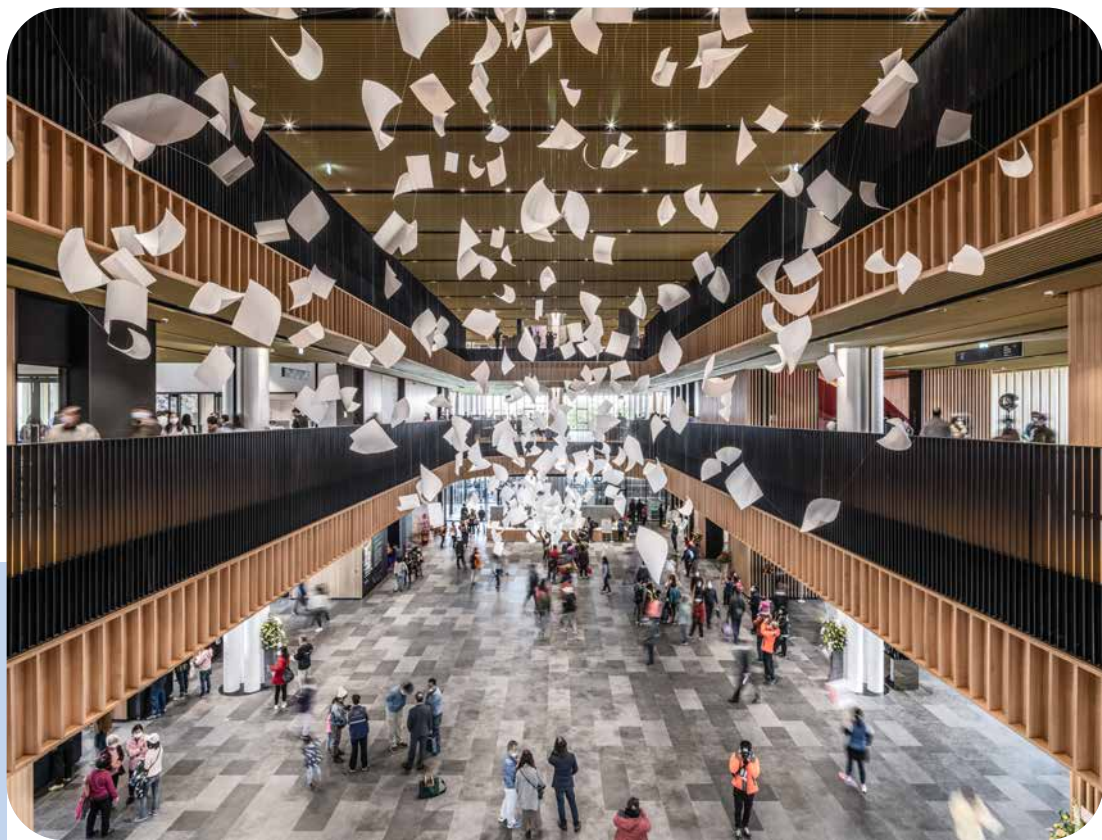

Knihovna Technické univerzity v Delftu. Foto: Greg Holmes.

Knihovnu na Technické univerzitě v Delftu jsme projektovali před více než 25 lety. Když jsme tuto budovu navrhovali, věděli jsme, že se knihovna v následujících letech změní, ale nevěděli jsme jak. Přesto na to musíte být připraveni – stále tu knihovnu aktualizujeme tím, že reagujeme na vývoj ve světě. V Delftu je čítárna s 300 počítači, což byl v té době unikát. Nyní si mnoho studentů přináší vlastní notebooky. Koše na katalogy a skříně na časopisy zmizely v důsledku digitalizace. Kdysi tichá knihovna se proměnila v budovu s různými atmosférickými zónami. Každá knihovna má své vlastní úkoly a naším úkolem je připravit je na nepředvídatelné změny v budoucnosti.

Jakou hodnotu mají podle vás knihovny?

V Nizozemsku lidé přikládají velký význam kulturní a vzdělávací hodnotě knihovny, ale často opomíjejí její ekonomickou hodnotu. Když jsem navrhovala knihovnu v Birminghamu, dostala jsem se do kontaktu s představenstvem, mezi jehož členy byla celá řada

Knihovna v Tainanu. Foto: Ethan Lee.

lidí z podnikatelské komunity. Jeden z nich mě upozornil na velký ekonomický význam knihovny. Takový názor jsem v Nizozemsku nikdy neslyšela. Po této zkušenosti jsem začala pracovat na tom, abych zprostředkovala širší pochopení hodnoty knihoven v Nizozemsku.

Většina moderních knihoven chce být v dnešní době „třetím místem“, „lidovým palácem“ nebo „obývacím pokojem města“. Ale to platí i pro vlakové nádraží nebo kavárnu. Knihovna se od těchto ostatních příkladů odlišuje tím, že vytváří komunitu. Děje se tak mimo jiné prostřednictvím celoživotního vzdělávání. V New Yorku jsme například umístili studijní centrum do šestého patra knihovny Mid-Manhattan. Úzce spolupracuje s Obchodní knihovnou, která se nachází o patro níže. Tam se můžete naučit, jak napsat životopis, jak se ucházet o zaměstnání. Dobrovolníci z řad byznysmenů pomáhají malým podnikatelům radou a asistencí, například jim pomáhají vypracovat podnikatelský plán. Washingtonská knihovna nabízí návštěvníkům pomoc s vyplněním daňových formulářů.

Vždycky říkám: Knihovna je nejdůležitější budovou ve městě a podobné iniciativy to jen potvrzují.

Jako architektka knihovny navrhujete nejen prostor, ale také způsob, jakým v něm budou lidé komunikovat. Co považujete při navrhování knihoven za důležité, aby byly přístupné a inkluzivní?

Je důležité projektovat knihovny tak, aby byly přívětivé, a ne aby vzbuzovaly v lidech obavy. Pokud jde o mě, architektura musí být orientovaná na služby a inspirativní, zároveň musí být schopna skládat se z různých sfér. Když jsme navrhovali knihovnu v Birminghamu v Anglii, strávila jsem hodně času pozorováním uživatelů knihovny a bylo mi jasné, že knihovna musí být pro celou komunitu. Bylo třeba usilovat o inkluzivitu.

V knihovně se vždy snažím zachytit kulturu města. Proto se náš návrh newyorské knihovny liší od projektu washingtonské knihovny. Birminghamská knihovna by nemohla být v Tainanu a naopak. Ve druhém jmenovaném městě hraje například velmi důležitou roli jídlo a vaření. Proto je v této knihovně celé studio vaření, což jsme zkoušeli i v knihovně LocHal v Tilburgu, kde se to bohužel zatím nepodařilo.

Většina moderních knihoven chce být v dnešní době „třetím místem“, „lidovým palácem“ nebo „obývacím pokojem města“. Ale to platí i pro vlakové nádraží nebo kavárnu. Knihovna se od těchto ostatních příkladů odlišuje tím, že vytváří komunitu.

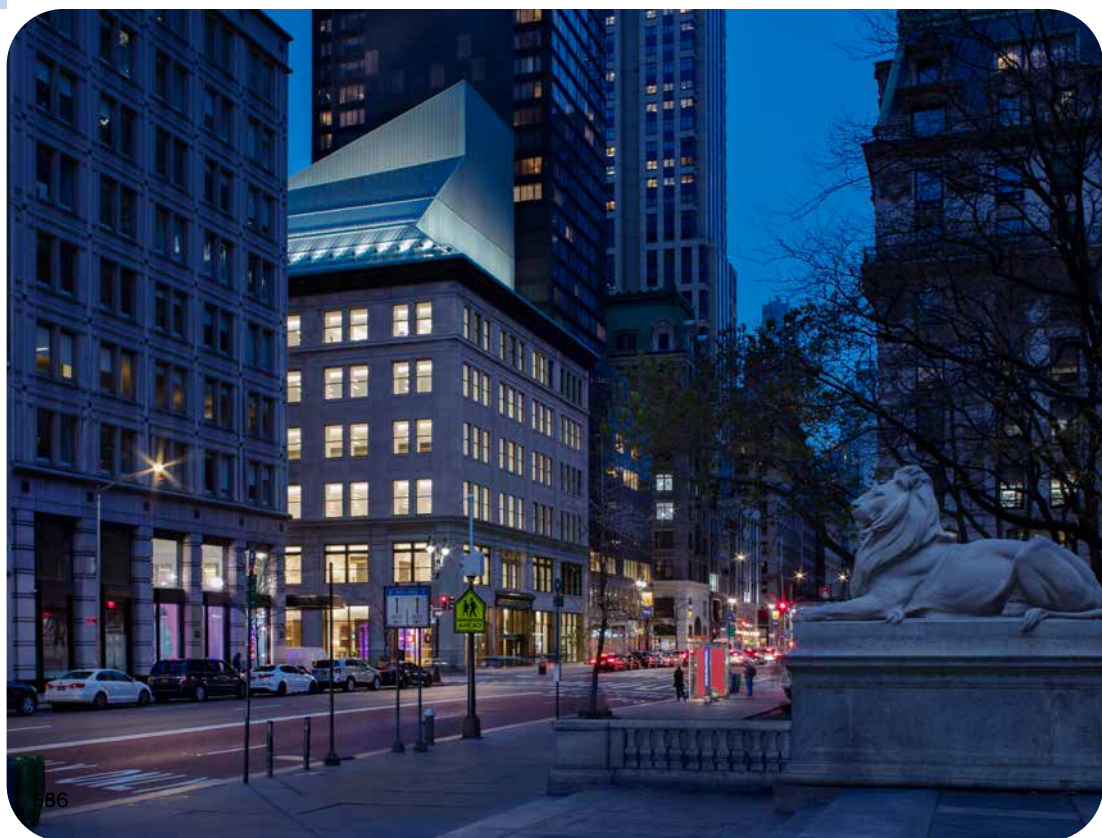
Pokud jste dospělí, tak musíte v Nizozemsku za členství v knihovně platit. To podle mě není v pořádku. Ve všech zemích, které navštěvuji, je knihovna zdarma, a tak by to mělo být. Jsem velkým fanouškem rotterdamské knihovny – mého rodného města –

a těší mě, že tam denně vídám mnoho teenagerů. Není škoda, že někteří z nich později odpadnou, protože si najednou musí koupit členskou kartu?

Často říkáte, že knihovny jsou katedrálami naší doby. Co tím myslíte?

V minulosti byly katedrály místem, kde se mohli setkávat lidé všech věkových kategorií a společenských vrstev. Byly centrem městského života, kde se lidé scházeli, klábosili i obchodovali. V dnešní době už nám téměř nezůstávají fyzické veřejné prostory, kde by se lidé mohli setkávat se svými bližními pod jednou střechou – zbývají jen banky, nádraží nebo možná pošty. Osamělost se zároveň stále více stává jedním z největších problémů naší doby. Trpí jí všechny generace: od izolovaných starších lidí až po generaci Zoomerů, kteří často přebývají pouze ve virtuálním prostoru.

Knihovna v New Yorku. Foto: John Bartelstone.

Proto si myslím, že knihovny jsou v současnosti nejdůležitějšími veřejnými budovami, podobně jako před mnoha lety katedrály. Knihovny nejsou jen prostory pro knihy, nejsou jen pro bohaté nebo pro intelektuály. Knihovny jsou pro všechny. Proto se vždy snažíme navrhovat prostory knihoven, které jsou přívětivé a přátelské, prostory oživené občanským životem. Navrhujeme prostory, které mají být společenské: vestibuly, podesty, střešní zahrady, dokonce i schody.

V minulosti byly katedrály místem, kde se mohli setkávat lidé všech věkových kategorií a společenských vrstev. Byly centrem městského života, kde se lidé scházeli, klábosili i obchodovali. V dnešní době už nám téměř nezůstávají fyzické veřejné prostory, kde by se lidé mohli setkávat se svými bližními pod jednou střechou.

Architektura Mecanoo nemá svůj charakteristický styl, ale vždy se řídí naší filozofií zaměřenou na lidi, místo, účel a poezii. Naše architektura má humanistický přístup. Poezie v architektuře je nehmotná, ale budova potřebuje emocionální rozměr, který přesahuje program, jenž přináší. Musí mít kouzlo, které bude kombinovat všechny své konstrukční prvky. Pak se knihovna stane potěšením, které v sobě nese budoucnost každého z nás.

Jakou roli hrají architekti v našem úsilí o zajištění lepší budoucnosti naší společnosti?

Věřím, že v budoucnosti by měl být klíčovým prvkem architektury lidský rozměr. Musíme si uvědomit hodnotu každého jednotlivce, vzájemnou angažovanost lidí, kulturu, přírodu nebo v mnoha

Knihovna v Tilburgu. Foto: Ossip Architectuurfotografie.

případech kombinaci obojího. Náš postoj k planetě Zemi se musí změnit; příroda má nenahraditelnou hodnotu a krásu a je nezbytné, abychom se s ní znovu spojili.

Vzhledem k rostoucí polarizaci a k tomu, že se naše hranice obracejí dovnitř, je důležitější než kdy jindy udržovat hodnotu soucitu a sdílení znalostí, které lidi spojují. Budoucnost pravděpodobně přinese větší zaměření na lidský rozměr, kdy bude architektura řídit zkušenost každého jednotlivce.

Architektura je založena na multidisciplinární týmové práci. Nyní je čas, aby architekti navzájem úzce spolupracovali – potřebujeme spolupráci, abychom mohli čelit současným výzvám. A možná – jen možná – bychom si měli uvědomit, že namísto kapitalistického modelu hospodářského růstu by mělo být cílem, o který by společnosti měly usilovat, štěstí. Architektura sama o sobě nemůže změnit globální ekonomický systém, ale může pomoci postupně vytvářet svět, který bude šťastnější.

Vidíte budoucnost knihoven v Evropě optimisticky?

Budoucnost je nepředvídatelná, ale jsem optimistka. Myslím si, že budoucnost, zejména v postpandemickém světě, spočívá v tom, že se vydáme „směrem dopředu k základům“. Setkávání s lidmi

z celého světa mi v posledních desetiletích ukázala, že všichni, bez ohledu na to, kde žijí, chtějí velmi jednoduché věci: postarat se o své rodiny a děti, aby jim mohli zajistit lepší budoucnost. Přátelé, rodina a společenství – to jsou důležité věci.

Podle mě jsou knihovny ideálním prostorem, který to umožňuje. Knihovny jsou dynamické a neustále se mění. V minulosti se ukázaly jako odolné – z pouhých tichých skladišť knih se změnily v perspektivní platformy, které mohou ovlivňovat své okolí a komunity. Dříve to byly pasivní prostory, kde se sedělo a četlo, ale znovuzrozené knihovny jsou koncipovány tak, aby byly aktivní, aby byly místem pro činnost a setkávání. To je pro budoucnost velmi důležité, protože knihovny jsou občanské budovy – nejde jen o jejich architektonické řešení, ale i o program, který musí být přizpůsoben kontextu a komunitám, kterým slouží. Architektura by to měla usnadňovat.

Když jsme před více než 25 lety navrhovali knihovnu v Delftu, slyšeli jsme: „Proč potřebujete knihovnu, je knihovna jako budova vůbec ještě potřebná?“ Takové komentáře jsou dnes naštěstí vzácné. Žádný rozumný člověk už o budoucnosti knihoven nepochybuje. Podívejte se kolem sebe: Všechny knihovny jsou využívány více než kdy jindy.

Namísto kapitalistického modelu hospodářského růstu by mělo být cílem, o který by společnosti měly usilovat, štěstí. Architektura sama o sobě nemůže změnit globální ekonomický systém, ale může pomoci postupně vytvářet svět, který bude šťastnější.

10 tipů pro bezpečný a otevřený veřejný prostor

Knihovny jsou veřejným prostorem, ale co je činí skutečně bezpečnými a otevřenými? Předkládáme vám k zamyšlení tyto rady knihoven, které se účastní projektu The Europe Challenge.

1

Zjistěte, co pro vás znamená bezpečný veřejný prostor, a pak to sdělte ostatním. Jak zajistíte, aby lidé v okolí věděli, že knihovna není jen místem pro knihy, ale také místem pro lidi? Nezapomeňte, že při komunikaci s různými různými skupinami lidí je třeba volit správný jazyk.

2

Snažte se pracovat na vztazích mezi místními občany a těmi, kteří jsou u moci – například tím, že se zaměříte na interakce mezi občany navzájem a mezi občany a úřady. Je důležité, aby se lidé mohli dostat do kontaktu s těmi, kteří jsou u moci – a naopak. Vaše knihovna jako veřejný prostor může být tímto mostem!

3

Podporujte kulturu zvědavosti a objevování, abyste čelili strachu a polarizaci. Dbejte na to, abyste i vy zůstali zvědaví a otevření!

4

Nezapomeňte prozkoumat témata nebo výzvy, které jsou relevantní na místní, národní, evropské i celosvětové úrovni. Nahlédněte do světa, jaký je, a najděte zajímavá témata, která můžete rozvíjet v knihovně, kterou máte k dispozici.

5

Naslouchejte lidem. Co potřebují? Lidé jsou velmi různorodí (studenti, čtenáři, lidé bez domova, rodiny s dětmi...), ale všichni využíváme stejný veřejný prostor.

6

Pokud můžete, zasazujte se o to, abyste měli otevřeno déle o víkendech, aby lidé mohli přicházet volněji podle svého pracovního rozvrhu. Bez přístupu k vašim sbírkám a službám jsou všechny ostatní snahy zbytečné.

7

Představte si knihovnu jako obývací pokoj. Co děláte doma, když k vám přijde návštěva, aby se cítila příjemně? Důležité jsou drobnosti. Když se snažíte zajistit, aby se návštěva cítila vítaná, rozhodují drobnosti. Snažte se vytvářet empatickou atmosféru.

8

Uvědomte si, jak důležitá je vaše role ve společnosti. Knihovníci bývají vždy skromní, ale vaše práce je pro demokratickou a otevřenou společnost nesmírně důležitá. Jste úžasní!

9

Staňte se oficiální bezpečnou zónou pro lidi, kteří patří do ohrožených skupin. Zamyslete se nad tím, jak by vaše knihovna mohla vytvořit podpůrnou síť pro ty, kteří jsou marginalizováni, protože nepatří do hlavních skupin.

10

Za zvážení stojí spolupráce s nějakým partnerským subjektem, který podobně jako vy usiluje o to, pomáhat lidem – např. uměleckou organizací, občanskou poradnou, místním podnikem, nebo dokonce lékárnou či ordinací. Pomůže vám to sdílet část nákladů na údržbu a zároveň přilákat návštěvníky, kteří o návštěvě vaší knihovny obvykle neuvažují.

Konverzace

Vývoj zásadní role knihoven v 21. století

Rozhovor: Luke Burton a James Urquhart

Jméno

Luke Burton

Země

Velká Británie

Rok narození

1979

Povolání

Ředitel knihoven při Arts
Council England

Luke Burton je zastáncem role knihoven v oblasti informačních služeb, čtení pro radost, otevřených dat, digitální gramotnosti, digitálních dovedností, umělé inteligence a neformálního vzdělávání. Luke, který byl původním povoláním archeolog, se stal knihovníkem a je předsedou pracovní skupiny zainteresovaných stran anglických veřejných knihoven a členem Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP).

Jméno

James Urquhart

Země

Velká Británie

Rok narození

1967

Povolání

Vedoucí oddělení knihoven
a dočasný ředitel literatury při
Arts Council of England

James Urquhart je znám svou prací v oblasti literatury a rozvoje knihoven. Specializuje se na politiku a strategické vztahy. Více než deset let recenzoval knihy pro většinu celostátních broadsheetů, editoval a publikoval a většinu 90. let pracoval v knihkupectvích.

James Urquhart: Luku, jak dlouho pracujete veřejných knihovnách? Čím jste se zabýval před příchodem do Arts Council of England?

Luke Burton: Oba moji rodiče byli knihovníci, takže jsem v dětství trávil hodně času v knihovnách. Původně jsem studoval archeologii a pracoval jako komerční archeolog. Poté jsem v roce 2007 dokončil knihovnickou školu a začal pracovat v místních studovnách a vězeňských knihovnách, což zahrnovalo práci ve věznicích v hrabství Durham, od zařízení pro mladistvé pachatele až po zařízení s vysokou ostrahou. V roce 2010 jsem začal pracovat pro Newcastle City Libraries, kde jsem prošel různými knihovnickými pozicemi, až jsem se stal manažerem knihoven. Po dobu tří let jsem dohlížel na 14 knihoven a přibližně 114 zaměstnanců, a to převážně v období pandemie covidu-19. V roce 2022 jsem nastoupil do Arts Council of England. Pozice, jako je ta, kterou v současné době zastávám, se nenaskýtají příliš často – je mi ctí podílet se na utváření a podpoře knihoven na celostátní úrovni.

V celé Evropě se osud knihoven dramaticky mění - někde dochází k úpadku a jinde naopak k oživení - v některých regionech byly knihovny přeměněny v památky, ale jinde byly v důsledku finančních škrťů uzavřeny.

James Urquhart: Z pohledu Rady pro umění jsme byli rádi, že se nám podařilo získat ředitele, který přináší zkušenosti a odborné znalosti z praxe. Jakých největších změn jste byl svědkem v oblasti knihoven od doby, kdy v tomto sektoru působíte? Zaznamenal jste například nějaké významné posuny po vypuknutí pandemie covidu-19?

Luke Burton: U knihoven vždy docházelo ke změnám, knihovny se vždy přizpůsobovaly potřebám svých komunit a duchu doby. Proběhl zde posun – došlo k vývoji směrem od knihoven poskytujících přístup k fyzickým informacím k tomu, že se knihovny staly branou pro vyhledávání spolehlivých informací. Knihovna už tedy možná nemá přímou odpověď nebo fyzický předmět, ale nasměřuje vás.

Nicméně si nemyslím, že by se knihovny ve své podstatě příliš změnily. Základem je stále nabízet přístup ke kvalitním a spolehlivým informacím. Důležitějším se stal přístup k bezpečným prostorům a podpora komunit. Po pandemii došlo k návratu ke knihovnám jako sociální infrastruktuře. Došlo také k posunu směrem k mnohem flexibilnějšímu využívání knihoven – například lidé po pandemii spolupracují v knihovnách. Ačkoli se tedy knihovny zásadně nezměnily, znovu se klade důraz na jejich roli flexibilních a nezbytných komunitních prostor.

James Urquhart: Zmínil jste knihovny jako místa, která odkazují na důvěryhodné znalosti a spolehlivé informace. V poslední době došlo k vyostření debaty ohledně umělé inteligence. Jakým způsobem se mohou knihovny přizpůsobit umělé inteligenci nebo na ni reagovat?

Buď z hlediska nástrojů, které by mohly být užitečné pro uživatele knihoven, nebo z hlediska problému, jehož podstatou jsou deepfakes, kvůli nimž je stále obtížnější ověřit původ a přesnost informací. Je zřejmé, že knihovny mají v této oblasti co říct – jaký názor na to máte vy?

Luke Burton: Někteří lidé vnímají umělou inteligenci stejně jako třeba e-mail – v době, kdy se objevil – prostě jako pokračování technologického rozvoje. Jiní to považují za apokalypsu. Bez ohledu na to, jaká bude budoucnost, je jasné, že umělá inteligence a velké jazykové modely tu s námi zůstanou. Pro veřejné knihovny lze AI vnímat jako rozšíření digitální a informační gramotnosti. Jestliže v minulosti knihovny učily lidi, jak si založit e-maily, jak používat Facebook, jak požádat o snížení obecní daně, mají knihovny tuto roli hrát i v oblasti AI. Kompetenci knihoven bych ani tak nehledal v nějaké technické oblasti, ale spíše v oblasti rozvoje dovedností kritického myšlení lidí. Na co se ptám? Jaké informace dostávám? Odkud informace pocházejí? Knihovny mohou být bezpečným prostorem, kde se s tím dá experimentovat.

James Urquhart: Právě jste se dotkl mnoha různých aspektů toho, co veřejné knihovny nabízejí veřejnosti. Pro mě bylo vždy jedním z nejnáročnějších úkolů v tomto sektoru zviditelnění velké nabídky knihoven. Protože toho dělají tolik, může být těžké verbalizovat jedinečný prodejní argument veřejných knihoven. Myslím, že se to promítlo do vnímání knihoven ze strany veřejnosti i vlády. V celé Evropě se osud knihoven dramaticky mění – někde dochází k úpadku a jinde naopak k oživení – v některých regionech byly knihovny přeměněny v památky, ale jinde byly v důsledku finančních škrťů uzavřeny. V jaké části spektra se podle vás knihovny v Anglii a celkově ve Velké Británii v současné době nacházejí? Přežívají, nebo vzkvétají? Nebo je to kombinace obojího?

Luke Burton: Jen v Anglii máme 152 místních úřadů, o Walesu, Skotsku a Severním Irsku nemluvě. Je jasné, že situace ve financování knihoven je příznačná pro větší problémy financování místních samospráv v Anglii a ve Spojeném království. Například v Nottinghamu čelí město značným finančním problémům a rada vyhlásila bankrot. Ale také právě otevřeli fantastickou novou centrální knihovnu, kterou město a jeho obyvatelé s radostí přivítali. Takže i v rámci jednoho města můžete mít velmi různorodý obraz.

I přes problémy, kterým knihovny čelí, si myslím, že bychom se měli snažit zdůrazňovat to, jak skvělou práci odvádějí. Vždycky mě ohromuje práce, kterou knihovny dělají pro různé skupiny obyvatel, pro lidi na úteku před konflikty, pro starší lidi, pro lidi s dalšími potřebami podpory – to všechno dělají navzdory nedávné pandemii i navzdory finančním problémům. Pokud tohle knihovny dokážou v této nelehké situaci, umíte si představit, čeho všeho by mohly dosáhnout, kdyby se s touto finanční zátěží nepotýkaly?

James Urquhart: O knihovnách přemýšlíme jako o domech pro všechny, jako o palácích pro lidi. Ale jen za posledních několik let se toho v Evropě tolik změnilo. Od zvýšené polarizace přes prudce rostoucí nerovnosti až po politické krize kolem uprchlíků. Myslíte si, že by knihovnický sektor měl přehodnotit, jaké dovednosti a znalosti jsou vyžadovány od knihovníků, kteří se dnes a denně musí s těmito změnami vyrovnávat?

Luke Burton: Nejdůležitější je diverzifikace a zvyšování kvalifikace. Obecně lze říci, že knihovníci v Anglii i celkově ve Velké Británii jsou převážně starší (55 let a více) ženy – bělošky. Mnozí knihovníci nastoupili do profese v šestnácti letech a postupně se přizpůsobovali vývoji knihovnických služeb. Jejich odchod do důchodu přináší problémy, ale zároveň se jedná o příležitost, jak nalákat do oboru nové talenty. Ve spolupráci s organizacemi, jako je Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP) a Libraries Connected se snažíme zjistit potřeby a nedostatky v oblasti pracovních sil. Školy, které vzdělávají nové knihovníky, si jsou těchto nových problémů vědomy, ale nic se nevyrovná praktickému školení, které absolvujete přímo v terénu jako knihovník. Jsme také svědky toho, že do profese vstupuje stále více lidí ze (vzdáleně) příbuzných oborů – ze zákaznických služeb, maloobchodu, kultury obecně, a dokonce i ze zdravotnictví. Tento příliv různých dovedností a zkušeností je přínosem pro celý obor knihovnictví. Myslím si, že jde o to, aby se vyvážil poměr mezi kvalifikovanými knihovníky a nově přichozími zvenčí.

James Urquhart: Knihovníci byli vždy považováni za jedny z nejdůvěryhodnějších profesionálů. A i když si myslím, že to stále platí, jsme také svědky toho, že v posledních několika letech pracují v prostředí, které je méně příznivé, než tomu bylo v minulosti. Mám na mysli věci, jako byl mezinárodní ohlas kolem Drag Queen Story Hour nebo některé současné problémy týkající se cenzury, včetně tvrzení, že knihy je třeba z politických důvodů stahovat z regálů. Co si myslíte o tom, jak se mění role knihovníka z hlediska hodnot nebo etiky?

Jsme svědky toho, že do profese vstupuje stále více lidí ze (vzdáleně) příbuzných oborů - ze zákaznických služeb, maloobchodu, kultury obecně, a dokonce i ze zdravotnictví. Tento příliv různých dovedností a zkušeností je přínosem.

Luke Burton: Příklady, které zmiňujete, zdůrazňují potřebu knihovníků, kteří mají alespoň nějaké odborné vzdělání v oblasti etiky a hodnot knihoven. Mnozí říkají, že knihovny by měly být neutrálními prostory, ale jsou také součástí politického kontextu. Stále se vracím k citátu Jo Godwin: „Skutečně skvělá knihovna obsahuje vždy něco, co může každého urazit.“ To je pravda. Pokud se knihovny skutečně snaží reprezentovat různé názory, pak se v regálech objeví knihy, se kterými nesouhlasíte, které zpochybňují vaše názory. Nebudeme prosazovat žádnou agendu. Nabízíme spolehlivé a kvalitní informace, které podporují diskuzi, a to i ty problematické.

Bohužel v dnešní době na sociálních sítích probíhá řada debat na velmi problematická témata. Nemyslím si, že sociální média jsou vhodným prostorem pro takovéto nuancované diskuze. Knihovny mohou a měly by být místem, kde lze takové důležité diskuze vést nebo kde by se lidé mohli alespoň informovat, aby mohli tyto diskuze zahájit.

James Urquhart: To je zajímavá otázka. Další věcí, která celé situaci v evropském knihovnictví příliš nepomáhá, je skutečnost, že navzdory mnoha snahám o větší exkluzivitu a rozmanitost knihoven v průběhu let, v knihovnách stále dominují určité skupiny obyvatelstva. Veřejné knihovny ve Velké Británii jsou podle statistik mnohem blíže skutečnému demografickému složení obyvatelstva než jiné kulturní instituce. Přestože jsou veřejné knihovny ve srovnání s jinými kulturními prostory přístupnější znevýhodněným komunitám, převažující uživatelé knihoven jsou stále poměrně mainstreamoví. Je něco, co nám chybí, pokud jde o ještě větší zpřístupnění knihoven?

Luke Burton: Pro uživatele knihovny je velmi důležité, aby viděli zaměstnance, kteří vypadají a mluví jako oni. Pokud jste jako já – běloch, čtyřicátník ze Skotska –, pak možná nejste tou nejlepší osobou, která dokáže pochopit některé kulturní problémy, s nimiž se lidé z různých prostředí při vstupu do knihovny potýkají. Proto je zásadní mít různorodé vedení a zaměstnance. Kromě toho je také velmi důležité, aby knihovny našly způsob, jak propagovat svou nabídku těm, kteří ji nejvíce potřebují.

James Urquhart: Kdybyste si měl představit ideální budoucnost knihoven v Anglii, jak by podle vás knihovny měly vypadat? Jak by měly být financovány? Jak by měly být řízeny? V čem by se měly lišit? V čem by měly zůstat takové, jaké jsou?

Stále se vracím k citátu Jo Godwin:
„Skutečně skvělá knihovna obsahuje vždy
něco, co může každého urazit.“

Luke Burton: Knihovny jako hyperlokální, komunitně zaměřené instituce podporované místními úřady budou mít i nadále zásadní význam. V Anglii v současné době panuje určité napětí, protože knihovny jsou podporovány místními úřady, které jsou financovány ministerstvem pro vyrovnávání úrovně, bydlení a komunity. Zatímco nad knihovnami má dohled ministerstvo kultury, médií a sportu. Dochází zde tedy k rozporu – peníze přicházejí z jedné strany a dohled z druhé strany. Když se podíváme po Evropě, vidíme různé modely financování knihoven. Ale bez ohledu na model si myslím, že myšlenka hyperlokálních knihovnických služeb, které mají veřejné financování – řádné veřejné financování –, bude i nadále klíčová.

Když hovoříme o budoucnosti, nedávno jsme financovali výzkum s názvem *Bude pršet nebo vysvítne slunce? Příprava veřejných knihoven na budoucnost ve věku nejistoty*. Ačkoli knihovny často plánují v jedno-, dvou- nebo tříletých cyklech financování, tato zpráva se zaměřuje na gramotnost budoucnosti. Nešlo tedy ani tak o to, „jak budu financovat tento projekt v příštích dvou letech“, ale spíše o to, jakými potenciálními směry se může společnost ubírat v příštích 10, 15 či 20 letech? Kde v rámci těchto směrů máme očekávat pro knihovny problémy a kde naopak příležitosti?

Jde tedy o to, pomoci knihovnám předvídat velké společenské změny týkající se změny klimatu, nedostatku dovedností, umělé inteligence nebo digitální inkluze.

Knihovna budoucnosti bude dobře financovaná, bude reagovat na místní potřeby, podporovat sociální a digitální začlenění a pomáhat vzdělávání. Ale i když máte skvělé budovy knihoven a vynikající knihovní fond, stále to nebude fungovat ideálně, pokud v nich nemáte kompetentní a vyškolené pracovníky – to tedy bude rozhodující.

James Urquhart: Proč je důležité, aby knihovnictví zůstalo propojeno přes hranice států v době, kdy je na vzestupu populismus a kdy země v Evropě stále uzavírají hranice nebo se dívají dovnitř? Proč má mezinárodní výměna tak velký význam?

Luke Burton: Brexit a způsob, jakým se v posledních letech změnil vztah Velké Británie s Evropou, nás staví do komplikované situace. Proto si myslím, že je pro knihovníky důležitější než kdy jindy, aby se i nadále dívali ven. Knihovnický sektor ve Velké Británii je velmi kooperativní, neustále sdílíme znalosti. Abychom však udrželi tento růst a porozumění osvědčeným postupům, měli bychom se také dívat na to, co se děje v jiných zemích. Knihovny v celé Evropě zaznamenávají úžasný rozvoj a staly se skutečnými obývacími pokoji a třetími prostory pro své obyvatele. Podstatou knihovnictví je sdílení informací. Pozorování a výměna myšlenek s mezinárodními kolegy je tedy životně důležité – bez ohledu na politické změny.

James Urquhart: Luku, ty jsi zažil a pracoval se stovkami knihovnických iniciativ po celé zemi. Máš nějakou oblíbenou vzpomínku, která ti za ta léta zůstala v paměti?

Luke Burton: Je jich spousta! Nedávno mi utkvěl v paměti příběh lana, muže ze severovýchodní Anglie, který velmi působivě vyprávěl o tom, jak mu knihovny změnily život. Svůj život v podstatě zasvětil péči o svou maminku. Zemřela během pandemie a v den jejího pohřbu zůstal zcela sám, bez jakékoli blízké osoby. Byl na tom v té době opravdu špatně. Nechával si dovážet nákupy a nevycházel z domu, postupně ztrácel kontakt s lidmi. Naštěstí začal chodit do knihovny a vyprávěl o tom, jak se stal členem skupiny Čtením k pohodě, což mu změnilo život. Je to opravdu silný příběh – jeden ze stovek příběhů, které svědčí o tom, že neznámí hrdinové v knihovnách dělají každý den vše pro to, aby pomohli lidem. Tento příběh si můžete přečíst na webu **LibraryOn.org**.

Knihovny jako obývací pokoje Evropy

Případové studie The Europe Challenge

Od nejmenších vesniček v nejdlehlších koutech kontinentu až po největší a nejrušnější města – příběhy Evropy jsou stejně rozmanité jako její obyvatelé – a její knihovny. V době, kdy se Evropa potýká se znepokojivým trendem zmenšování veřejných prostor, zde máme 18 inovativních iniciativ, které odvážně redefinují roli knihoven a činí je otevřenějšími, přístupnějšími a příjemnějšími pro všechny. Tyto iniciativy posilují postavení mladých lidí, zavádějí pojízdné a pouliční knihovny, zpřijemňují zážitek z knihovny hrou a věnují pozornost historii a tradicím místa, kde knihovna působí. Díky tomu si každý najde něco, z čeho bude mít radost a užitek.

Klíčová slova

Evropa, veřejný prostor, kreativita, umění a řemesla, vyprávění příběhů, prostorová intervence, město vs. venkov, historie vs. budoucnost, kulturní spolupráce, dědictví, gamifikace, co-design, open-space.

Zahrnuté typy knihoven

Veřejné, vysokoškolské, univerzitní, speciální, školní, akademické.

Další informace o případech v této kapitole:

Zapojení mladých lidí

- 📍 Dogliani, Itálie
- 📖 Biblioteca Luigi Einaudi di Dogliani
- 👥 Cooperativa Caracol a teenageři z Dogliani

V malém severozápadním italském městečku jsou místní teenageři vyzýváni, aby převzali svou knihovnu! Během přespání uprostřed 20 000 knih se mladí lidé inspiroují k tomu, aby se zapojili a pomohli utvářet budoucnost knihovny.

Jak nalákat do knihoven mladé lidi

- 📍 Roeselare, Belgie
- 📖 Znalostní centrum ARhus
- 👥 Mladí lidé ve věku 14 až 35 let

Tým Challenge #HACK dává mladým Belgičanům možnost navrhnout knihovnu vhodnou pro jejich budoucnost. Mladí „místní hrdinové“ prostřednictvím inspirativních aktivit pomáhají svým vrstevníkům rozvíjet nové dovednosti, sdílet znalosti a zapojit se do místního života.

Ilustrované vesnice

- 📍 Busto, Valdés, region Asturias, Španělsko
- 📖 Biblioteca Eduardo Pérez de la Fanosa
- 👥 Sdružení sousedů Busto a další okolní vesnická sdružení

Na odlehklém severním pobřeží Španělska buduje tato dobrovolnická iniciativa paměťový archiv, který propojuje místní komunitu - získává dlouhodobé financování a zajišťuje novou budovu. Touto iniciativou pomáhá čelit problémům spojeným s vyliďňováním venkova.

Putovní knihovna

- 📍 Město Zalau, župa Sălaj, Rumunsko
- 📖 Knihovna župy Sălaj
- 👥 Sdružení přátel knihovny

Fakt, že se v Rumunsku v průměru málo čte, inspiroval tuto iniciativu, která podporuje gramotnost a kreativitu ve 40 venkovských lokalitách. Prostřednictvím veřejných čtení, uměleckých a řemeslných dílen a putovní knihovny se místní lidé seznamují s proměňující silou knih.

Nit mezi minulostí a budoucností

- 📍 Barberino di Mugello, Itálie
- 📖 Biblioteca Comunale Ernesto Balducci
- 👥 Associazione Culturale Penelope

Knihovna a kulturní centrum v tomto italském venkovském městečku šíří tradiční techniky vyšívaní mezi lidmi všech věkových kategorií a pohlaví. Program pletacích kaváren a vyšívacích dílen oslavuje historii práce s nití v této oblasti.

Budování mostu, hledání nových spojení

- 📍 Valmiera, Lotyšsko
- 📖 Knihovna Valmiera
- 👥 Místní komunita

Ve Valmíře představuje prolínání městských a venkovských komunit v rámci nové obce složitý rébus. Tým Challenge buduje mosty mezi oběma komunitami prostřednictvím vyprávění příběhů a dobrovolnictví a pomáhá tak inspirovat a rozvíjet novou spolupráci.

Uvolnění kreativity studentů prostřednictvím zínů

- 📍 Glasgow, Skotsko, Velká Británie
- 📖 Knihovnické služby City of Glasgow College
- 👥 Diversity & Inclusion Student team, Glasgow Zine Library, Ross Wilcock Media

Tým knihovny City of Glasgow College spolupracuje se studenty na vytvoření postpandemického bezpečného útočiště. Jejich iniciativa City Zine podněcuje kreativitu studentů prostřednictvím workshopů a akcí zaměřených na vyprávění příběhů a inspirovala vznik více než 200 publikací.

Kolektivní kořeny

- 📍 Sutton, Velká Británie
- 📖 Knihovny Sutton
- 👥 Umělecká síť Sutton

V londýnské čtvrti Sutton využívá projekt Collective Roots komunitní kreativitu, aby podpořil pocit soudržnosti uprostřed rychlých demografických změn a sjednotil různé a nedostatečně zastoupené skupiny v prostorách knihovny prostřednictvím tvůrčích rozhovorů, workshopů a výstav.

Někdy v budoucnosti

- 📍 Moliterno, Basilicata Region, Itálie
- 📖 Bibliomediateca Comunale Giacomo Racioppi
- 👥 Patto Locale per la Lettura del Lagonegrese

V tomto italském regionu, kde žije jen velmi málo knihomolů a knihovny postupně mizí, může tato iniciativa změnit situaci. Prostřednictvím karetní hry zaměřené na vyprávění příběhů se hráči promění ve starosty vesnic, kteří vybírají z různých možností, a jejich cílem je zajistit, aby se knihovnám dařilo.

SOS dědictví: Zachraňte naše školní dědictví

- 📍 Bakar, Chorvatsko
- 📖 Knihovna Bakarské námořní školy
- 👥 Studenti Bakarské námořní školy

Námořní škola Bakar v pobřežním Chorvatsku oživuje bohaté námořní dědictví regionu. Kromě uchovávání námořní historie v knihovně studenti objevují zapomenuté znalosti z oblasti techniky a navigace, pořádají ukázky knih a vytvářejí poutavé digitální zdroje.

Obslužte se sami

- 📍 Atény, Řecko
- 📖 Knihovna Myrsini Zorba
- 👥 Síť pro práva dětí a 54. základní škola

Tato dětská knihovna, která se nachází v části Atén vyznačující se pestrým složením obyvatel, spolupracuje s místní školou a snaží se vzbudit vášni pro čtení a knihy. Ukazuje, jak funguje knihovna, a zkoumá možnosti pro zranitelné děti a učitele.

Útulné místo: společné řízení společně vytvořeného místa

- 📍 Pallanza, Itálie
- 📖 Biblioteca Pietro Ceretti
- 👥 Associazione Culturale Sherazade

Tato venkovská knihovna mění své prostory tak, aby zaujaly mladé lidi. Pracovníci knihovny se spojili s místními skupinami a společně s mladými teenagery navrhují nové kulturní centrum, které jim umožní aktivně se podílet na jeho řízení.

Hovory o dědictví

📍 Řím, Itálie

📖 I La biblioteca dell'ICCROM

👥 Istituto Comprensivo Statale Regina Margherita

Přední římská knihovna spolupracuje s místní školou, aby podnítila zájem o kulturní dědictví u dětí z různého prostředí, a zároveň zkoumá, co mohou institucionální knihovny udělat pro to, aby byly vstřícnější.

LIBRO LIBRE: Red Urbana de Intercambio de Libros

📍 Córdoba, Španělsko

📖 Libro Libre: red urbana de intercambio de libros

👥 El Alambre cooperative

LIBRO LIBRE je zábavná síť pouličních knihoven v Córdoba, která organizuje výměnu knih a podporuje komunitní čtení. Ve spolupráci s místním družstvem zpřístupňuje čtení prostřednictvím zajímavých akcí, které spojují dohromady lidi z různých skupin.

Jako doma

📍 Krakov, Polsko

📖 Knizny Vyray

👥 Bělorusové z Krakova
(Běloruské sdružení v Krakově)

Projekt „Jako doma“ buduje sbírky běloruské literatury v krakovských knihovnách a organizuje čtenářské kluby pro děti a dospělé žijící v exilu, aby pomohl zachovat běloruský jazyk, kulturu a identitu.

Útěk z knihovny

📍 Milán, Itálie

📖 Veřejná knihovna Quarto Oggiaroa Veřejná knihovna Gallaratese

👥 Knihovna kondominia Espinasse a knihovna kondominia Monte Amiata

V londýnské čtvrti Sutton využívá projekt Collective Roots komunitní kreativitu, aby podpořil pocit soudržnosti uprostřed rychlých demografických změn a sjednotil různé a nedostatečně zastoupené skupiny v prostorách knihovny prostřednictvím tvůrčích rozhovorů, workshopů a výstav.

Knihovna jako výchozí bod pro demokratickou a uvědomělou filmovou produkci

📍 Aubagne, Francie

📖 SATIS (Sciences, Arts et Techniques de l'Image et du Son - Vědy, umění a techniky obrazu a zvuku), Přírodovědecká fakulta, Univerzita Aix-Marseille.

👥 Studenti a absolventi SATIS

Tato audiovizuální knihovna podporuje zodpovědnou filmovou tvorbu a snaží se bojovat proti nerovnostem tím, že pořádá debaty o rase, věku, postižení a stereotypch ve filmu. Cílem je vzdělávat filmaře i veřejnost, jakož i celou veřejnost s ohledem na etické zobrazování ve filmu.

Vytvoření dynamického centra kulturních znalostí

📍 Chios, Řecko

📖 Školní knihovna 3. základní školy v Chiosu

👥 Sdružení rodičů 3. základní školy v Chiosu

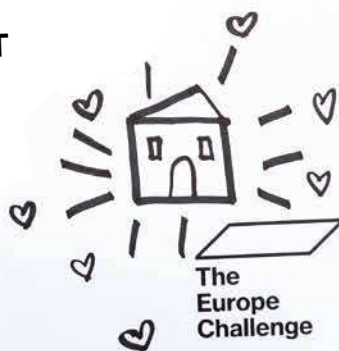
Na řeckém ostrově, který se stal útočištěm pro migranty hledající útočiště v Evropě, změnili dobrovolníci školní knihovnu v dynamické kulturní centrum, které pomáhá spojovat rodiče, učitele a studenty.

Seznamte se s knihovníky
a zástupci komunit v rámci
The Europe Challenge!

Můj tip číslo 1 k tomu, aby knihovna přežila:

**VYRAZTE PRACOVAT
DO TERÉNU, MIMO
SVÉ ČTYŘI STĚNY**

Vítězný příběh

Úložiště laskavosti

Jméno

Sheryl Man Wai Sze

Země

Hongkong / Velká Británie

Rok narození

1979

Role

Jak mi knihovna změnila život

Vítěz soutěže o nejlepší povídku

Sheryl Man Wai Sze se narodila a vyrostla v Hongkongu. V současné době žije a pracuje v Londýně. Jako profesionálka v oblasti umění a ambiciózní spisovatelka příběhů, které spojují odlišné světy, Sheryl věří, že inspirace se skrývá v neobvyklých i všedních věcech. Její příběh je inspirován skutečnými zážitky z práce v londýnské veřejné knihovně. Jedná se o její první příspěvek do spisovatelské soutěže.

Jak mi knihovna změnila život byla soutěž v psaní, kterou na jaře 2024 uspořádala Evropská kulturní nadace. Z téměř 300 příspěvků ze 47 zemí bylo vybráno šest vítězů, z nichž každý vyprávěl, jak mu knihovny změnilly život.

Knihovna mi ukázala zoufalství, hněv, bezmoc, ale díky ní jsem také viděla empatii, soucit a lidskost.

Když jsem loni nastoupila do této malé veřejné knihovny v centru Londýna jako asistentka, nebyla jsem ani zdaleka připravená na to, co mě čeká. Moje původní představa o práci v knihovně byla docela romantická: úhledně ukládat knihy do regálů, nadšeně doporučovat tituly, odpovídat na dotazy ohledně členství možná řešit pár podivných sporů o pokuty... celkově klidná a smysluplná práce přerušovaná občas činnostmi, které mají možná charakter řemeslné práce, setkáváním s lidmi, vyprávěním příběhů a dětských říkanek. Místo toho jsem zažila emocionálně intenzivní zážitek, složený jak z všedních momentů, tak z dojemných okamžiků.

Narodila jsem se a vyrostla v Hongkongu a od dětství jsem milovala knihovny – dodnes mám krásné vzpomínky na výlety do naší místní pobočky, kde jsem pečlivě vybírala knihy, které si půjčím; máma měla pořád hodně práce, a tak jsme se tam moc často nedostali. Proto jsem si musela každou cestu pořádně užít. V těch dobách, kdy se Hongkong teprve vymaňoval z chudoby a sociální mobility se zdála být skutečně na dosah, se věřilo, že čtení je klíčem k lepší budoucnosti. Takové naděje měla i moje rodina. Můj dědeček byl sirotek. Moje maminka odešla ve třinácti ze školy a začala pracovat v továrně, kde se seznámila s mým otcem. Během hongkongských nepokojů v roce 1967, kdy byly noviny plné článků o bombách u silnic (v tom roce policie zneškodnila až 8 000 podomácku vyrobených bomb, z nichž, jak se nakonec ukázalo, bylo 1 100 pravých), mnoho lidí volilo veřejnou dopravu jako bezpečnější způsob cestování. Moje matka, tehdy 13leté dítě, chodila pěšky, aby ušetřila pár drahocenných centů. Viděla, jak se její rodiče musejí ohánět, aby uživilí rodinu, a chtěla pro nás lepší budoucnost.

Naše místní knihovna byla hojně využívána, dokonce i dětské oddělení bylo klidné, plné cílevědomě vyhlížejících malých knihomolů, kteří si prohlíželi regály (u dětí, které se potřebovaly odreagovat, se předpokládalo, že půjdou na hřiště). Bylo to útočiště příběhů, zábavných faktů a fantazie, veselé, ale spořádané.

Po čtyřech desetiletích, kdy jsem většinu své kariéry pracovala v oblasti marketingu a komunikace v umění, se mi naskytla příležitost vydat se novou, neobvyklou cestou. Rozhodla jsem se, že práce v knihovně na částečný úvazek by se na tuto cestu hodila. V létě roku 2023 jsem nastoupila do této malé veřejné

knihovny s tím, že to bude jen menší odbočka z mé dosavadní kariéry – možná s jen s trochu živější atmosférou než v oddělení meziknihovnických výpůjček na mé univerzitě, kde jsem před mnoha lety pracovala. Místo toho se všechny mé naivní představy o knihovnách okamžitě rozbily.

Během první hodiny po mém nástupu do práce musel vedoucí požádat jednoho návštěvníka, aby si obul boty (neměl ponožky).

Během první hodiny po mém nástupu do práce musel vedoucí požádat jednoho návštěvníka, aby si obul boty (neměl ponožky). Muž ležel přes celou pohovku. Když byl požádán, aby se posadil, zavrčel. Měl s sebou dvě velké zcela naplněné, opotřebované nylonové tašky. Možná neměl žádné bezpečné místo, kam by si mohl svůj majetek uložit, možná se obával, že mu věci někdo ukradne.

V následujících dnech jsem si rychle uvědomila, že jsem po celou tu dobu v jiných zaměstnáních byla tak trochu mimo. Byla jsem zvyklá na klasické hudebníky, odborníky na umění, pedagogy a milovníky kultury. Tady za námi přicházelo mnoho zákazníků s frustrací z reálného života – někteří potřebovali online službu, ale nerozuměli konceptu e-mailů nebo webových prohlížečů. Někteří měli potíže se čtením. Někteří měli něco, co vypadalo jako motorický tik, vykřikovali ostré, hlasité chrčení nebo výhrůžná slova, i když neměli v úmyslu ublížit. Někteří byli přesvědčeni, že jsou sledováni nebo že pokaždé, když se přihlásí k počítači, bude zařízení hacknuto a jejich hesla ukradena. Byli dezorientovaní, frustrovaní a někdy i rozzlobení.

Do té doby jsem si neuvědomovala, jak moc jsem mimo běžný život. Jak bych si mohla něco takového představit? Jen deset minut chůze odtud se nachází rušná obchodní čtvrť se značkovými obchody uvnitř budov od slavných architektů. Významné britské kulturní instituce a městská rezervace dotvářely obraz prosperující lokality v centru města. Za patnáct let, co jsem v této zemi žila, jsem

se nikdy doopravdy s nikým takovým, jako byli někteří z návštěvníků, které jsem nakonec každý týden potkávala v knihovně, nesetkala. V této knihovně pracuji již téměř rok. Někdy to vyžaduje hodně klidu, musím se ovládat a udržet své nervy na uzdě.

Je důležité umět používat techniky na uklidnění situace. Dospěla jsem však k závěru, že mým nejlepším přítelem v obtížných situacích je laskavost. I když často nemohu pomoci (což se stává často, protože knihovna není sociálním úřadem, centrem sociálních dávek, občanskou poradnou, útlukem pro bezdomovce, zdravotnickým střediskem ani domovem kouzelníků, jak jsem si někdy přála), laskavost a úcta téměř vždy padnou na úrodnou půdu. Když cizí lidi na chvíli spojí okamžiky lidskosti, naše práce se vyplatí.

„Dobrý den! Mohu vám pomoci?“ Zvedla jsem oči a usmála se na muže, který se blížil k přepážce.

„Ano. Potřebuji číslo bankovního účtu a variabilní symbol, abych mohl zaplatit za kartu CSCS,“ řekl znepokojeně a rozrušeně a v ruce svíral zmačkaný list papíru.

Po pečlivém dotazu jsem pochopil, že byl v bance, aby se pokusil zaplatit za svůj průkaz CSCS, což je kvalifikační průkaz pro stavební práce, ale bylo mu řečeno, aby uvedl své bankovní údaje. Rychle jsem se podívala na CSCS a zjistila jsem, že proces žádosti proběhl plně digitálně. Snažila jsem se mu vysvětlit, že nejprve musí podat žádost, ale zdálo se, že tomu nerozumí.

„Musím jim zavolat a zjistit jejich bankovní údaje, abych mohl zaplatit za kartu,“ vysvětlil znovu. „Podívejte, tady jsou peníze na registraci.“

Neměl přístup k e-mailové adrese, což mu prakticky znemožnilo podat online žádost. Pokusila jsem se s CSCS mluvit na jejich chatu a požádat o alternativní způsob podání žádosti, ale bylo mi řečeno, že mám jít na internet. Jako obvykle. Buď mi „chatbot“ posílal obecné zprávy, nebo člověk vypnul jejich komunikační funkci a roboticky kopíroval a vkládal zprávy.

„Víte, přišel jsem z vězení,“ vysvětlil, proč nemá mobilní telefon ani e-mail.

Nejdříve jsem si myslela, že má na mysli, že mu nedávno skončil trest, ale pak mi došlo, že má jen vycházku a do večera se musí vrátit do vězení.

Do té doby jsem si neuvědomovala, jak moc jsem mimo běžný život. Jak bych si mohla něco takového představit? Jen deset minut chůze odtud se nachází rušná obchodní čtvrť se značkovými obchody uvnitř budov od slavných architektů.

Bylo tam kontaktní číslo CSCS, které mohlo, ale nemuselo pomoci. Ale v budově nebyl telefon pro veřejnost a já jsem netušila, kde je nejbližší telefonní automat. Ani Google mi v tomto případě nepomohl. Zkusila jsem se zeptat pracovníků ostrahy na recepci budovy a bylo mi řečeno, že přes silnici je telefonní budka, ale nebylo jasné, zda je ještě funkční.

„Neobtěžuje vás?“ zeptal se laskavě pracovník bezpečnostní agentury.

„Ne, ne, všechno v pořádku, ale díky, že se ptáte! Je pravda, že když poprvé přišel k informačnímu pultu, měl znepokojený výraz, který ve mně vzbuzoval obavy, jak bude rozhovor probíhat. Nějak se nám oběma podařilo probojovat se tou frustrující situací v klidu a přátelsky. Rezignovaně jsem se vrátila se k informačnímu pultu. Nebylo možné absolvovat proces, který by za normálních okolností byl jednoduchý.

„Ve vězení jsem absolvoval rekvalifikaci na stavebního pracovníka. Zkoušku jsem už složil!“ Ukázal mi zmuchlaný papír – stálo na něm, že skutečně prošel, na stránce byla zlatá hvězdička a nápis Výborně!.

Jak je možné, že někomu byla ve vězení poskytnuta možnost složit kvalifikační zkoušku ve stavebnictví, ale ve skutečnosti mu nebyla

poskytnuta pomoc při registraci jako kvalifikovanému stavebnímu dělníkovi?

Nakonec se mi podařilo zjistit, kde se nachází veřejná telefonní budka. Požádal mě také o adresu občanské poradny, a tak jsem mu zjistila, jak se tam dostane. Nebyla jsem si sice jistá, jestli mu tam pomohou, ale sama jsem mu také pomoci neuměla. V tom zmatku jsem se s ním rozloučila a popřála mu hodně štěstí.

„Na koho asi narazí příště?“, napadlo mě a bylo mi líto, že mu nedokážu víc pomoci.

„Moc vám děkuji,“ řekl mi, než odešel. Jste jediná, kdo se mi dnes snažil pomoci.

Zdánlivě triviální, ale skutečně nepříjemný aspekt práce v této knihovně je pro mě zápach. Je poměrně intenzivní, mnohem vyšší než například v létě ve veřejné dopravě. Někteří z našich návštěvníků nejspíš nemají přístup ke sprchám a podle jejich oblečení (denně stejné oblečení, které potřebuje vyčistit) možná nemají ani přístup do prádelny. Mezi těmi, kdo se zde stále objevuje ve stejném oblečení, je také Yvonne, velmi tiše mluvící žena se zdánlivě prázdným výrazem ve tváři, kdykoli vešla do knihovny. A nešlo si nevšimnout jejího zápachu. Nic netušící lidé, kteří si sedli vedle ní, si rychle přesedli jinam.

Zpočátku jsem nevěděla, co mám čekat, a jediné, co jsem vnímala, byl zápach a prázdný výraz. Rychle jsem ale zjistila, že když se na ni usměju, úsměv mi oplatí.

„Dostala jsem místo na univerzitě!“ řekla mi jednoho dne. Blahopřála jsem jí a z celého srdce jsem si přála, aby to byla pravda. Nějakou dobu chodila do knihovny většinu dní, ale všimla jsem si, že tráví více času čtením než sezením u počítače. Později chodila stále méně často.

Jednoho dne, v týdnů před Vánocemi, se objevila u přepážky, kde jsme se přátelsky pozdravily. Ukázala mi dárkovou tašku a řekla:

„Dostala jsem tuhle bonboniéru a chtěla bych vám ji dát.“

Doufám, že jsem udělala dobře. Zdvořile jsem jí poděkovala, ale odmítla jsem. Znělo to hloupě, ale opravdu jsem chtěla, aby si pochutnala. Požádala mě ještě několikrát, abych si ji vzala, dokonce si ukázala na břicho s tím, že má pocit, že by si měla hlídat váhu (nebyla tlustá, podle mě tak akorát). Nakonec jsem ji přesvědčila, že by si ji měla nechat, a popřály jsme si veselé Vánoce.

Práce ve veřejné knihovně v centru města není idylická, ale ani zoufale depresivní. Je to skutečný život; pro mé křehké srdce, které se snadno zlomí, když vidí lidi, kteří uvízli v těžkých situacích, je to spíše na hraně.

Už je to pár měsíců, co jsem ji viděla naposledy; určitě se jí změnil život, možná je na tom teď lépe. Doufám, že si stále čte své knihy a možná si k tomu vždycky dá pár kousků čokolády.

Práce ve veřejné knihovně v centru města není idylická, ale ani zoufale depresivní. Je to skutečný život; pro mé křehké srdce, které se snadno zlomí, když vidí lidi, kteří uvízli v těžkých situacích, je to spíše na hraně.

Někdy se cítím naštvaná, někdy bezmocná, někdy mě deprimuje, když vidím, že společnost nechává zranitelné lidi na holičkách, a já přitom nemůžu udělat nic, abych jim pomohla k zásadnímu zlepšení jejich situace.

Někdy cítím, jak mi dochází soucit, a dělá mi problém být nekonečně laskavá a trpělivá, když se ke mně někdo chová špatně, i když vím, že ten člověk má pravděpodobně hodně těžký život.

Každý den mám příležitost vést kroužek pro děti. Na jedné straně je zde šikovné, krásně oblečené a sebevědomé dítě, které mě bez námahy ohromí svou kreativitou a přístupem. Vedle něj pak vidíte jiné dítě stejného věku, které neumí správně držet nůžky nebo

nakreslit smajlíka a křičí na svého opatrovníka, aby mu přinesl tablet z knihovny, aby se mohlo dívat na videa na YouTube.

Pár metrů od dětského oddělení jsem zase jednou viděla člověka, který jen nehybně, bezvládně a zoufale seděl na pohovce. V počítačovém oddělení jsme pro změnu měli ženu se zjevnými problémy s pamětí, která byla přesvědčena, že počítače byly hacknuté poté, co špatně zadala buď hesla, nebo antibot CAPTCHA, což ji úplně vyřídilo. Při předchozích návštěvách mi tato žena vyprávěla útržky svého životního příběhu, který byl neobyčejný a zároveň srdcervoucí. Obdivovala jsem ji, že byla schopná zůstat většinou zdvořilá a klidná, přestože prožila takové těžkosti. Později mě jiný muž požádal, abych mu rezervovala online schůzku. Nepamatoval si svoji e-mailovou adresu, ale trval na zadání svého jména a slova „Google“ do povinného e-mailového pole a byl zoufalý, když to nefungovalo.

Jednou se stalo, že se jeden člověk neovládl a křičel na mě, aby se mi o několik hodin později omluvil. „Nejsem špatný člověk,“ vysvětloval vážně, „ale někdo mě sleduje! Musel jsem zavolat policii...“ Mnoho návštěvníků bylo velmi spokojeno, když jsem jim jednoduše ukázala, jak ukládat soubory na OneDrive nebo kopírovat a vkládat informace z webových stránek. Vždycky je to skvělý pocit, když mohu někomu pomoci – doporučit komunitní třídu, úspěšně nalézt nějakou knihu nebo prožít společnou radost z toho, když návštěvník po několika pokusech dokáže překonat počítačnické rozpaky ze samoobslužného kontrolního automatu. Je tu také jeden pravidelný zákazník, který mi rád vypráví o tom, co všechno se naučil z knih, které si u nás přečetl na počítač.

Každý z těchto okamžiků je relativně krátký, ale zanechává v mé paměti nesmazatelné stopy – několik slov, výraz tváře, gesto, obraz. Jednou přišel muž a požádal o pomoc, protože neuměl číst. Ukázal mi své ruce, které nesly známky průmyslových úrazů: „Na tom, že jsem stavař, není nic špatného, ale tohle bych pro své dítě nechtěl,“ řekl s narážkou na nedostatek formálního vzdělání. I tak to ale zdaleka není pravdivý obraz všeho, co se v knihovně děje; příběh dvou hudebníků z renomovaného orchestru, kteří v knihovně hrají Haydna, Mozarta a Yorka Bowena, si nechám na jindy.

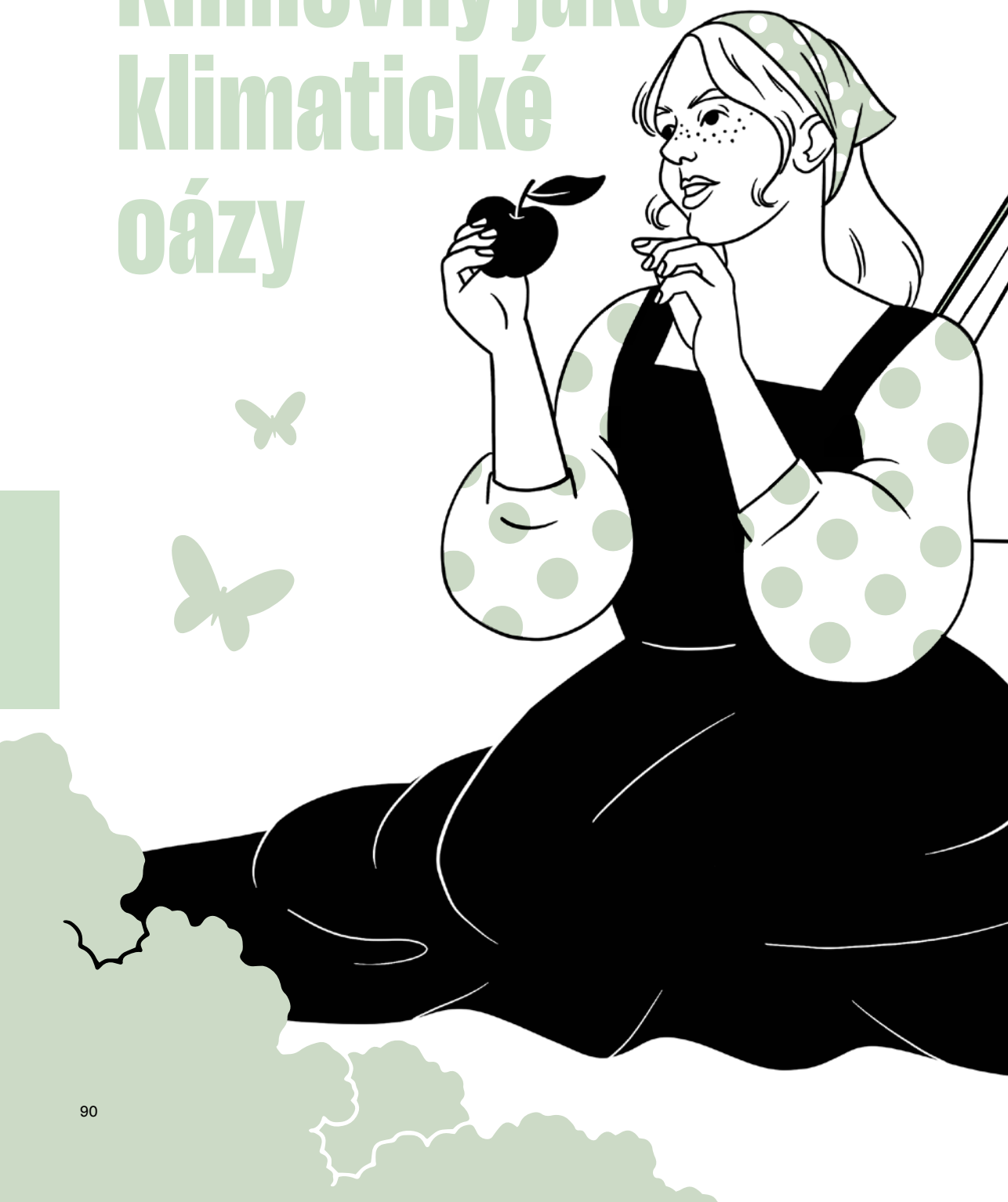
Jako svou univerzální pravdu jsem poznala, že knihovna má obrovský potenciál. Potenciál být bezpečným místem, které dokáže akceptovat lidi, potvrzovat sílu laskavosti, ukazovat pohled na lidskost v celém jejím světle i stínu, podporovat růst a sdílet příběhy – příběhy, které jsou napsané, vyprávěné a prožité.

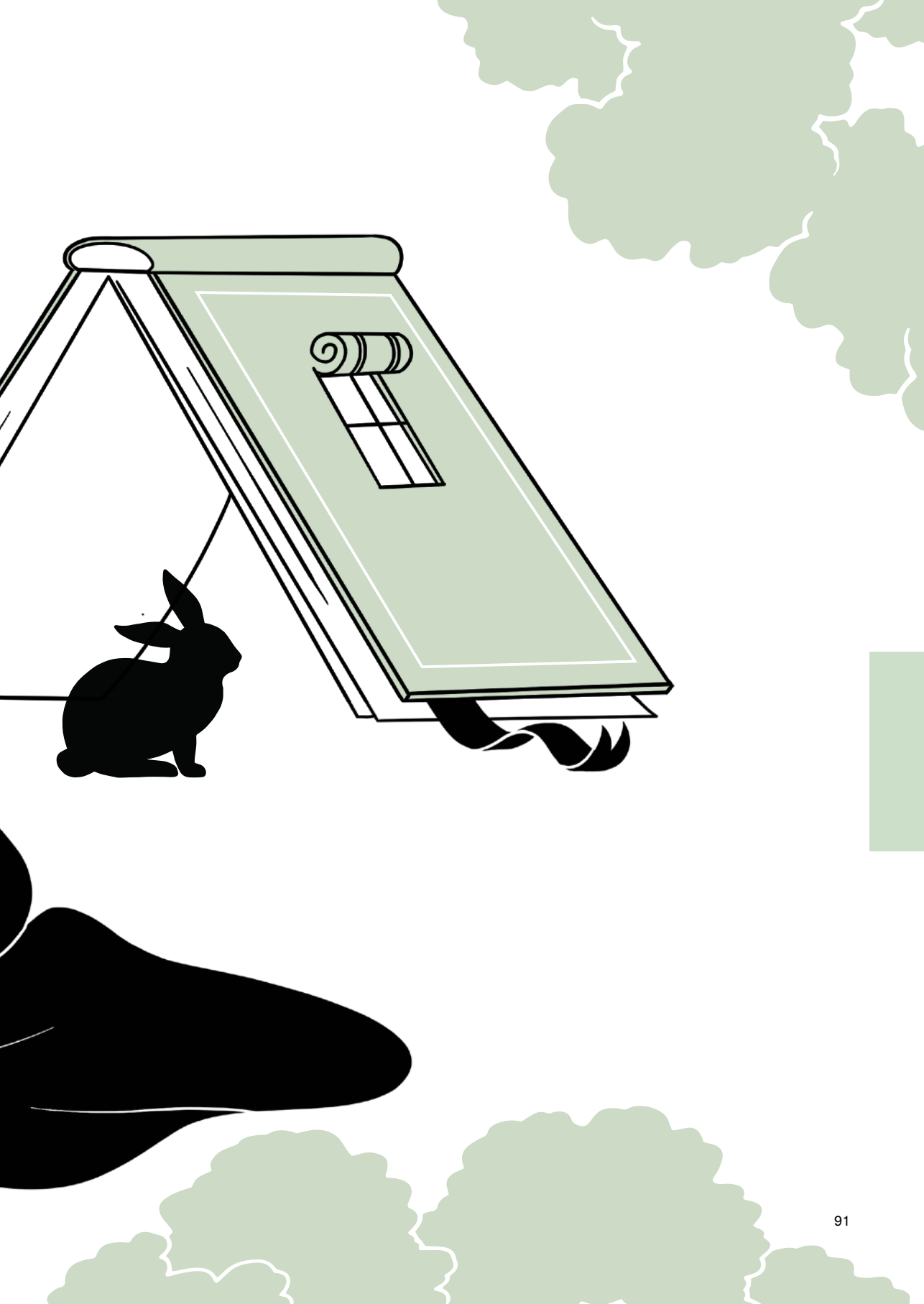
Seznamte se s knihovníky
a zástupci komunit v rámci
The Europe Challenge!

Knihovny jako klimatické oázy

Úvod

Výzva:

Napište báseň o knihovnách a změně klimatu.

ChatGPT:

Jistě! Tady je báseň o knihovnách a změně klimatu:

V našich městech, kde roste poznání, se nachází
útočiště před klimatickými strastmi.

Teplý břeh v mrazivém počasí,
plně klimatizovaná letní oáza.

Růže jsou červené, fialky jsou fialové,
To není báseň, to musí dělat knihovna.
Protože změna klimatu je skutečná,
A my potřebujeme, aby se Země uzdravila.

Mezi knihami nacházíme cestu,
Bojovat proti změně klimatu, zachránit den.
Knihovny nabízejí naději a světlo,
Provází nás nejtemnější nocí.

Růže jsou červené, fialky jsou fialové,
To není báseň, to musí dělat knihovna.

Pokud máte zahradu a knihovnu,
máte vše, co potřebujete.

-Marcus Tullius Cicero

Rozhovor

Hrdinové nás nezachrání - ale společenství lidí ano

Mikaela Loach o roli knihoven v boji za klimatickou spravedlnost

Jméno

Mikaela Loach

Země

Velká Británie / Jamajka

Rok narození

1998

Povolání

Architektka knihoven
Aktivistka a spisovatelka
v oblasti spravedlnosti

Mikaela Loach je britsko-jamajská autorka bestselleru *It's Not That Radical*. Autorka je autorkou knihy *Climate Action To Transform Our World (Klimatická opatření k proměně našeho světa)*. Je spolumoderátorkou podcastu YIKES, spisovatelkou a bývalou studentkou medicíny. V roce 2020 časopisy Forbes, Global Citizen a BBC Woman's Hour označily Mikaelu za jednu z nejvlivnějších žen v britském klimatickém hnutí. V roce 2021 byla jednou ze tří žalobců v kauze „Paid To Pollute“, kteří pohnali britskou vládu k soudu kvůli obrovským veřejným platbám, jež každoročně poskytuje společnostem vyrábějícím fosilní paliva.

Knihovny jsou víc než jen domy knih – informují, ovlivňují a formují naše myšlenky a názory. Můžete svůj aktivismus v oblasti klimatické spravedlnosti vztáhnout ke knihovně? Je ve vašem životě knihovna, na kterou ráda vzpomínáte, protože formovala to, kým jste dnes?

Když jsem byla mladší, byla jsem dost šikanována. Místní knihovna poblíž místa, kde jsem vyrůstala, pořádala každé léto čtenářskou soutěž. Tato čtenářská výzva stála na počátku mé lásky ke knihám – jako dítěti, které procházelo těžkým obdobím, mi dala něco na práci. Díky tomu, že to celé bylo pojaté jako soutěž, stala jsem se vášnivou čtenářkou. Seděla jsem na sedacím pytli a četla jednu knihu za druhou.

Díky tomu, že jsem se v tomto prostoru setkala s tolika různými knihami a byla nucena číst různé žánry, jsem se seznámila s mnoha myšlenkami, které formovaly mou práci a život, který nyní žiji. Jsem za tento prostor opravdu vděčná, že mě k tomu povzbuzoval a vyzýval, a za knihovníky, kteří pro mě vytvořili bezpečný prostor a vždy mi dávali skvělá doporučení.

Ve své knize *Není to tak radikální* zkoumáte, jak je klimatická krize neoddělitelně spojena s dalšími problémy: rasovou nerovností, třídou, dědictvím kolonialismu a mnoha dalšími. Věříte, že solidarita, empatie a komunita jsou klíčovými složkami řešení klimatických změn. Kde se podle vás svět právě teď nachází v dějinách transformace změny klimatu?

Právě teď se jako lidstvo můžeme rozhodnout, jaká budoucnost nás čeká. Lidé si myslí, že volba spočívá v tom, zda podniknout kroky v oblasti klimatu, nebo je nepodniknout – ale já si myslím, že to tak není. Skutečnost je taková, že nějaká opatření v oblasti klimatu podnikneme. Volba spočívá v tom, jak tato opatření v oblasti klimatu budou vypadat a či životy budou v těchto opatřeních upřednostněny.

Jednou z možností, kterou máme, je ekosocialismus. Je to volba klimatických opatření, která se zaměřují na životy a schopnosti těch, kteří jsou v naší společnosti nejvíce marginalizováni, a vytváření světa, v němž každý může žít důstojně, s dostatkem jídla, bezpečným domovem, vodou, životem, který je radostný a zdravý. Záměrně jsme přesvědčováni, že takový svět je utopicky nemožný – je příliš radikální, příliš směšný. To prostě není pravda. Takový svět je skutečně možný a my máme příležitost se na tuto cestu vydat právě teď.

Lidé si myslí, že volba spočívá v tom, zda podniknout kroky v oblasti klimatu, nebo je nepodniknout - ale já si myslím, že to tak není. Skutečnost je taková, že nějaká opatření v oblasti klimatu podnikneme. Volba spočívá v tom, jak tato opatření v oblasti klimatu budou vypadat a čím životy budou v těchto opatřeních upřednostněny.

Mohli bychom se také vydat cestou ekofašismu, kdy se náš svět stane ještě nerovnějším, než je nyní. V současné době produkuje 10 % nejbohatších lidí na světě 50 % globálních emisí. A 1 % nejbohatších lidí produkuje více než dvojnásobek emisí než nejchudší polovina světa a hromadí zdroje v obscénní míře. Ekofašismus je místo, kde se to děje ještě více – propast mezi 10 % nejbohatších a většinou světa se ještě zvětší a vznikne ještě větší škoda.

Lidé jsou zmatení, když slyší, že opatření v oblasti klimatu by mohla svět ještě zhoršit. Musíme si však uvědomit, že klimatická krize se sama zrodila z kolonialismu a těžby, z dehumanizace většiny lidí na tomto světě. Abychom mohli klimatickou krizi adekvátně řešit, je třeba se vypořádat i s těmito kořeny. Je zřejmé, že mnoho velkých korporací nechce, abychom to udělali. Proto si myslím, že musíme být vůči těmto kořenům pozorní a obezřetní a zároveň si uvědomit, že máme příležitost k transformaci. To by mělo být pro nás všechny velmi vzrušující.

Často mluvíte o posedlosti společnosti vůdčími osobnostmi. Říkáte: „Hrdinové nás nezachrání, ale komunita ano.“ Jakou sílu mají podle vás komunity při řešení klimatické krize?

Silné komunity jsou nezbytnou součástí řešení klimatických problémů. Všichni jsme byli zmanipulováni, abychom věřili, že jsme jen jednotlivci, jejichž životy nejsou vzájemně propojeny. Koho zajímá, že váš soused zažívá neštěstí, že? Je to jednotlivec, a pokud zažívá neštěstí, je to jeho individuální chyba – s vámi to nemá nic společného.

Domnívám se, že takový pohled na svět je lež a bere nám vše energii. Můj život je možný jen díky člověku, který mi ušil oblečení, jež mám dnes na sobě, díky sousedovi, který pracuje ve zdravotnictví, díky dalšímu sousedovi, který vyváží popelnice, díky lidem, kteří vedou místní knihovnu, a tak dále. Představa, že jsme všichni jednotlivci – že naše úspěchy a neúspěchy jsou od sebe odděleny –, je tu proto, aby nám záměrně bránila mluvit i spolupracovat.

Grace Blakeley ve své knize *Vulture Capitalism* používá následující analogii. Představte si, že někde pracujete a najednou zjistíte, že už nemáte dost peněz, abyste uživilí rodinu, přestože jste dříve dokázali přežít z platu, který jste vydělali. Individualistická společnost by řekla: „Je to tvoje chyba, měl jsi víc pracovat, je to tvůj problém.“ Pravý kolektivismus by místo toho řekl: „Promluvte si s ostatními kolegy v práci! Zeptejte se jich, zda mají stejný problém. Pokud ano, pak spolupracujte, sdružujte se v odborech. Společně požádejte svého šéfa o zvýšení platu. Takto se dosahuje věcí kolektivně. Tak se navzájem chráníme, tak budujeme silná společenství.“

Změna byla vždy kolektivním procesem. V hnutích jsou lidé, které považujeme za hrdiny, často jen mluvčími. Jakákoli společenská změna vyžaduje trvalou, dlouhodobou a často tichou práci milionů obyčejných lidí po celé generace.

Jsme také přesvědčeni, že změnu vytvářejí individuálně výjimeční hrdinové. To nás zbavuje vědomí, že změna byla vždy kolektivním procesem – nejde jen o Martina Luthera Kinga! Musíme si uvědomit, že v hnutích jsou lidé, které považujeme za hrdiny, často jen mluvčími. Jakákoli společenská změna vyžaduje trvalou, dlouhodobou a často tichou práci milionů obyčejných lidí po celé generace. Když si to uvědomíme, uvědomíme si, že i my můžeme tuto změnu uskutečnit a že jsme pro ni nezbytní a že je nezbytné se vzájemně propojit a spolupracovat jako silná komunita.

Představte si budoucnost, kdy 65 000 veřejných knihoven v Evropě bude hrát klíčovou roli v hnutí za klima. Co by mohly knihovny udělat dnes, aby se taková budoucnost stala skutečností?

Sdílení zdrojů je klíčovou součástí řešení klimatických problémů - knihovny nás vybízejí ke sdílení nejen knih, ale také informací, nástrojů a dalších praktických zdrojů.

Lidé si často myslí, že klimatická řešení jsou futuristické, neuchopitelné věci. Knihovny jsou však klíčovým příkladem existujících prostor, které již klimatická řešení realizují! Sdílení zdrojů je klíčovou součástí klimatických řešení – knihovny nás vybízejí ke sdílení nejen knih, ale také informací, nástrojů a dalších praktických zdrojů. Také už nezbývá tolik prostorů, kde by se lidé mohli scházet a jen tak trávit čas – knihovny jsou opravdu skvělým místem, kde mohou lidé vytvářet silné komunity.

Jednou z praktických věcí, kterou bych knihovnám doporučila, je to, aby se spojily a vzájemně komunikovaly. Možná se vaše knihovna v jedné části Evropy potýká se stejným problémem jako knihovna v jiné části kontinentu – podělte se o nápady, jak se vám daří tento problém řešit. Dalším mým návrhem je, aby knihovny vzaly v úvahu, že jsou institucemi, kterým lidé důvěřují – lidé využívají knihovny již dlouhou dobu. Jak se můžete jako důvěryhodný prostor, na kterém lidem záleží, zasadit o řešení klimatických problémů? Možná by všechny knihovny mohly podepsat Smlouvu o nešíření fosilních paliv. Možná by ve svých prostorách mohly umístit zdroje pro místní skupiny pro boj proti změně klimatu, aby se o nich dozvědělo více lidí, nebo nabídnout prostory knihovny pro setkání skupin pro boj proti změně klimatu. Spousta věcí se již děje, ale nejzajímavější je, že mít více uživatelů knihoven znamená více sdílet zdroje – a tím se stát součástí řešení problému klimatu.

Knihovnám v různých částech Evropy se v menší či větší míře daří zajistit, aby byly skutečně inkluzivním a bezpečným místem pro lidi všech vrstev a společenských vrstev. S ohledem na některé poznatky, které jste získala při svém úsilí o větší inkluzivitu klimatického hnutí, máte nějakou radu, kterou byste mohla dát knihovnám, jak se lépe aktivně zapojit do práce s různými komunitami?

Klimatická krize se vyvíjí každý den již několik desetiletí. Není to tak, že se jednoho dne vše zhroutí. Ale není to ani tak, že bychom jednoho dne boj o klima vyhráli.

Mým tipem číslo jedna je zamyslet se nad tím, co lidi zajímá, a zeptat se jich na to, a od toho by se mělo vše odvíjet. Myslím, že klimatické hnutí by to mohlo dělat mnohem lépe. Audre Lorde jednou řekla: „Neexistuje nic takového jako boj za jednu věc, protože nežijeme životy, které by se týkaly jen jedné věci. Pokud si skutečně uvědomíme, že v našem světě je všechno propojené, pak si uvědomíme, že cokoli, na čem lidem už záleží, nějakým způsobem souvisí s klimatickou krizí – nebo jiným důležitým problémem. Takže pracovat na základě toho, na čem lidem již záleží, a propojit to s vaší věcí, místo abyste je nutili zajímat se o to, na čem záleží vám, bude mnohem účinnější a efektivnější. Zkuste se zamyslet nad tím, jak můžete řešit to, na čem lidem záleží na materiální úrovni. Jak uspokojit potřeby těchto lidí? Co dělat, abychom je neignorovali? Tímto způsobem také na lidi mnohem více zapůsobíme, necítí se tak, jako by byli jen poučováni.

Úzkost z klimatických změn je na vzestupu, zejména u mladších lidí. Mnohá vyprávění o klimatických změnách jsou plná zmaru. Vy naopak často nosíte růžovou – barvu, která obvykle představuje lehkost a zábavu. Proč tomu tak je?

Klimatické hnutí bývá často propagováno jako „všichni zemřeme, tak panikařte!“. To je problém, protože z dlouhodobého hlediska to není příliš motivující. Lidi to sice zapojí, ale jen na krátkou dobu – pak to rychle vede k vyhoření, protože lidé mají dojem, že klimatická katastrofa se stane během jednoho dne, přesně jako ve filmech o apokalypse.

Ale tak to prostě nefunguje. Klimatická krize se vyvíjí každý den již několik desetiletí. Není to tak, že se jednoho dne vše zhroutí. Ale není to ani tak, že bychom jednoho dne boj o klima vyhráli. Lidé si myslí, že jednoho dne krize ustane, ale ve skutečnosti budou vždy proti nám působit určité síly. Náš boj za zajištění bezpečí nás všech bude muset být neustálý.

Proto musí být naše kroky konzistentní a dlouhodobě udržitelné. A udržitelné jednání vyžaduje radost – vyžaduje něco, za co se dá bojovat, nejen něco, proti čemu se dá bojovat. Panika není nejlepší způsob, jak cokoli řešit. Když panikaříme, často vynecháváme spravedlnost. Často vynecháváme ty nejvíce marginalizované lidi, protože se bojíme. A to není způsob, jakým bychom měli jednat. Měli bychom bojovat za lepší svět, ve kterém budeme všichni žít důstojně a jehož řešení klimatické krize bude vycházet ze sociální spravedlnosti. A to je něco, co je vzrušující – to je něco, za co je třeba bojovat, něco, v co je třeba budovat aktivní naději!

Pokud dáváme přednost radosti, pokud děláme činnosti, které nás baví, budeme jich chtít dělat více. Pokud ti z nás, kteří vykonávají činnost, budou vypadat jako šťastní a radostní lidé, ostatní se k nám budou chtít přidat. Pokud budeme všichni vypadat, že se máme hrozně špatně, kdo se k nám bude chtít přidat? Žijeme v době, kdy se zdá, že se soutěží o to, kdo více trpí. To mi přijde zvláštní – myslím, že mít lehkost je důležité. Ta pro mě pramení z hloupých růžových oblečků. Když jdu po ulici, lidé – zejména starší lidé a děti – se na mě často usmívají. A to mě těší – vytváří to jiskru, ke které se lidé chtějí přiblížit. Bojovat je důležité, ale je také důležité mít radost.

Co byste vzkázala knihovníkovi, komunitnímu organizátorovi nebo obyčejnému člověku, který by rád přispěl k boji za klimatickou spravedlnost, ale má pocit, že je to příliš velký úkol?

Pocit, že nevíte, kde začít, je pochopitelný. Hodně lidí se tak cítí. Možná bych řekla: Začněte tím, že se přidáte ke skupině lidí, kteří se tím už nějakou dobu zabývají. Možná je ve vašem okolí klimatická skupina, která existuje rok, deset let, dvacet let nebo šest měsíců. Lidé v této skupině budou mít určité dovednosti, které vás mohou naučit – budou již rozumět tomu, jak ke změně dochází a jak se organizovat. Možná to nedělají dokonale, ale mějte určitou míru pokory a zvažte, co se od nich ještě můžete naučit. Díky tomu budete mít pocit sounáležitosti – že v tom nejste sami. Všechno, co vím o organizování, jsem se naučila od starších organizátorů v prvních skupinách, do kterých jsem vstoupila. Byli natolik velkorysí, že učili lidi, jako jsem já, a já jsem jim za to moc vděčná.

Ti z nás, kteří žijí na globálním Severu, by si měli uvědomit, že rozhodnout se „odhlásit“ z této krize je obrovské privilegium, které mnoho lidí nemá. Můj přítel Kato pochází z Tuvalu v jižním Pacifiku; Tuvalu je jedním ze států, které budou v příštích 15 letech zcela zatopeny stoupající hladinou moře, pokud nebudeme klimatickou krizi adekvátně řešit. Když s ním mluvím, vidím, že vzdát se je něco, na co nemůže ani pomyslet – nepřipadá to pro něj v úvahu. Pevně věří, že jeho domov tu bude i za 15 let a že podnikneme kroky, které jsou k tomu zapotřebí.

Co vám dává naději, když přemýšlíte o budoucnosti planety?

Největší naději cítím, když organizuji setkání s ostatními lidmi. Často mluvíme o naději, jako by to bylo něco, co dostáváme pasivně, něco, co se vznáší ve světě. Ve skutečnosti si ale myslím, že je to něco, co vytváříme a budujeme. Rebecca Solnit v knize *Hope in Dark* popisuje naději jako „sekeru, kterou v případě nouze rozbíjíme dveře“. A přesně tak vnímám naději i já. Je to sekeru, kterou vytváříme nebo kterou se stáváme, abychom mohli vyrazit dveře.

Další citát, který miluji, je od Arundhati Roy z knihy Bůh malých věcí. Říká: „Jiný svět je nejen možný, ale je na cestě. V klidný den slyším, jak dýchá.“ Myslím, že tento citát беру až příliš doslova, ale právě na to se sama sebe ptám: „Kde mohu slyšet tento dech?“ Pro mě je tento dech slyšet, když mám pocit, že něco děláme nebo měníme. Když se rozhodneme nebýt pasivní tváří v tvář věcem, stáváme se tím novým světem, který dýchá – stáváme se tou nadějí.

Často vzpomínám na své předky, kteří byli uneseni z afrického kontinentu a poté zotročeni na Jamajce. Nerozhodli se vzdát. Věřili, že nový svět je možný. Také nečekali, až jim někdo jiný dá naději. Uvědomili si, že pokud chtějí svobodu, pokud chtějí nový život, musí si ho vybudovat sami. Nebylo jim to jen tak předáno. Bojovalo se o ni. Lidé nikdy nečekali, až jim bude naděje dána. Vždy si ji vytvářeli sami.

A nakonec, kdybyste mohla knihovnám v Evropě, které se připojují k hnutí za klima, něco vzkázat, co by to bylo?

Nejprve bych vám chtěla poděkovat za vše, co pro nás všechny děláte. Děkuji vám za vytvoření prostoru, kam mohou lidé přijít a cítit se bezpečně. Děkuji vám za to, že lidi povzbuzujete ke čtení knih. Myslím, že vzdělávání je obrovskou, obrovskou, obrovskou součástí proměny našeho světa. A knihy v tom hrají opravdu důležitou roli. Takže vám za to děkuji.

Ti z vás, kteří již mají pocit, že se snažíte dělat vše, co je ve vašich silách, vězte, že práce, kterou děláte, má smysl. Vytváří změnu, i když ji nevidíte. A pro ty z vás, kteří chtějí podniknout další kroky, vězte, že máme za co bojovat. Máme před sebou celý proměněný svět, který můžeme získat, a je nám ctí, že můžeme být jeho součástí!

Jsem spisovatelka, takže vyprávění příběhů je moje profese. Vy jako knihovníci máte také jedinečnou a důležitou roli při vytváření prostoru pro příběhy ve vašich komunitách. Pokud dokážeme lidi přimět, aby si představovali světy, kde jsou draci a kouzla, co by se stalo, kdybychom dokázali lidi inspirovat k tomu, aby si představovali svět, který je jiný než ten, ve kterém žijeme teď? Pojďme tedy lidi nejen povzbudit, aby si takový svět představovali, ale také aby ho budovali. Společně!

10 tipů pro zelenou knihovnu

Chcete, aby vaše knihovna byla ekologičtější a šetrnější ke klimatu, ale nevíte, kde začít? Knihovníci Evropské výzvy jsou tu, aby vám pomohli svými nejlepšími tipy!

1

Jděte příkladem: Nabízejte v kavárně knihovny rostlinné produkty, recyklujte, v budově využívejte ekologickou a obnovitelnou energii, podporujte zaměstnance ve využívání veřejné dopravy, vyhýbejte se jednorázovým plastům, nainstalujte včelí úly. Tyto akce mohou někdy působit jako kapky v moři, ale kdyby je dělalo všech osm miliard lidí na zemi, naše planeta by byla úplně jiná.

2

Vytvořte knihovnu věcí: Myšlenka je poskytnout lidem užitečné předměty a nástroje pro kutily, které v životě používáme jen zřídka, a tím se vyhnout nutnosti kupovat nové věci a podpořit ekonomiku sdílení.

3

Udělejte rozhovor s rostlinou! Asi to zní trochu bláznivě, ale udělejte si čas na to, abyste si uvědomili přírodu kolem sebe a položili rostlině v blízkosti vaší knihovny několik otázek. Jaký je to pocit? Co ji dělá šťastnou? Z čeho je smutná nebo úzkostná? To vám může pomoci odklonit se od našeho způsobu myšlení zaměřeného na člověka.

4

Přemýšlejte o svých knihách! Stále laminujete své knihy nebo je potahujete igelitem? Je vaším dopravním prostředkem auto a mohli byste místo toho vozit knihy do obcí na kole? Jaké množství knih vystavujete? Existuje tolik vynikajících beletristických a literárních knih, které podporují porozumění přírodě a klimatu – připravte atraktivní výstavky knih na tato témata, zejména pro děti.

5

Založte si opravárenskou kavárnu – je to vynikající způsob, jak využít různé dovednosti místních lidí a zároveň prodloužit životnost předmětů, od oblečení až po elektroniku a další předměty pro domácnost.

6

Založte knihovnu semen pro obecní použití – můžete si půjčovat a sdílet semena, abyste zachovali původní druhy rostlin a zároveň podpořili ekologickou výchovu.

7

Nezapomínejte, že knihovny a knižní půjčování je ze své podstaty součástí oběhového hospodářství. Díky tomu je vaše knihovna ideálním místem pro podporu dialogu o změně klimatu a pro pomoc lidem, jak mohou získat potřebnou mediální gramotnost, aby si mohli ověřit fakta o rozporuplných názorech na změnu klimatu.

8

Nabídněte místním klimatickým skupinám prostor, aby se mohly setkávat a organizovat ve vaší knihovně. Pořádejte specializované přednášky a diskuze o tématech souvisejících se změnou klimatu různým věkovým skupinám.

9

Nezapomeňte, že vaše knihovna je místo pro lidi, a lidé jsou to hlavní. Revoluce začínají u lidí. Proto upřednostňujte vzdělávání a osvětu – malé změny v každodenních návycích mají velký význam.

10

Změna klimatu může působit jako zdrcující téma – může vést k zoufalství, cynismu nebo odmítání. Poskytněte proto místa, kde se lidé mohou bavit a navazovat kontakty s ostatními! Klimatické akce mohou být radostné a uvolněné – například můžete v zahradě knihovny založit klub soběstačných zahrádkářů a pomáhat komunitě pěstovat vlastní potraviny, sbírat dešťovou vodu, vytvářet kompost atd.

Knihovny jako klimatické oázy

Případové studie The Europe Challenge

Mohou knihovny inspirovat společnost k udržitelnějšímu životu? Jak se knihovny zabývají změnou klimatu? Ať už se proměňují v klimatická útočiště v nejteplejších částech Evropy, nebo zavádějí včelařství, výsadbu stromů, společné zahrady, opravárenské kavárny a mnoho dalšího, zde je 18 jedinečných iniciativ v rámci The Europe Challenge, které proměňují knihovny v zelené oázy. Tyto iniciativy mají významný dopad tím, že ve svých komunitách podporují povědomí o životním prostředí a udržitelném životním stylu.

Klíčová slova

Klimatická změna, udržitelný životní styl, oběhové hospodářství, životní prostředí, zelené plochy, biodiverzita, ekologie, potravinový odpad

Zahrnuté typy knihoven

Veřejné, obecní, školní.

Další informace o případech v této kapitole:

Knihovna věcí

- 📍 Altamura, Itálie
- 📖 Komunitní knihovna Agorateca
- 👥 Místní komunita a uživatelé knihovny

Co kdybyste si mohli v místní knihovně půjčit cokoli, co potřebujete? Na italském venkově vytvářejí dobrovolníci „knihovnu“ věcí, která inspiroje místní obyvatele k tomu, aby ušetřili peníze a snížili množství odpadu sdílením nástrojů a materiálů.

Books 'n' Bogs

- 📍 Hrabství Laois, Irsko
- 📖 Knihovna Abbeylax
- 👥 RE-PEAT

Na irském venkově spolupracují místní knihovny s mezinárodní charitativní organizací RE-PEAT na poznávání bohatého kulturního dědictví rašelinišť. Společně objevují nové poznatky o udržitelnosti a posilují soudržnost lidí v obci prostřednictvím vyprávění příběhů, čímž pomáhají usnadnit přechod od těžby rašeliny.

Společně chutnější - boj proti plýtvání jídlem

- 📍 Klaipėda, Litva
- 📖 Městská veřejná knihovna Immanuela Kanta Klaipėda
- 👥 Společenství města Klaipėda

Tato litevská venkovská knihovna se zabývá plýtváním potravinami a osamělostí a pořádá komunitní obědy, kurzy vaření a workshopy zaměřené na udržitelné recepty a skladování potravin. Tím, že místním obyvatelům umožní omezit plýtvání, se snaží inspirovat ostatní obce, aby dělaly totéž.

Společně opravujeme naši planetu, jeden objekt za druhým

- 📍 Concesio (Brescia), Itálie
- 📖 Biblioteca Comunale di Concesio
- 👥 Uživatelé knihovny

Na italském venkově pomáhá tato knihovna a její uživatelé napravovat naši planetu. Dobrovolníci každý měsíc pořádají kavárny oprav, kde členové komunity opravují rozbité věci, navazují kontakty a pomáhají společně bojovat proti plýtvání.

Bud'te udržitelní. Začněte v knihovně

- 📍 Broumov, Česká republika
- 📖 Městská knihovna Broumov
- 👥 Vzdělávací a kulturní centrum Broumov

Mohou knihovny pomoci komunitám žít udržitelněji? Městská knihovna Broumov pořádá workshopy o opětovném využívání odpadu, kompostování a biodiverzitě, které podporují udržitelný život, a stará se o to, aby si lidé v této obci na česko-polské hranici byli blíže.

Vaříme ekologicky

- 📍 Stornoway, Vnější Hebridy (Západní ostrovy), Skotsko, Velká Británie
- 📖 Stornoway Library (Western Isles Libraries)
- 👥 Západní ostrovy - celé Západní ostrovy

Tato iniciativa, jejímž cílem je řešit krizi energetické chudoby ve Skotsku, zavedla na Západních ostrovech bezenergetický způsob vaření. Sdílením ukázek vaření a nabízením bezenergetické metody v celé oblasti snižují obyvatelé ostrovů uhlíkovou stopu a zároveň tím ušetří.

Biblioteca dei Semi - Knihovna semen

- 📍 Nave, Itálie
- 📖 Biblioteca Comunale di Nave
- 👥 Associazione Amici Antica Pieve della Mitria

Tato veřejná knihovna zasévá semínka změny tím, že ve spolupráci s místními komunitními skupinami organizuje bezplatnou oběhovou knihovnu semínek, školní semináře o semínkách, návštěvy zahrad a sdílení nápadů na komunitní zahrady - a inspiruje tak k udržitelnějšímu životnímu stylu.

Podzimní zpěvy - život ptáků v městském a literárním prostředí

- 📍 Frankfurt nad Mohanem, Německo
- 📖 Stadtbücherei Frankfurt am Main
- 👥 Umweltlernen e.V.

Podzimní zpěvy zapojují obyvatele Frankfurtu prostřednictvím workshopů, vycházek za ptáky a uměleckých akcí a zvyšují tak povědomí o ochraně ptáků. Iniciativa propojuje vědu a umění, pěstuje hluboké citové pouto s přírodou a sdílený pocit odpovědnosti za naše opeřené přátele.

Dětská knihovna rostlin

- 📍 Neringa, Litva
- 📖 Knihovna umělecké kolonie Nida
- 👥 Ukrajinci v obci Neringa

Tato litevská iniciativa pomáhá ukrajinským uprchlíkům přizpůsobit se novému prostředí tím, že vytváří dětskou knihovnu s knihami o ochraně přírody v ukrajinštině, angličtině a litevštině. Kromě toho se zde konají tvůrčí dílny a venkovní aktivity jsou navrženy tak, aby rozvíjely komunitní vazby.

Obečníím pěstováním pro lepší svět

- 📍 Falkirk, Skotsko, Velká Británie
- 📖 Knihovna Falkirk
- 👥 Sdružení pro duševní zdraví Falkirk

Vytvořením komunitní zahrady na nevyužívaném pozemku a sdílením pěstitelských rad, nástrojů, knih a semen řeší tato skotská iniciativa problémy zdravotní nerovnosti, environmentální problémy a problémy s životními náklady a umožňuje zranitelným obyvatelům pěstovat vlastní potraviny.

Kreativní péče o vodu

- 📍 Čačak, Srbsko
- 📖 Veřejná knihovna Čačak
- 👥 Eko-kultur distrikt

Největší srbská knihovna vytvořila zelenou střešní zahradu využívající dešťovou vodu. Ve spolupráci s environmentálními organizacemi se na seminářích a v rámci svých aktivit zabývá znečištěním vody a její nadměrnou spotřebou a zvyšuje povědomí o udržitelném využívání vody a environmentálních problémech.

Komunitní zahrada knihomolů

- 📍 Stockport, Velká Británie
- 📖 Knihovny Stockport
- 👥 Udržitelné bydlení Romiley

Bookworm Gardeners navrhují, osazují a ošetřují nevyužívané prostory knihovny ve Stockportu, které proměňují v oázu s bzučící komunitou - včelího úlu - a podporují soudržnost komunity i udržitelný život.

Gramotnost pro přechod ke klimatu

- 📍 Póvoa de Varzim, Portugalsko
- 📖 Biblioteca Municipal Rocha
- 👥 Peixoto Póvoa em Transição

V portugalském pobřežním městečku, které je opředeno námořní tradicí, zve tento čtenářský klub založený na knihovně místní obyvatele na cestu k udržitelnosti. Prostřednictvím vzdělávání, aktivit a kampaní inspiruje lidi k udržitelnějšímu, propojenějšímu a inkluzivnějšímu životu.

Aktivity školní knihovny pro udržitelný rozvoj

- 📍 Płońsk, Polsko
- 📖 Základní škola č. 2 – Školní knihovna
Jana Waleryho Jędrzejewicze v Płońsku
- 👥 Klub Senior+

Tato iniciativa založená na školní knihovně spojuje seniory a mladé lidi při ekologických workshopech, dobrodružstvích v přírodě a tvůrčí spolupráci. Její program podporuje udržitelné postupy, zdravé stravování a mezigenerační kontakty – a zároveň oslavuje a chrání naši planetu.

Sběrači

- 📍 North Devon, Velká Británie
- 📖 Braunton Library
- 👥 Honeyscribe

Projekt The Gatherers, který překlenuje propast mezi několika venkovskými komunitami, spojuje izolované lidi v pěti venkovských knihovnách tím, že obnovuje umění lisování květín a organizuje aktivity spojené s divokými květinami – pomáhá tak rozvíjet sociální vazby uprostřed přírody.

Vytvoření rozruchu: Přinášíme včely do knihoven

- 📍 Sant Boi, Španělsko
- 📖 Knihovna Jordi Rubió i Balaguer
- 👥 Obec Sant Boi

Od knih ke včelám: Nedaleko Barcelony spolupracuje tato knihovna s místní komunitou na umístění včelích úlů na nádvoří knihovny, čímž přispívá k rozvoji biodiverzity a udržitelnosti a ovlivňuje ekologické plánování města.

Uvědomění si významu ochrany životního prostředí pro udržitelný rozvoj budoucích obcí

📍 Bumbesti Pitic, Rumunsko Ob

📖 ecní knihovna Vladimír

👥 Sdružení pro rozvoj obce Vladimír

V rámci této spolupráce se děti zapojují do ekologických aktivit, včetně sázení stromů, sběru odpadků, soutěží v ekologických inovacích a vzdělávacích exkurzí, aby řešily problém nízkého povědomí o životním prostředí v Rumunsku, a rozvíjí tak ekologickou odpovědnost a povědomí u budoucích generací.

BIBLIOKEPOS

📍 Sevilla, Španělsko

📖 Red Municipal de Bibliotecas de Sevilla (Španělsko)

👥 Luces de barrio

V reakci na horká léta v Seville byla tato veřejná knihovna přetvořena na klimatické útočiště - nabízí chladné vnitřní zahrady a udržitelné prostory a také zdroje na podporu ekologického povědomí a odolnosti komunit ve zranitelných čtvrtích.

Seznamte se s knihovníky
a zástupci komunit v rámci
The Europe Challenge!

A man with shoulder-length brown hair, a beard, and black-rimmed glasses is smiling. He is wearing a blue denim shirt over a black t-shirt. He is holding a large, light-brown cardboard sign with a scalloped edge. The sign has a white rectangular area in the center with text and a logo.

Můj tip k přežití číslo 1 je:

ROZVÍJEJTE SE

Dobře osvětlená místa

Jméno

Luis Eduardo Torres Sánchez

Země

Mexiko/Řecko

Rok narození

1977

Role

Jak mi knihovna změnila život

Vítěz soutěže o nejlepšího
spisovatele

Luis Eduardo Torres Sánchez pochází ze severního Mexika. Je dramatik, pedagog a propagátor čtení. Nyní žije v Aténách a vede workshopy psaní a kreativity a koordinované knižní kluby po celé Evropě. Jeho hry byly publikovány v několika antologiích a přeloženy do angličtiny a němčiny.

Jak mi knihovna změnila život byla soutěž v psaní, kterou na jaře 2024 uspořádala Evropská kulturní nadace. Z téměř 300 příspěvků ze 47 zemí bylo vybráno šest vítězů, z nichž každý vyprávěl, jak mu knihovny změnilý život.

Chci vám vyprávět příběh. Nejprve měl být o knihovnách, ale nakonec se nějak stal příběhem o stolech a knihovnách v čistých a dobře osvětlených prostorách.

Většině lidí vždy přinášely útěchu tři věci: bezpečné místo, společenství lidí kolem a příběhy. Proto v dnešní těžké době, kdy je obtížné najít bezpečné místo, kdy jsou menšiny utlačovány a kdy jsou knihy zakazovány za to, že se odvažují mluvit svobodně, potřebujeme knihovny více než kdy jindy.

Jako každý příběh i tento obsahuje mnoho dalších – odboček a střipků, které by mohly být poznámkami pod čarou – a já nechci, abyste se v nich ztratili. Z tohoto důvodu a vzhledem k tomu, že jde o příběh o knihovnách, jsem se rozhodl provést vás jím pomocí Deweyho desetinného třídění.

Začneme v oddíle 599.5. Toto číslo se konkrétně týká kategorie mořských savců.

599.5 Mořští savci

Narodil jsem se v poušti. K moři jsem se poprvé podíval, když mi bylo osm let. Díky naší encyklopedii jsem však znal jména nejběžnějších velryb v tichomořských vodách Mexika: plejtvák šedý, keporkak a modrá velryba. Protože jsem ještě neuměl číst, zapamatoval jsem si každý detail ilustrací: anatomii, proporce a jemné zakřivení jejich obrovských těl. Moje první zkušenost s knihami nebyla čtení slov, ale obrázků. To mi však nestačilo. Pokud jsem se chtěl stát odborníkem, mexickým Jacquesem Cousteauem, musel jsem číst i slova: všechny dlouhé články nebo alespoň poznámky pod čarou – při jejich čtení můžete vždycky předstírat, že víte všechno. Bohužel to nebyl snadný úkol.

372.4 Čtení

V prvním ročníku základní školy mi maminka řekla, že pokud nebudu umět plynule číst do konce velikonočních prázdnin, hrozí mi opakování ročníku. Rozhodla se, že ať se děje, co se děje, budu se muset v příštích dvou týdnech zlepšit. Ty dny jsme strávili tím, že jsme seděli vedle sebe u kuchyňského stolu. Na jeho zářivě červený povrch z formiky položila vše, co jsme potřebovali: sešity, tužky a hromadu knih. Měla v plánu mě přimět, abych si zamiloval knihy a následně i čtení. První den jsme si společně přečetli biblický příběh Jonáš a velryba a vzhledem k tomu, že vodní tematika měla úspěch, pokračovali jsme druhý

den s Jásonem a Argonauty. Třetí den přišla řada na mě, abych si jednu z nich přečetl sám; začal jsem po slabikách číst „Juno a Nargotuas“. Máma se na mě nevěřicně podívala. Věděla, že bych si na ni nedovolil takový hloupý trik, protože po všem tom úsilí, které vynaložila, bylo zřejmé, že jí dochází trpělivost. Proto existovalo jediné vysvětlení: Bylo to jen jedno vysvětlení: byl jsem lehce dyslektický. Bez jakýchkoli jiných pedagogických znalostí a s pouhým použitím zdravého rozumu se maminka rozhodla, že nejlepší pro mě bude číst nahlas co nejvíc knížek.

„Je to jako tanec,“ řekla. „Čím víc budeš cvičit, tím budeš lepší. Budeš číst nahlas a poslouchat se, a když to nebude dávat smysl, vrátíš se a přečteš si to znovu. Prostě sleduj zvuky a najdeš si cestu.“

Jako odměnu za mé každodenní úsilí vyprázdnila jedinou knihovnu, kterou jsme doma měli a která byla obvykle plná knih o vaření a new age, a nahradila ji knihami, o kterých věděla, že se mi budou líbit. Tak se naše knihovna a stůl v čisté a dobře osvětlené kuchyni staly mou první a nejoblíbenější knihovnou.

V řečtině se pro knihovnu a knihovnu používá stejný výraz: βιβλιοθήκη. U toho se zastavím, protože nejsem odborník na etymologii, ale chci tím říct, že Řekové chápou, že malá domácí knihovnička je v podstatě totéž co největší knihovna na světě: místo, kde máme všechny potřebné knihy nablízku.

Řekové chápou, že malá domácí knihovnička je v podstatě totéž co největší knihovna na světě: místo, kde máme všechny potřebné knihy nablízku.

821 Anglická poezie

Za mých školních let, v těch dávných dobách bez internetu, bylo jedním z hlavních důvodů, proč chodit do veřejné knihovny, vypracovávání skupinových úkolů, čehož jsem se samozřejmě bál. Neříkám, že všechny knihovny jsou stejné, ale zážitek z návštěvy té naší byl jako oživení mýtu o Théseovi a Minotauru, kde netvor

– napůl člověk, napůl býk – který žil uvnitř labyrintu, byla velmi nepříjemná knihovnice. A my jsme samozřejmě byli hrdinové, kteří se snažili dostat dovnitř a ven, aniž bychom vyrušili bestii, která, jak musím říct, byla nejspíš jen nepochopená příšera, jeden z nejméně sympatických druhů, ale přesto přírodní tvor.

Protože knihovnice nechtěla řešit žádné další problémy, vždycky nám říkala, abychom se vyhýbali určitým částem knihovny: „Jen v těchto částech si musíte dělat domácí úkoly, takže se držte dál od ostatních. Jedním z těch zakázaných míst bylo samozřejmě oddělení poezie. Nikdy se nedozvím, jestli to byla jen neposlušnost, nebo jsem tím vyslyšel volání hrdinovy cesty, ale jednoho dne jsem se rozhodl překročit práh neznáma a vzepřít se příšeře. Vstoupit na zakázané stezky sekce poezie bylo jako vstoupit do strašidelného domu. Když jsem vstoupil dovnitř, běhal mi mráz po zádech a v okamžiku, kdy jsem vzal knihu z police, jsem věděl, že už není cesty zpět.

Na obálce bylo napsáno „Blake“. Když jsem ji otevřel, našel jsem jasně hořícího Tygra. Nerozuměl jsem všem slovům, ale viděl jsem plameny. Otočil jsem stránky. Třásl jsem se. Ztratil jsem se v nočních lese. A samozřejmě jsem chtěl víc. Ale vzepřel jsem se netvorovi a musel jsem za to zaplatit. Bylo mi řečeno, jak zvrácený byl můj čin. Když mi knihovnice trhala průkazku do knihovny, řekla: „Představ si, že bys našel Sapfó, Whitmana, Brechta nebo Angelouovou.“

Jediný důvod, proč lituji, že mi nebylo dovoleno se vrátit, je ten, že jsem nikdy nedostal vysvětlení, proč jsou tito básníci tak nebezpeční. Naštěstí mě tento incident od knihoven neodradil. Bylo to právě naopak: Podíval jsem se tygrovi do očí a chtěl jsem víc. Právě tato knihovna mi nechtěně navždy změnila život.

325.1 Imigrace

Jako přistěhovalec žijící v Aténách se opět setkávám s neschopností číst. Vzhledem k tomu, že řečtina má vlastní abecedu, nestačí se naučit jen mluvit, ale je třeba se znovu naučit číst.

Takže jsem čtyřicetiletý přistěhovalec, který neumí plynule číst, a moje maminka, která by mi mohla pomoci, tu není. Musím však přiznat, že navzdory praktickým nepříjemnostem je to, že jsem v této pozici jako dospělý, požehnáním v přestrojení. Začal jsem si

vážít procesu skládání písmen a hlásek a pak dlouhých vět, které nesou smysl, a je to neuvěřitelné.

Takže jsem čtyřicetiletý přistěhovalec,
který neumí plynule číst, a moje maminka,
která by mi mohla pomoci, tu není.

Nicméně jsem se musel na nějakou dobu vyhnout řeckým knihovnám, protože nejsem schopen číst knihy (zatím). To mě samozřejmě mrzí, ale také mě to nutí ocenit výhody a výsady, které přináší gramotnost. Vrátil jsem se do těch dětských časů, kdy jsem uměl číst jen obrázky, a znovu chci umět číst i slova. Chci vědět, co říkají nápisy na ulicích, a hlavně se chci vrátit do knihovny, protože je to moje bezpečné místo.

305.8 Multikulturalismus

Kypseli (Κυψέλη), což v řečtině znamená včelí úl, je jméno jedné z nejživějších a nejharmoničtějších částí Atén, kde se nachází i vícejazyčná komunitní knihovna s názvem Potřebujeme knihy. V jedné z mnoha komerčních budov, které byly opuštěny během krize, pracuje celá komunita – jako ten nejorganizovanější, nejbzučivější a nejvíce prosperující včelí úl – na stejném cíli: vybudovat bezpečný prostor, kde bude mít člověk nablízku všechny potřebné knihy.

Na rozdíl od školní knihovny jsem se tam hned poprvé cítil vítaný. Všude byly knihy; některé byly uspořádané v policích, ale také hromady na stolech a jiné zůstaly čekat v kartonových krabicích. Byly to knihy darované lidmi; knihy, které někdo miloval a četl už mnohokrát; knihy zapomenuté, s polámanými hřbety a poškrábanými obálkami; knihy opatrované jako poklady, s lesklými zlatými písmeny; knihy ve francouzštině, němčině, angličtině, španělštině, řečtině a perštině. Všude byly knihy a já byl šťastný.

Byla to knihovna? Ano. Byly tam knihovny a stoly. A také to bylo čisté a dobře osvětlené místo. Opotřebované koberce a pohovky, žijící svým nejlepším druhým životem, vytvářely útulné kouty, kde si návštěvníci v klidu četli, daleko od hluku a závratí okolního světa.

V knihovně Potřebujeme knihy má každý svůj zvláštní koutek a své zvláštní zájmy. Ali například vždycky sedí v červeném křesle pod oknem s výhledem do zahrady. Na tomto křesle ve stylu Ludvíka XV. objetí světla a klidu svého oblíbeného koutu přečetl všechny dostupné překlady díla Nikose Kazantzakise v perštině.

813.52 Americká beletrie (20. století)

Jednoho dne, když jsem dobrovolně uklízel některé regály, mě oslovil Ali. Rozhovor nás zavedl k tématu, které je mezi přistěhovalci společné: k naší národnosti. Když jsem mu řekl, že jsem Mexičan, jeho tvář se rozzářila radostí a řekl:

„To je neuvěřitelné. Můj oblíbený spisovatel je Mexičan. Jmenuje se...“

Tomu jménu jsem moc nerozuměl, ale znělo to podobně jako Hemingway. Nechápal jsem to – žádná přímá souvislost s Mexikem tam nebyla, ale v hlavě jsem si odvodil, že když Hemingway psal o Španělsku, Ali si to nějak spojil s Mexikem. Jeho nadšení mi však zabránilo požádat ho o zopakování jména a já jsem se snažil potvrdit, o kterém autorovi mluví, tím, že jsem řekl:

„Která z jeho knih je vaše nejoblíbenější?“

„Mám rád všechny jeho knihy, ale jeden příběh je obzvláště zajímavý. Počkej, si přeložím si její jméno, protože ho znám jen v perštině. Po použití překladače v telefonu řekl: „Světlé a čisté místo.““

Nepoznal jsem ji, ale slíbil jsem mu, že si příběh vyhledám a přečtu. Když jsem přišel domů, vyhledal jsem ji a ukázalo se, že se jedná o knihu *A Clean, Well-Lighted Place* (*Čisté, dobře osvětlené místo*) od Ernesta Hemingwaye. Krátký, smutný a silný příběh. Povídka, která vypovídá o tom, co se stává podstatným, když nemáte nic: „světlo... a určitá čistota a řád.“ Pro postavu příběhu to byla kavárna. Pro nás to byla knihovna, naše knihovna.

Vím, že jsem říkal, že knihovna, která mi změnila život, byla ta školní, ale myslím, že jsem změnil názor. Tou knihovnou je nyní knihovna Potřebujeme knihy. Ta, kterou sdílím s Alim a svou komunitou a se všemi ostatními přistěhovalci, jako jsem já, kteří potřebují čisté, dobře osvětlené místo se stoly a knihovnami, aby měli blízko příběhy, které potřebujeme.

Seznamte se s knihovníky
a zástupci komunit v rámci
The Europe Challenge!

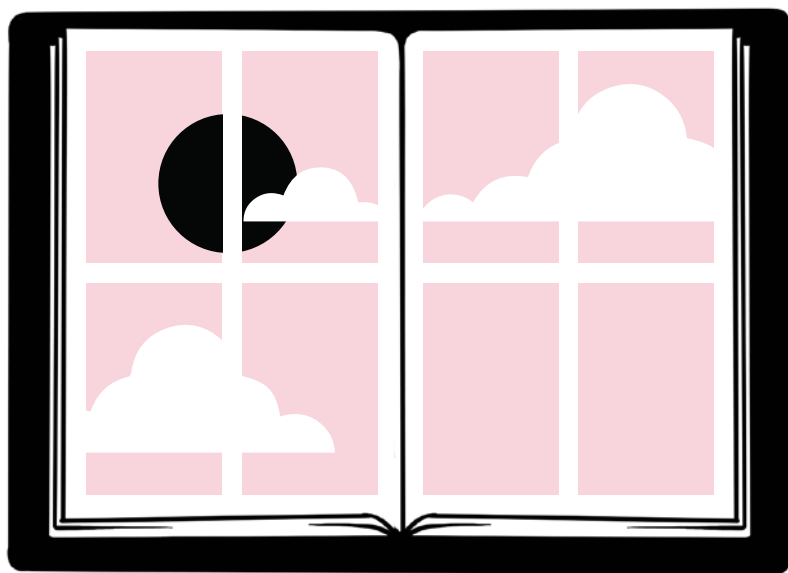

Kdybych měl jinému knihovníkovi
nebo zástupci veřejnosti dát jednu
jedinou radu, řekl bych...

**MÉNĚ MLUV A VÍCE
NASLOUCHEJ**

Knihovny jako domy pro všechny

Úvod

Inkluze! Rozmanitost! Intersekcionalita! Rovnost!
Přístupnost! Bezpečný prostor pro všechny!

Zní vám tato velká slova povědomě? Ale zastavme se na chvíli a zamysleme se nad tím, co vlastně znamenají. O kom to vlastně mluvíme?

Když mluvíme o knihovnách, mluvíme vlastně o lidech v nich. O knihovnicích, kteří zasvětili svůj život místním komunitám, o návštěvnicích, kteří přicházejí objevovat a učit se, nebo o uklízečkách, které se starají o to, aby prostor zůstal přívětivý. Být „domem pro všechny“ však může mít i temnější stránku – od řešení protispolečenského chování až po nucení knihovníků do role sociálních pracovníků. Myslíme zároveň dostatečně na lidi, kteří tam nejsou? Duchové těch, kteří mohli být součástí této komunity, ale z různých důvodů nejsou.

Ke změně jsou často potřeba nevyslovitelné otázky a nepříjemné rozhovory. Nechte se jimi provést v této kapitole. Je to výzva k tomu, abyste se podívali dál než jen na módní slova a viděli lidi – všechny lidi –, kteří utvářejí knihovny a jsou jimi utvářeni.

Existuje termín, který dnes už
neuslyšíte: Paláce pro lidi.
Knihovna je opravdu palác.
Propůjčuje vznešenost lidem,
kteří si ji jinak nemohou dovolit
ani v nejmenším. Lidé potřebují
ve svém životě noblesu
a důstojnost.

-Eric Klinenberg

Esej

Sady zítřka - knihovny, kolonialismus a boj za svobodu

Jméno

Lwando Xaso

Země

Jihoafrická republika

Rok narození

1983

Povolání

Právníčka, spisovatelka,
kurátorka a vysokoškolská
učitelka

Lwando Xaso byla jako malé dítě svědkem toho, jak se Jihoafrická republika vydala na cestu od rozdělené, nerovné a nespravedlivé minulosti ke společnosti po skončení apartheidu. S přibývajícimi roky se euforie pomalu, ale jistě vytrácěla. Viděla stále polarizovanou zemi a její obyvatele, kteří zůstávali spoutáni hluboce zakořeněnými předsudky. Věděla, že chce přispět k vytvoření země, která bude více odrážet své ústavní závazky, a to prostřednictvím své práce zakladatelky poradenské společnosti Including Society. Lwando je také hostitelkou The Europe Challenge 2024.

Slogan namalovaný Picassovým klubem na stěnách knihovny v Johannesburgu, která je určena pouze pro bělochy. Foto se svolením Nadace Ahmeda Kathrady.

Jednou z prvních vedoucích rolí, která pomohla formovat můj charakter v dětství, byla role „knihovního prefekta“ ve věku 12 let. Vzhledem k mé uznávané lásce ke knihovně tato role znamenala, že mi byl svěřen můj nejoblíbenější prostor ve škole jako jednomu z jeho správců. Měla jsem za úkol brzy ráno otevírat dveře knihovny, abych do ní vpustila studenty jako já, kteří se potřebovali před začátkem vyučování někde shromáždit. To znamenalo, že jsem měla jako první přístup k novým knihám, které knihovna získala. A znamenalo to, že mým úkolem bylo starat se o vzácné knihy v regálech, což mi jako vášnivě čtenářce nepřipadalo jako úkol, ale spíš jako splněný sen.

V té době si moje předdospívající mysl plně neuvědomovala závažnost skutečnosti, že ještě před několika lety by škola studenta, jako jsem já, nepřijala. Většina jihoafrických škol byla rasově integrována až od roku 1991. Tehdy jsem ještě neměla nástroje k tomu, abych vnímala, že můj milovaný prostor, který mi poskytoval útočiště, únik, společenství a radost, nezůstal nedotčen každodenní politikou transformující se Jihoafrické republiky.

Nedávno jsem měla přednášku na škole, kde žijí převážně běloši a kde byla v minulosti segregace v době apartheidu. Myslím, že jsem od ukončení střední školy ve školní knihovně do této chvíle nebyla. Žasla jsem nad tím, o kolik živější byl tento prostor ve srovnání s mou vlastní školní knihovnou. Stěny byly polepeny

barevně křiklavými plakáty s problematikou dne, které doporučují studenti a které obsahují doporučené knihy pro každou příležitost. Byla tam oznámení o nadcházejících setkáních a rozhovory na témata, která mi ukázala, jak moc jsou studenti propojeni nejen s realitami své školy, ale i s okolím země a světa. Zaujala mě také širší nabídka autorů a témat, která sbírka pokrývá.

Historii knihovny v mé škole, kde převažují běloši, nelze od této historie oddělit.

Dynamika této knihovny mě natolik ohromila, že jsem se zeptala vedoucí knihovnice, jak se knihovna vyvíjela v průběhu let, tj. od integrace školy. Řekla, že donedávna byly knihovny především pasivním skladištěm knih – dobře organizovanou monokulturou. Ale klesající počet čtenářů přinutil moderní školní knihovnu přehodnotit svou roli a poslání. Řekla, že sice nemohou konkurovat chytrým telefonům ani napravit kratší dobu pozornosti, ale knihovny si mohou ve školách vybojovat prostor, který rozpozná skutečné problémy a zájmy jejich nové a rozmanitější uživatelské základny.

Když se na svou školní knihovnu dívám jako dospělý člověk, který je nyní dobře obeznámen se složitostí historie – a jako člověk, který patřil k první generaci, jež byla do integračního experimentu vržena –, vidím, v čem všem byla moje školní knihovna krásná, ale také neuvěřitelně problematická. Knihy, se kterými jsem se setkávala, se většinou odehrávaly v idylických internátních školách na anglickém venkově. Nepamatuji si, že bychom v naší knihovně narazili na černošskou autorku. A rozhodně tam nebyly knihy v mém rodném jazyce isiXhosa ani v žádném jiném africkém jazyce. Byla to doba, kdy integrovaná škola jednoduše znamenala otevřít dveře černošským studentům – a nic víc.

Dnes je snadné tuto iteraci integrace bagatelizovat. Dějiny Jihoafrické republiky však zasazují mou zkušenost do delšího oblouku historického boje, který pokračuje dodnes. Rovněž se v ní objevuje historie integrované knihovny, konkrétně integrované školní knihovny, má mnohem delší historický kontext, počínaje pochybnými počátky jihoafrických knihoven jako součásti dobročinnosti náboženských misijních škol ve Východním Kapsku.

Na počátku 19. století začaly malé knihovny sloužit původním obyvatelům jižní Afriky jako místo, kde se mohli naučit číst a psát. Tyto snahy anglických koloniálních misionářů zvyšovaly úroveň gramotnosti v těchto komunitách, což je nutilo žádat náboženské společnosti se sídlem v Londýně, aby jejich školy zásobovaly náboženskými i světskými knihami.

Misijní školy a misionáři jsou chváleni za to, že nabízejí liberální vzdělání, když koloniální stát selhal, ale zároveň se má za to, že sehráli velkou roli v koloniálním dobývání. Dějiny knihovny na mě převážně bělošské škole nelze od těchto dějin oddělit.

Dodávky knih z Anglie vedly k zakládání čtenářských klubů po celé zemi a tzv. neevropské knihovny, které byly zakládány ve školách, byly údajně hojně využívány.

Několik nezávislých knihovnických iniciativ v černošských městečkách má původ ve svépomocných organizacích. Vznikly v černošských komunitách a začaly uvažovat o alternativních účelech čtení a knihoven. Jednou z takových svépomocných organizací byly kluby Zenzele, přičemž *zenzele* znamená v jazyce isiXhosa „udělej si sám“. Kluby Zenzele, které založily venkovské ženy, podporovaly čtení a snažily se zlepšit život venkovských žen tím, že se výrazně zaměřovaly na samozásobitelské zemědělství a zdravotní péči.

Postupem času se černošští knihovníci s pomocí vizionářských knihovníků přihlásili ke knihovnám jako k součásti kulturního hnutí, jehož cílem bylo vytvořit vlastní autory, kteří by „vyjadřovali pocity, touhy, myšlenky a vize rasy“. Posun od knihoven jako nástrojů koloniálního dobývání k místům osvobození černochoů prostřednictvím četby podpořila populární černošská publikace *The Bantu World*. Právě v této publikaci byly knihovny popsány jako „rozsáhlý sad, kde si člověk může nasbírat lahodné drahokamy, aby utišil svůj hlad, a nasbírat ovoce, které prodá světu“.

S přerodem kolonialismu v apartheid v roce 1948 došlo k segregaci veřejných knihoven, ale i k cenzuře a pálení knih.

Zavedení bantuistického školství – podřadného státem sponzorovaného vzdělávání černochoů, které sloužilo zájmům bílé nadvlády – vedlo k uzavření mnoha stávajících, „svépomocí“ vytvořených černošských školních knihoven. Knihovníci a čtenáři

se také museli potýkat s výjimečnými stavy a ničením knihoven. Zatímco knihovníci apartheidu pálili knihy, lidé pálili knihovny, které považovali za symboly vlády apartheidu. Lidé odpovídali na oheň ohněm.

V reakci na tento vývoj se aktivisté bojující proti apartheidu snažili vytvořit a udržovat knihovny ve venkovských oblastech, městech, věznicích a v exilu. Knihovny se staly informačními centry, která poskytovala znalosti a vzdělávání aktivistům proti apartheidu. A v bouřlivých osmdesátých letech, posledním desetiletí apartheidu, využívaly některé skupiny aktivistů také městské knihovny v městských čtvrtích k plánování protestů, debatám o politické strategii a výměně zakázaných materiálů.

Všechny politické akce – místní i mezinárodní, které se odehrávaly na ulicích, v soudních síních, na bojištích, a dokonce i v knihovnách, nakonec vedly k formálnímu pádu apartheidu v roce 1994. Školy po celé Jihoafrické republice se staly zkušebním polem pro nový jihoafrický sen.

I když je nyní Jihoafrická republika ústavní demokracií, neznamená to, že duch *zenzele* (udělej si sám) již není potřebný. Stejně jako v mnoha zemích v Evropě i zde došlo ke kolísání a snižování rozpočtových prostředků pro veřejné knihovny. Lidé si začali budovat vlastní knihovny.

Krásný příklad leží za neoznačenou bránou v obytné ulici v Sowetu, jednom z předměstí Johannesburgu, které sousedí s těžebním pásem města. Jeden mladý muž, který pochopil škodlivé důsledky nedostatku společných prostor pro mladé lidi, se to snažil napravit tím, že knihovnu ve svém domě z dětství přeměnil na komunitní knihovnu a knihkupectví s názvem Soweto Book Café.

Pro mladé lidi, kteří se doma cítí nesvobodně, se knihovna stala místem, kde si mohou po škole udělat domácí úkoly, v klidu si odpočinout a číst. Stala se místem, kde se prostřednictvím křtů knih, komunitních rozhovorů a čtenářských setkání můžete zabývat přesvědčivými myšlenkami. Řadu podobných příkladů lze nalézt mezi evropskými knihovnami, které se účastní projektu The Europe Challenge.

Školní knihovna pro mě byla místem úniku. Ale pro mnoho dnešních mladých lidí je knihovna místem, kde se konfrontují

s každodenní realitou – a místem, kde ji řeší. V průběhu naší historie hrály knihovny mnohostrannou roli nedokonalých míst tvorby a destrukce, útlaku a osvobození, indoktrinace a imaginace, nepohodlí a útočiště.

Stejně jako knihovníci apartheidu
pálili knihy, lidé pálili knihovny, které
považovali za symboly vlády apartheidu.
Lidé odpovídali na oheň ohněm.

„Kdyby byli knihovníci upřímní, řekli by: ‚Nikdo zde nestráví čas, aniž by se změnil‘,“ napsal Joseph Mills ve své *Ódě na knihovny*. A naopak knihovníci, s nimiž jsem se setkala v rámci projektu The Europe Challenge, uznávají, že knihovny se mění i díky těm, kteří v nich tráví čas. V rukou obcí se koloniální knihovny proměnily v ovocné sady, které přinášejí plody dodnes. Plody, které mě nasytily a umožnily mi najít nové světy i v těch nejvyprahlejších podmínkách.

Knihovna byla prvním místem, kde jsem se cítila suverénně, a to i přesto, že podmínky byly tehdy nedokonalé. Takové jsou i dnes, ale knihovna zůstává místem, odkud mohou mladí černoši – v duchu *zenzele* – dál utvářet sebe i širší svět, sklízet to, co bylo zaseto před mnoha lety, a rozsévat úrodu budoucnosti.

Poznámka: Historie jihoafrických knihoven uvedená v této eseji je převzata z knihy *The development of South African libraries in the 19th and 20th centuries: Cultural and political influences*, In: T. Bothma, P. Underwood and P. Ngulube (eds). *Libraries for the Future: Progress and Development of South African Libraries*. Pretoria: Library and Information Association of South Africa, 2007, s. 13–24.

10 tipů, jak spolupracovat s různorodými místními skupinami obyvatel

Pokud jsou knihovny skutečně domy pro všechny, jak mohou zajistit, aby byly skutečně inkluzivní, rozmanité a přístupné? Knihovníci z projektu The Europe Challenge se dělí o své tipy, jak navázat kontakt s různorodými místními skupinami obyvatel.

1

Snažte se aktivně naslouchat a nikdy nevycházejte z předpokladů. Ptejte se lidí, jaká jsou jejich přání – každá spolupráce začíná porozuměním.

2

Je nutné sledovat nejen to, kdo tu je, ale také kdo chybí. Hodně času věnujeme stávajícím uživatelům – ale přemýšlíme stejně důkladně i o těch, které nevidíme?

3

Nevycházejte z pozice síly! Podstatou skutečného inkluzivního zapojení komunity je zapojení lidí do všech kroků procesu, včetně – a zejména – rozhodování.

4

Začněte v malém. Jděte za lidmi, kteří do knihovny již přišli. Nebojte se navázat s nimi kontakt. Mějte odvahu. A hlavně se nebojte selhat!

5

Je třeba, abyste měli zaměstnance, kteří patří do těchto skupin, které chcete oslovit. Nemůžete očekávat, že marginalizované komunity vstoupí do vašich prostor, pokud tam nebude nikdo, kdo by se jim alespoň vzdáleně podobal.

6

O knihovně uvažujte spíše jako o slovese než o podstatném jménu. Jak můžete „dělat“ knihovnu mimo fyzický prostor? Jak můžete umožnit smysluplnou účast a budování vztahů mimo vaše čtyři stěny?

7

Nezapomeňte, že zapojení lidí z různých komunit je obousměrný proces. Buďte otevření a vnímaví ke zpětné vazbě.

8

Buďte empatičtí. Na vše, co děláte, nahlížejte také z pohledu těch druhých.

9

Nenechte se odradit, pokud se věci rozjíždí pomalu. Buďte trpěliví – důvěra vyžaduje čas. Lidé ze zranitelných komunit bývají ke všemu, co provozuje stát, nedůvěřiví, proto dbejte na to, aby vaše komunikace byla kulturně citlivá.

10

Najměte komunitního knihovníka nebo sociálního knihovníka – někoho, kdo má zkušenosti s komunitou, kterou se snažíte oslovit.

Rozhovor

Když neinvestujeme do sociální infrastruktury, stahujeme se do našich malých soukromých ulit

Rozhovor: Eric Klinenberg a Marie Østergård

Jméno

Eric Klinenberg

Země

Spojené státy americké

Rok narození

1970

Povolání

Sociolog a autor knihy

Paláce pro lidi

Eric Klinenberg se specializuje na městská studia, kulturu a média. Je profesorem společenských věd na Helen Gould Shepard a ředitelem Institutu pro veřejné vědění na Newyorské univerzitě. V roce 2018 Eric publikoval knihu *Paláce pro lidi: Jak sociální infrastruktura může pomoci v boji proti nerovnosti, polarizaci a úpadku občanského života*. Ve své práci se zabývá úlohou veřejných prostor, jako jsou knihovny, parky a univerzity, při posilování rozvoje společnosti na místních úrovních.

Jméno

Marie Østergård

Země

Dánsko

Rok narození

1973

Povolání

Ředitelka veřejné knihovny
Aarhus

Marie Østergård vedla výstavbu budovy Dokk1, kde se nyní nachází hlavní knihovna v Aarhusu. Od začátku své kariéry v roce 2001 hraje klíčovou roli v rozvoji knihoven jako demokratického prostoru. Ve své práci se zaměřuje na koncepty znalostního města, partnerství a designové myšlení. Marie je předsedkyní organizace Veřejné knihovny 2030 a vede mentorský program The Europe Challenge.

Marie Østergård: Ericu, jste autorem knihy *Paláce pro lidi*, která vás proslavila v knihovnictví po celém světě. V podstatě jste se stal tak trochu miláčkem knihoven! Na této knize mě vždycky zajímal koncept, který nazýváte „sociální infrastruktura“ – něco, čemu já obvykle říkám „demokratická infrastruktura“. Zajímalo mě, jestli mezi nimi rozlišujete – nebo vnímáte sociální infrastrukturu spíše jako zastřešující pojem, pod který spadá i demokratická infrastruktura?

Eric Klinenberg: Pojem sociální infrastruktury ve Spojených státech ještě neexistoval, když jsem ho začal používat ve své knize. V Evropě je mnohem rozšířenější. V evropské tradici se sociální infrastruktura vztahuje na věci jako zdravotnictví, školství, kulturní programy atd. A já jsem chtěl tento pojem použít jinak. Když píšu o sociální infrastruktuře, mám na mysli fyzická místa, která utvářejí naši schopnost komunikovat s ostatními lidmi. Teorie mé práce spočívá v tom, že když investujeme do sociální infrastruktury – pokud ji dobře navrhujeme, pokud ji dobře postavíme, pokud ji budeme udržovat, pokud v ní budeme programovat – bude to pro náš společenský a občanský život velkým přínosem. Na druhou

stranu, když do sociální infrastruktury neinvestujeme, stáhneme se zpět do svých malých individuálních ulit. Stáváme se více atomizovanými, odříznutými jeden od druhého.

Celá řada sociálních účelů míst setkávání je velkým přínosem pro demokracii – ale možná ne všechny. Důvodem, proč sociální infrastrukturu používám jako nadřazenou kategorii demokratické infrastruktury, je to, že mě zajímá, jak lidé rozvíjejí vztahy se svými sousedy, aby si mohli poskytovat vzájemnou podporu v běžných časech nebo v krizi. Jedním z prvních velkých projektů, na kterých jsem pracoval a kde byla sociální infrastruktura důležitá, byla vlna veder v Chicagu. Sociální infrastruktura ve městě byla tím, co utvářelo schopnost lidí vzájemně si pomáhat. To nemusí být nutně demokratická infrastruktura. Možná ano, ale kdybychom byli v autoritářské politice a nastala vlna veder, sociální infrastruktura by stále mohla být tím, co by utvářelo schopnost lidí si navzájem pomáhat. Ale samozřejmě spousta věcí, o kterých v knize píšu, včetně knihoven – možná zejména knihoven – je také součástí demokratické infrastruktury.

Marie Østergård: To je velmi zajímavé, protože tuto diskuzi vedu již několik let, a to i s kolegy knihovníky v USA. Když jsem před lety začala jezdit po světě a mluvit o demokracii v knihovnách, velmi často jsem se setkala s odpovědí, že knihovny jsou považovány za občanskou infrastrukturu. Bylo zřejmé, že pro mnoho lidí se slovo demokracie překládá jako politická struktura. Zatímco já si myslím, že v té části světa, odkud pocházím, je demokracie širší pojem. Vnímáme ji jako způsob života.

Zajímá mě, jak lidé navazují vztahy se svými sousedy, aby si mohli poskytovat vzájemnou podporu v běžných časech i v krizových situacích.

Pokud máte demokratické sebevědomí a demokratickou sebedůvěru, věříte, že máte hlas, který smíte pozvednout nejen politice, ale i v dalších každodenních věcech, které nás spojují. To

znamená, že demokratické sebevědomí a sebedůvěru můžete mít i v zemi, kde politické uspořádání není považováno za demokracii. Ale Ericu, zajímalo by mě, co vás přimělo začít se zajímat o knihovny? Jednalo se o něco konkrétního, co vycházelo z vašich předchozích zkušeností?

Eric Klinenberg: Z předchozích zkušeností to vlastně moc nebylo. Vyrůstal jsem v Chicagu v sedmdesátých a osmdesátých letech a knihovní systém zde byl tehdy v dost špatném stavu. Knihovny byly většinu zavřené. Fyzicky chátraly, nebyly dobře koncipované. Stejně jako spousta jiných veřejných prostor v Chicagu to byla místa, kterým se lidé vyhýbali, protože chátrala a byla nebezpečná.

Knihovny jsem pořádně objevil, až když se mi narodily děti. Knihovny jsou skvělým místem, kam můžete vzít své děti, když máte před sebou dlouhý den a hledáte něco, co vás bavilo a neznamenaloby utrácení spousty peněz nebo sledování televize. V New Yorku jsem objevil několik nádherných místních poboček knihoven, které mají nejrozdílnější nabídku, od knih po prostory na hraní, výtvarné a řemeslné činnosti a různé další programy.

A pak mě jednou chvíli navštívila paní Julie Sandorf, která je prezidentkou Revsonovy nadace v New Yorku a velkou zastánkyní a sponzorkou knihoven. Julie mě požádala, abych jim pomohl analyzovat některé údaje o tom, jak lidé v New Yorku vnímají knihovny. V té době se mi do projektu moc nechtělo, ale její popis toho, co se děje v knihovnách po celém městě, mě zaujal. A tak jsem se rozhodl, že místo toho prostě půjdu a prozkoumám, co se děje v newyorských pobočkách knihoven, na vlastní pěst. To se ukázalo jako objevné – byl jsem opravdu ohromen všemi těmi věcmi, které jsem viděl, že knihovny dělají. Byl to svět, kterému jsem příliš nerozuměl, ale pochopil jsem, jak zásadní je pro demokracii a pro společnost.

Tehdy jsem si uvědomil, že o knihovnách vlastně neexistuje mnoho literatury mimo obor knihovnictví. Zdálo se, že konverzace o knihovnách se bohužel přesunula do této velmi specializované oblasti a že většina světa považovala knihovny za samozřejmost. Když jsem rozvíjel své myšlenky o sociální infrastruktuře, měl jsem pocit, že knihovny tvoří podstatu této infrastruktury a že o nich musím něco pořádného napsat.

Jedna z věcí, která mě na knihovnách vždycky zaujme, jsou úžasní lidé, kteří v nich pracují. Většinou jsou to lidé, kteří mají nějaké poslání - stejně jako lékař chce zachraňovat životy, knihovníci je chtějí zachraňovat také.

Marie Østergård: Jedna z věcí, která mě na knihovnách vždycky zaujme, jsou úžasní lidé, kteří v nich pracují. Většinou jsou to lidé, kteří mají nějaké poslání - stejně jako lékař chce zachraňovat životy, knihovníci je chtějí zachraňovat také. Stejně tak je úžasné, když se zamyslíme nad tím, že na světě vlastně není mnoho zemí, které by neměly knihovny. Pokud považujete knihovny za jeden z posledních zbývajících veřejných, nekomerčních prostorů - kde se můžete setkávat s lidmi bez ohledu na jejich pohlaví, věk, vzdělání, politické zázemí a tak dále -, pak je to obrovská mezinárodní infrastruktura. Když mluvíte s knihovníky po celém světě, zjistíte, že bez ohledu na drobné rozdíly je tu tolik podobností, a to bez ohledu na zemi. Nikdy si nekonkurujeme - v tomto odvětví je velkorysost, která nás, jak se zdá, spojuje, snad ku prospěchu lidí na celém světě.

Eric Klinenberg: Myslím si, že knihovna jako instituce je velkorysá, protože myšlenka knihovny spočívá v tom, že jako lidské bytosti máme právo na přístup k naší společné historii a kultuře. Dobrá společnost poskytuje lidem takový přístup s velmi malým omezením nebo dohledem. Tento základní princip inspiroval spoustu z toho nejlepšího, co lidé, jako živočišný druh na světě vytvořili.

V současné době se však tento základní princip zdá být ohrožen. Vidíme, že vlády po celém světě ustupují od svého závazku zajistit lidem tento přístup. Vidíme také skutečné snahy o potlačování myšlenek, trestání nesouhlasu a blokování přístupu.

Může to mít podobu zákazu knih, může to mít podobu vyhánění lidí, může to mít podobu rušení knihoven a může to být ještě mnohem represivnější. A bohužel si myslím, že jednou z věcí,

kteřá dnes knihovníky spojuje, je pocit, že musí bránit myšlenku otevřené společnosti.

Knihovna jako instituce je velkorysá, protože její podstatou je, že jako lidské bytosti máme právo na přístup k naší společné historii a kultuře.

Marie Østergård: Souhlasím. Všichni sledujeme dění v USA a v různé míře i v mnoha evropských zemích. Když přemýšlím o tom, co jste řekl v souvislosti s podstatou knihoven – že minimalizují nerovnost nebo umožňují přístup ke znalostem –, je fascinující, že stejná podstata byla označena za důležitý základ demokracie již při zakládání prvních knihoven. Například v Dánsku si politici uvědomili, že k tomu, aby byla demokracie silná, je třeba, aby byli lidé sečtělí a měli přístup ke znalostem. Přestože se tato podstata dodnes nezměnila, všichni nyní víme, že znalosti nevznikají jen čtením knih. Pochází také z interakce s ostatními lidmi, ze spolupráce lidí.

Tato myšlenka je do značné míry jádrem projektů knihoven v rámci The Europe Challenge. Jestliže v minulosti byla knihovna vznešenou institucí, která vám poskytovala znalosti a odpovědi, dnes jsou knihovny mnohem víc. Jsou to vaše sousedské knihovny, vaše pobočky, které spoluvytvářejí svůj program s místními komunitami. Jsou to prostory, které pomáhají lidem růst v jejich vlastním životě, aniž by je indoktrinovaly.

V roce 2018 jste napsal knihu *Paláce pro lidi*. Od té doby se toho hodně stalo a svět se změnil – a to ne vždy k lepšímu. Když se zamyslíte nad vývojem demokracie ve společnosti ve světě, co se podle vás změnilo pro knihovny ve srovnání s dobou, kdy jste knihu psal poprvé?

Eric Klinenberg: Rád bych věřil tomu, že knihovny dnes hrají ještě důležitější

roli v posilování formální demokratické společnosti. Například ve Spojených státech se knihovny skutečně posílily jako místa, kde se můžete zaregistrovat k volbám, odevzdat hlasovací lístek nebo osobně hlasovat v den voleb. To se stalo během pandemie covidu-19 – knihovny se od roku 2020 skutečně staly důležitější součástí formálního demokratického systému. A mnoho knihoven v USA i Evropě zvýšilo své úsilí o informování občanů a zprostředkování složitých debat ve společnosti, která se stala velmi rozdělenou.

Knihovny se však samozřejmě staly také terčem potlačování myšlenek. Po celé generace se knihovny v USA těšily podpoře obou stran napříč politickým spektrem. A bohužel si myslím, že se knihovny zapletly do kulturních válek. To vedlo k tomu, že pravá část politického spektra očerňuje knihovnu jako instituci: útočí na knihovníky jako profesionály a prosazuje kampaně za zákaz knih a blokování myšlenek. I když vidím potenciál pro to, aby se knihovny staly baštou demokracie, vidím také hrozbu, kterou to představuje pro pravici. V porovnání s rokem 2018 se dnes mnohem více obávám obrozující se pravice v USA, Evropě a po celém světě, která útočí na knihovnu jako instituci s cílem získat větší moc.

Marie Østergård: To se bohužel v historii v různých dobách a z různých důvodů dělo.

Eric Klinenberg: V porovnání s Evropou je v některých ohledech velmi překvapivé, že se to děje ve Spojených státech. Je zřejmé, že se nám zde nikdy zcela nepodařilo dosáhnout našich demokratických ideálů. Vždycky jsme byli demokracií v procesu vzniku, ale nikdy jsme nebyli plně zformovanou demokracií. Myslím si však, že mnozí z nás nepředpokládali, že se ocitneme v sevření autoritářského kulturního náporu takovým způsobem, jako je tomu nyní.

Knihovny se také staly cílem potlačování myšlenek.

Marie Østergård: Mám poslední otázku na závěr. Vzpomínáte si, když jste poprvé přišel s knihou *Paláce pro lidi*? Poslouchala jsem tehdy vaši přednášku a uvědomila jsem si, že nyní objíždíte

knihovny, protože – konečně – někdo mimo tento sektor se zabýval významem knihoven. Překvapila vás nějaká odezva z knihovnického prostředí?

Eric Klinenberg: Obor knihovnictví jsem vůbec neznal. Měl jsem pár přátel, kteří zde pracovali, ale nikdy jsem neabsolvoval žádný knihovnický kurz. Takový příval uznání byl pro mě naprosto nečekaný. Nikdy mě nenapadlo, že by ji lidé vůbec mohli číst, natož aby ji začali považovat za důležitou knihu pro obor.

Bylo to výjimečné, protože jsem byl najednou zván, abych mluvil v knihovnách po celém světě a pomáhal jim prosadit to, co dělají. Byl jsem žádán, abych se podílel na projektech, jejichž cílem bylo získat více finančních prostředků z veřejného a filantropického sektoru nebo zvýšit povědomí o tom, co knihovny dělají obecně. Bylo pro mě zajímavé poslouchat, jak mi lidé z knihovnického světa opakovaně říkali, že vlastně nevědí, jak se obhájit nebo jak vysvětlit svou hodnotu způsobem, který by byl přesvědčivý a který by šel na rámec interních diskuzí. Přemýšlet o knihovně sociologicky, identifikovat její roli v demokratické společnosti a moderní kultuře a srovnávat ji s jinými institucemi mělo skutečnou hodnotu, kterou si předtím neuvědomovali.

Knihovny jako domy pro všechny

Případové studie The Europe Challenge

Domov je tam, kde se cítíme bezpečně. Co se však stane, když někdo nemá místo, které by mohl nazývat domovem; místo, kde by se cítil milován, oceňován a v bezpečí? Objevte 20 iniciativ v rámci The Europe Challenge, které mění knihovny v bezpečné útočiště pro marginalizované a ohrožené skupiny, včetně uprchlíků, migrantů, LGBTQIA+ komunit a osob, které mají zkušenosti s bezdomovectvím, chudobou, násilím nebo zneužíváním drog. Tyto iniciativy poskytují zásadní podporu a bezpečí těm, kteří to nejvíce potřebují.

Klíčová slova

Komunita, rozmanitost, inkluze, uprchlíci, migranti, marginalizované skupiny, LGBTQIA+, bezpečné prostory.

Zahnuté typy knihoven

Veřejné, školní, feministické, komunitní, dobrovolnické, univerzitní.

Další informace o případech v této kapitole:

Tento dům je váš dům

- 📍 Chester, Velká Británie
- 📖 Storyhouse
- 👥 Centrum pro rasovou rovnost Cheshire, Halton a Warrington (CHAWREC)

Ve spolupráci s rodinami uprchlíků, kteří v Chesteru našli svůj domov, vytváří knihovna Storyhouse přívětivý prostor - překládá zdroje a přibližuje knihovnu vícejazyčným komunitám prostřednictvím vyprávění příběhů, zvukových knih a dalších možností zapojení.

Kreativní centrum pro mladé uprchlíky

- 📍 Varna, Bulharsko
- 📖 Regionální knihovna Pencho Slaveykov
- 👥 Ukrajínští uprchlíci a další skupiny migrantů nebo menšin

Tato regionální knihovna na bulharském pobřeží Černého moře se stala záchranným lanem pro mladé ukrajinské uprchlíky a funguje jako centrum uměleckých a kulturních aktivit. Návštěvníci společně budují komunitu a rozvíjejí základní dovednosti pro budoucnost.

Příběhy z ulice

- 📍 Aarhus, Dánsko Dokk1
- 📖 Aarhuská veřejná knihovna
- 👥 Drop-in centrum Værestedet a místní komunita

Ve spolupráci s místním drop-in centrem se v rámci projektu Tales from the Street mění veřejná knihovna v Aarhusu na demokratičtější a inkluzivnější prostor, který podporuje lidi bez domova, s psychickými problémy nebo drogově závislé, aby se podělili o své příběhy a vyjádřili svůj názor.

Queering the Library

- 📍 Berlín, Německo
- 📖 Ústřední a regionální knihovna Berlín
- 👥 Oyoun, Transcodiert & mehr_blick

Tři komunitní organizace zkoumají, jak by mohla berlínská Ústřední knihovna proměnit své prostory, literaturu a perspektivy, aby se staly bezpečnějšími a přívětivějšími pro queer komunitu ve městě - a také vytvořit živý archiv queer kultury.

Malování nástěnných maleb, bourání zdí

- 📍 Hoogeveen, Nizozemsko
- 📖 Bibliotheek Hoogeveen
- 👥 Hoogeveen Urban Arts / Urban Unity

Projekt Malování nástěnných maleb, bourání zdí řeší chudobu a izolaci tím, že sdružuje mladé lidi, kteří společně malují barevné nástěnné malby v rizikových čtvrtích - pomocí pouličního umění obnovují sociální soudržnost, snižují kriminalitu a vytvářejí bezpečnější komunity.

Azyl pro migrující mládež: Pozitivní integrace prostřednictvím umění a kultury

- 📍 Paříž, Francie
- 📖 Knihovna Goethe-Institutu v Paříži
- 👥 Soul Food

Paříž pulzuje kulturou, ale mnoho mladých migrantů se cítí vyloučeno. Tato iniciativa to chce změnit pořádáním tvůrčích dílen, které vyvrcholí komunitní akcí - s různými druhy umění, hudbou a kulinářskými specialitami, které zdůrazňují kulturní rozmanitost.

Přestavba knihoven: VR a AR jako nové nástroje gruzínského poznání

- 📍 Tbilisi, Gruzie
- 📖 Knihovna o Gruzii
- 👥 Vnitřně vysídlené osoby Gruzie a ukrajinští uprchlíci v Gruzii

Pomocí digitálních technologií pomáhá tato knihovna vysídleným lidem z Gruzie a Ukrajiny vyprávět jejich příběhy - pomocí virtuální reality a rozšířené reality vzbuzuje empatii a povědomí o hlubokých dopadech jejich zkušeností.

Odbourávání kulturních bariér

- 📍 Barnet, UK Finchley
- 📖 Church End Library Community
- 👥 Network Group CIC Místo

Tato knihovna v severním Londýně je po brexitu platformou, kde se lidé mohou zapojit, obnovit společné hodnoty a reagovat na sociální potřeby různorodé komunity tváří v tvář rostoucí izolaci a xenofobii.

Zpochybňování stereotypů, rekultivace veřejného prostoru

📍 Atény, Řecko

📖 Feministická knihovna Feministického autonomního centra

👥 Komunita MiQ

Tato feministická knihovna v Aténách se zabývá sociálním vyloučením a zpochybňuje stereotypy týkající se genderu, sexuality a migrace. Iniciativa pomáhá marginalizovaným komunitám získat zpět veřejný prostor a sdílet své příběhy prostřednictvím přednášek, knih a výstav.

Péče o multikulturní společnost

📍 Atény, Řecko

📖 Potřebujeme knihy

👥 Řecké fórum migrantů

Vícejazyčná knihovna v různorodé aténské čtvrti We Need Books spolupracuje s řeckým Fórem migrantů na budování inkluzivnějšího prostoru, kde se mohou spojit, rozhodovat a rozvíjet komunity s nedostatečnou péčí.

Dny mangy

📍 Chemnitz, Německo

📖 Stadtbibliothek Chemnitz

👥 Kraftwerk e.V.

Tato spolupráce knihoven zve mladé LGBTQ+ komunity k aktivitám s mangou, které zahrnují novou skvělou aplikaci a 3D tisk kostýmů. Program oslavuje individualitu a rozmanitost v podpůrném prostředí a inspiruje k celoživotní lásce ke knihovnám.

Ilustrace sociálního vyloučení: Spoluvytváření inkluzivní knihovny

📍 Atény, Řecko

📖 Otevřená knihovna pro děti

👥 Denní centrum Ploes

Tato aténská iniciativa pomáhá dospívajícím na okraji společnosti zlepšovat jejich životní šance; prostřednictvím otevřeného dialogu dospívající diskutují o tom, jak zlepšit vzdělávací procesy, podněcují rozhovory o místních změnách a usilují o snížení míry předčasného ukončení školní docházky.

Komunitní oslava rozmanitosti, historie a kultury v Marino

📍 Dublin, Irsko

📖 Knihovna Marino College JCSP

👥 Sdružení obyvatel Marino

Tato knihovna při vysoké škole dalšího vzdělávání, která se snaží čelit rostoucím protiimigračním náladám a podporovat inkluzi v této chudé dublinské čtvrti, spolupracuje s obyvateli na pořádání komunitních festivalů a dalších iniciativ, které oslavují rozmanitost a udržitelnost.

Kniha tvého života

📍 Budapešť, Maďarsko

📖 Univerzitní knihovna a archiv Eötvös Loránd Univerzita (ULA)

👥 Studentský svaz Univerzity Eötvöse Loránda (ELTE EHÖK)

Tato univerzitní knihovna v Budapešti spolupracuje s různorodými studenty, aby vytvořila živé komunitní centrum s aktivitami, které podporují kulturní rozmanitost a inkluzi - podporují společný pocit sounáležitosti pro všechny studenty.

Setkání, jídlo, umění

📍 Cambridge, Velká Británie

📖 Bar Hill Library

👥 Sdružení Bar Hill Community Association (BHCA)

Nově přichozí migranti a místní obyvatelé sdílejí své dovednosti a společně vaří v měsíčních komunitních kuchyních, které jsou receptem na integraci komunity. Po společném jídle se účastníci účastní dynamických uměleckých aktivit - budují přátelství a komunitní vazby.

Queering Lublin

📍 Lublin, Polsko Biblioteka

📖 Azyl

👥 Místní komunita LGBTQ+

Organizace Queering Lublin spolupracuje s mladými LGBTQ+ lidmi na vytváření bezpečného prostoru ve zmenšující se občanské společnosti v Polsku. Prostřednictvím workshopů, knižních klubů a diskuzí je cílem navázat nová spojení s knihovnami a komunitami v celé Evropě.

Odstraňování kulturních bariér pro uprchlíky

📍 ORMOŽ, Slovinsko

📖 Knihovna Franc Ksaver MEŠKO, ORMOŽ

👥 ORMOŽ Centrum vzdělávání dospělých

Knihovna a centrum pro vzdělávání dospělých ve Slovinsku společně integrují ukrajinské uprchlíky do místního kulturního a společenského života tím, že rozvíjejí jejich talent a záliby - prostřednictvím kurzů vaření, literárních večerů, cvičení a dalších iniciativ.

Ilustrace sociálního vyloučení: Spoluvytváření inkluzivní knihovny

📍 Tortona, Itálie

📖 Biblioteca Civica Tommaso de ocheda

👥 APS La Fenice

Bridging Worlds je iniciativa pro mladé lidi s migračním původem, která spojuje mladší děti se staršími mladými lidmi a umožňuje jim sdílet jejich tradice a kulturní výzvy. Knihovna také pořádá akce na oslavu různých kultur s cílem navázat místní kontakty.

Verborgen Verhalen (Skryté příběhy)

📍 Haarlem, Nizozemsko

📖 Bibliotheek Zuid-Kennemerland

👥 VERBORGEN Verhalen - Stadsreporters

Projekt Hidden Stories v Haarlemu spojuje místní ženy a migrantky, aby sdílely své autobiografické příběhy prostřednictvím workshopů, vypravěčských akcí a výstav. Tyto aktivity podporují kulturní porozumění na místní i mezinárodní úrovni, vytvářejí vazby a bojují proti diskriminaci a xenofobii.

fREAD Yourself. Ženy v azylových domech a vliv knihoven

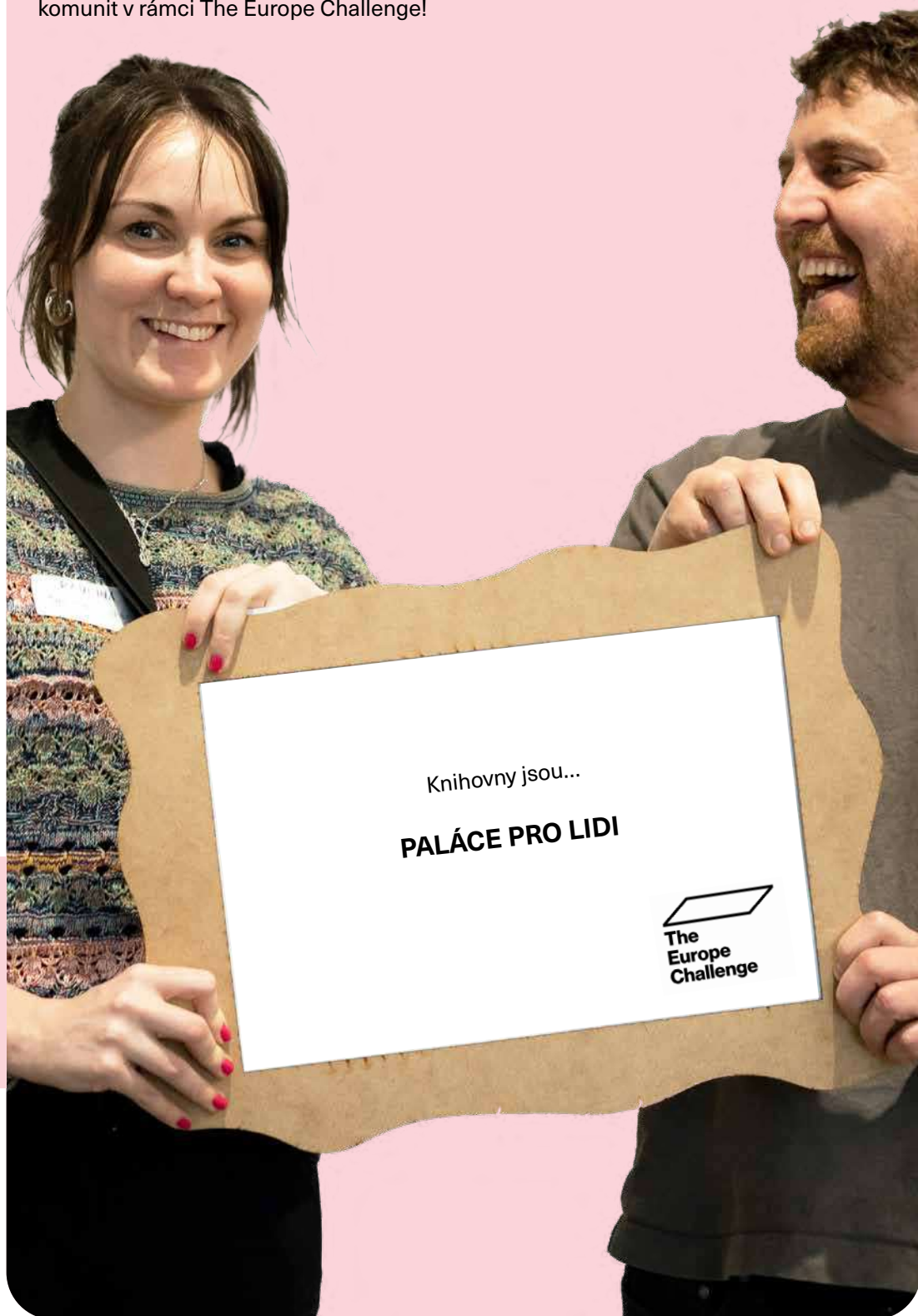
📍 Řím, Itálie

📖 Sapienza Università di Roma Library System

👥 Associazione Differenza Donna, organizace pro ženy a děti trpící násilím

Tato iniciativa poskytuje vzdělávací, kulturní a rekreační aktivity pro ženy a děti postižené násilím a spojuje ženské centrum a univerzitní knihovnu, aby podpořila cestu žen k samostatnosti prostřednictvím gramotnosti, ekonomickou nezávislost a sebevědomí.

Seznamte se s knihovníky a zástupci
komunit v rámci The Europe Challenge!

Můj tip č. 1 pro přežití knihoven:

**VĚNUJ SE LIDEM KOLEM TEBE
A ONI SE BUDOU VĚNOVAT TOBĚ**

Vítězný příběh

Váš kompletní knihovní záznam

Jméno

Camilla Macpherson

Země

Velká Británie /Nizozemsko

Rok narození

1977

Role

Jak mi knihovna změnila život
Vítěz soutěže o nejlepšího
spisovatele

Camilla Macpherson je britská spisovatelka. Její román *Pictures at an Exhibition* vyšel v roce 2012 v nakladatelství Random House. Od té doby byl přeložen do nizozemštiny, němčiny a polštiny. Camilla nedávno strávila pět let životem a prací v nizozemském Haagu. Od svého návratu do Londýna píše historický kriminální román z válečného Holandska.

Jak mi knihovna změnila život byla soutěž v psaní, kterou na jaře 2024 uspořádala Evropská kulturní nadace. Z téměř 300 příspěvků ze 47 zemí bylo vybráno šest vítězů, z nichž každý vyprávěl, jak mu knihovny změnily život.

Vážená *slečno Smithová*

Předmět: Váš kompletní knihovní záznam

Na základě vaší nedávné žádosti uvádím níže váš kompletní knihovní záznam. Doufám, že bude užitečný pro váš výzkumný projekt.

Jméno: Charlotte R Smith

Členské číslo knihovny: 7002824612

Pobočka knihovny: Centrale Bibliotheek, Haag, Nizozemsko

1. Průvodce Holandskem: Nepostradatelný průvodce Nizozemskem [3. ledna 2023; maximálně třikrát prodlouženo]

Popis: Tato kniha obsahuje základní informace pro přistěhovalce o všech aspektech života a práce v Nizozemsku, včetně bydlení, dopravy, zdravotní péče, učení se jazyku a navazování přátelství v nové zemi. Je čas koupit si kolo a získat chuť na stroopwafel a bitterballen. Hodně štěstí!

2. Stěhování: [3. února 2023]

Popis: Kniha, která vám pomůže překonat problémy spojené se stěhováním, od balení a vybalování krabic přes sestavování nábytku z plochých obalů, seznámení se sousedy až po proměnu nového domu v domov.

3. Stůl pro jednoho [14. února 2023] *Kéž bych tě tehdy byl znal.*

Popis: Sto receptů pro samostatné kuchaře.

4. Kompletní kurz nizozemštiny pro cizince: [rezervováno
14. února 2023; k dispozici 15. března; dvakrát prodlouženo]

Popis: Základní příručka pro porozumění a mluvení nizozemsky. Rozvíjejte své dovednosti prostřednictvím scénářů z reálného života. A nezapomeňte, že nejlepší způsob, jak se učit, je mluvit s nizozemským mluvčím.

5. Schůzka v jazykové kavárně [28. března 2023]

Připojte se ke studentům jazyků při konverzaci v kavárně, kterou povede knihovnice Femke Meijer. Naučte se nizozemsky a najděte si přátele. Nezapomeňte, že s praxí se vše zlepšuje. Všichni účastníci obdrží zdarma odznak, který mohou nosit, když jsou venku, s nápisem: „Mluvte se mnou holandsky!“

Ne že bych někomu přál neštěstí, ale za každým mrakem svítí slunce, jak říkáme my Holanďané... rád zaskočím za kolegu.

6. Ziezo Annie M. G. Schmidt [2. dubna 2023]

Sbírka básní pro děti od uznávané spisovatelky Annie M. G. Schmidt. Ideální úvod do nizozemské kultury a psaní.

Tak ty sis to vážně půjčila? Bylo to dobré doporučení, že? Věděl jsem od začátku, že mě máš ráda.

7. Schůzka v jazykové kavárně [11. dubna 2023]

8. Schůzka v jazykové kavárně [25. dubna 2023]

9. Schůzka v jazykové kavárně [9. května 2023]

Ty jsi byla dobrá studentka! Obvykle to tak bývá – začátečník je do nového jazyka nadšený. Většinou mu to ale dlouho nevydrží.

10. Vaření s láskou – podnětné příběhy a recepty [9. května 2023]

Popis: Sbírka receptů, které zaručeně inspirují k romantice.

Podkategorie: Podpůrná kategorie: Afrodísia.

Ted' se konečně bavíme!

Mohla bys zase udělat steak podle toho receptu, co ty na to?

Potvrzeno.

11. Lekce zlomeného srdce [9. května 2023]

Zahrnuje všechny aspekty zlomeného srdce, od nevěry až po ztrátu blízké osoby. Jak se rozhodnout, zda zůstat, nebo odejít.

Kolikrát ti mám říkat, že to bylo jen hloupé nedorozumění.

12. Schůzka v jazykové kavárně [11. července 2023]

Díky Bohu, že ses vrátila.

13. Schůzka v jazykové kavárně [25. července 2023]

Díky Bohu.

14. Schůzka v jazykové kavárně [27. července 2023]

Abychom pomohli našim poradcům, popište prosím povahu problému, který chcete projednat: Jak získat trvalý pobyt v Nizozemsku. Právní důsledky uzavření manželství v Nizozemsku.

Troufalé...

15. Průvodce Lonely Planet po Benátkách [2. srpna 2023]

Popis: Jak si užít návštěvu nejromantičtějšího města planety. Tipy na nejlepší restaurace, obchody a hotely a jak uniknout davům.

A já myslím, že jsme na to zlatnictví jen náhodou narazili...

16. Co vás čeká, když čekáte dítě [1. září 2023] → *To nemyslíš vážně?! Ty jsi to věděla už v září?!*

Popis: Průvodce těhotenstvím plný postřehů, tipů a rad. Nezbytná četba pro všechny rodiče, kteří poprvé rodí.

Je to pravda, uvidíš! Jen počkej.

17. Nejšťastnější děti na [27. května 2024, dlouho očekávaný]

Popis: Proč jsou holandské děti tak šťastné? Jaké je jejich tajemství? Tato kniha vám vše vysvětlí.

V Centrale Bibliotheek se těšíme na vaši knihu o budování úspěšného života v Nizozemsku a rádi si ji po jejím vydání pořídíme.

S pozdravem

Dirk Visser, asistent knihovníka

P.S. Miluju tě.

Poznámka autora:

Přestože je výše uvedená historka smyšlená, je inspirována skutečným životem. Když se přestěhujete na nové místo, často nemáte přátele. Když se stěhujete do nové země, pravděpodobně nemáte správná slova, kterými byste se vyjádřili. Naštěstí pro nás všechny existují knihovny.

V roce 2017 jsem se přestěhovala do Haagu a téměř první, co jsem udělala, bylo, že jsem se přihlásila do úžasné Centrale Bibliotheek. Mohla jsem si půjčovat knihy, nejprve v angličtině a pak, jak se moje jazykové znalosti zlepšovaly, v holandštině. Půjčovala jsem si testy, které mi pomohly složit státní zkoušky z nizozemštiny. Navštěvovala jsem různé akce. Prohlížela jsem si výstavy. V kavárně jsem jedla stroopwafle. Vždy jsem se cítila vítaná. Na rozdíl od osoby, jejíž výpůjční historie je uvedena výše, jsem se v Centrale Bibliotheek nezamilovala. Ale možná jsem se trochu zamilovala do Centrale Bibliotheek.

Všechny výše uvedené položky si můžete vypůjčit v síti Haagských knihoven. K dispozici jsou také všechny aktivity.

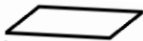
Seznamte se s knihovníky
a zástupci komunit v rámci
The Europe Challenge!

Můj tip pro přežití knihovny č. 1:

**NEPODCEŇUJTE SVOJI HODNOTU
PRO OSTATNÍ LIDI**

**The
Europe
Challenge**

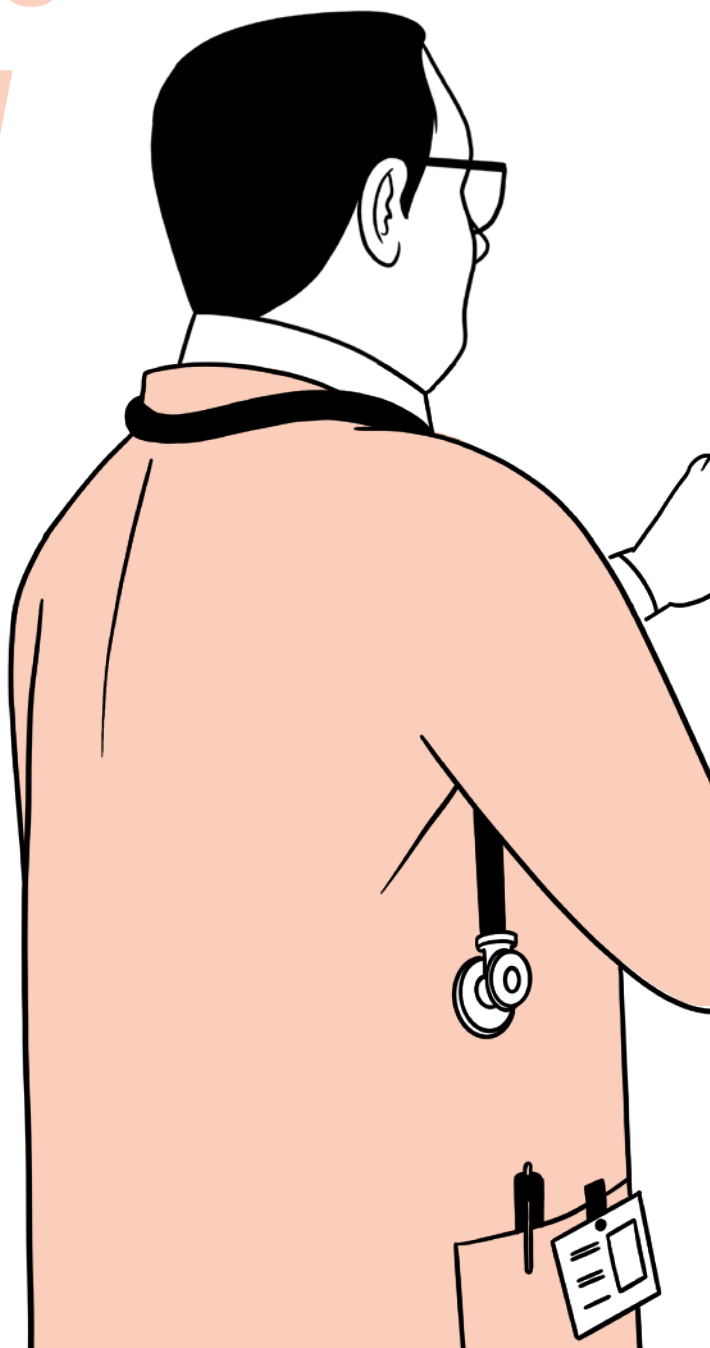
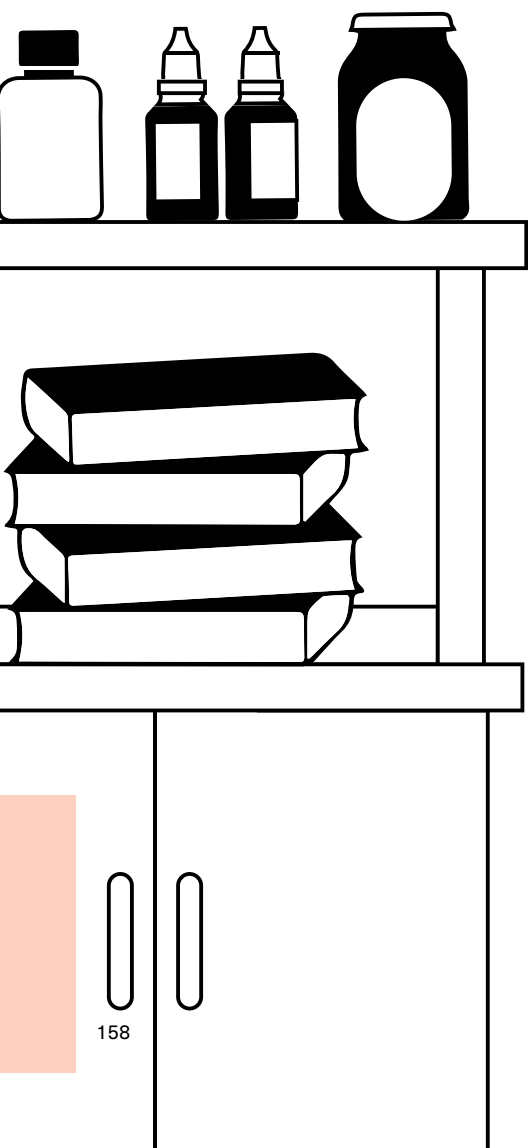

Knihovny jsou...

**ŽIVOUČÍ KNIHOU PŘÍBĚHŮ
MÍSTNÍHO SPOLEČENSTVÍ**

Knihovny jako domy pro všechny

Úvod

Věděli jste, že v Evropě je více než 65 000 knihoven? A teď několik dalších překvapivých faktů: osamělost může být smrtelnější než kouření 15 cigaret denně. A více než 150 milionů lidí v Evropě má problémy se svým duševním zdravím. To už není jen krize – je to pandemie.

Představte si to: všech 65 000 knihoven se promění ve svatyně mysli. Představte si, že by nabízely biblioterapii a čtení na předpis, že by se staly místy, kam by se lidé chodili zotavit a navázat kontakt s ostatními, tváří v tvář, mimo obrazovky svých telefonů. Představte si svět, kde mluvit o duševním zdraví není tabu; kde se každý může otevřeně a beze studu přiznat k tomu, že se občas cítí osamělý.

Mexický básník Cesar A. Cruz kdysi řekl, že „umění by mělo uklidňovat znepokojené a znepokojovat pohodlné“, což si později přivlastnil britský streetartový umělec Banksy. Co kdyby tuto filozofii přijaly i knihovny v Evropě?

Domníváme se, že by měly.

To je to, co znamená veřejná
knihovna: něco společného.

-Kate Atkinson

Rozhovor

Útulný a příjemný koutek internetu - a života

Jack Edwards - „internetový knihovník“ - o síle #BookTok a duševním zdraví mladých lidí

Jméno

Jack Edwards

Země

Velká Británie / USA

Rok narození

1998

Povolání

Autor, hvězda #BookTok
a největší tvůrce knižního
obsahu na YouTube

Jack Edwards je známý jako „internetový knihovník“. Kromě recenzí knih se ve svých týdenních videích věnuje tématům, jako jsou zakázané knihy, populární kultura, duševní zdraví, knižní trendy u celebrit a vliv sociálních médií na svět knih. Jack dobře rozumí generaci Z a způsobům, jakými se mladí lidé spojují s četbou prostřednictvím sociálních médií. V letech 2023 a 2024 uváděl oficiální živý přenos Bookerovy ceny pro publikum po celém světě.

Poprvé jste se proslavil v komunitě #BookTok jako „internetový knihovník“ a na svém kanálu na YouTube máte více než 1,3 milionu odběratelů. Je ve vašem životě nějaká konkrétní knihovna, která hrála roli při formování vás nebo vaší kariéry?

Když jsem byl dítě, pořádala místní knihovna letní čtenářskou soutěž. Museli jste přečíst určitý počet knih a pak si o nich promluvit s knihovníkem. Jako mladého člověka mě to nutilo nejen konzumovat knihy, ale také přemýšlet o tom, jak se cítím, jak na ně reaguji. Myslím, že to bylo pro mě a mou současnou kariéru zásadní – tak jsem si uvědomil, že o knihách rád mluvím.

Když mi bylo 18, začal jsem v té samé knihovně pracovat jako dobrovolník. Role se tehdy obrátily – ptal jsem se mladých lidí na knihy, které četli. Byl to hodně zajímavý pocit; byl to takový uzavřený kruh, kdy jsem mohl něco vrátit těm ostatním. Později jsem pracoval jako dobrovolník v univerzitní knihovně a teď, když pracuji na vlastní knize, stále vše píšu v místní knihovně. Nemám pronajatý coworkingový prostor nebo něco podobného: Prostě chodím do své knihovny! Když o tom teď přemýšlím, knihovny jsou jednou z nejstálejších věcí v mém životě – ať už se věci měnily jakkoli, knihovny byly vždy taková moje jistota.

#BookTok mění způsob čtení. Algoritmy diktují, které knihy se stanou bestsellery, a určují, co čtou miliony lidí po celém světě. Proč si myslíte, že zejména mladé lidi #BookTok tolik přitahuje? Jak tyto online trendy mění knihovny?

Myslím, že Susan Sontag jednou řekla, že knihovna je jako „archiv touhy“. Máme obrovské štěstí, že všichni ti lidé vydestilovali nuance svých životních zkušeností do srozumitelných, stravitelných, několikasetstránkových svazků. Číst knihy znamená učit se o světě, o lidské povaze a lidském údělu od lidí, kteří možná prožili plnohodnotný život odlišný od toho našeho. Proto jsem tak velkým zastáncem snahy přimět více mladých lidí číst.

Abych odpověděl na vaši otázku, myslím, že krása #BookTok spočívá v tom, že demokratizuje čtení a svět knih pro mladší generace. Dělá ho přístupnějším. Nemusíte být akademik nebo knižní kritik zaměstnaný v nějakém časopise, abyste mohli doporučit knihu na #BookTok. Můžete být prostě někdo, kdo četl knihu, která ho opravdu oslovila. Myslím, že taková doporučení jsou také nejvíce působivá: na #BookTok můžeme přímo vidět,

jakou reakci na knihu někdo měl, zda v něm vyvolala emoce, zda ho rozesmála, zda mu změnila den a zda má nyní pozitivnější vztah ke světu. Myslím, že právě proto je pro mladší generace #BookTok tak posilující – umožňuje jim nahlédnout do světa jiného člověka, do toho, jak reagoval na konkrétní knihu.

Myslím, že krása #BookTok spočívá v tom, že demokratizuje čtení a svět knih pro mladší generace. Dělá ho přístupnějším.

Na #BookToku je hezké, že nám pomáhá i při návštěvě knihovny nebo knihkupectví. Mezi hlukem, ať už je v těchto prostorách, kolik chce svazků, nám pomáhá zúžit obrovské, někdy až ohromující expozice na něco zvládnutelnějšího. Jdeme do toho s určitým směrem: seznamem přání, který nám doporučili lidé, jimž důvěřujeme.

V Evropě dochází ke zhoršování duševního zdraví lidí, izolaci a osamělosti. Myslíte si, že knihovny a knihy mohou nějakým způsobem pomoci?

Rozhodně! Je nesmírně důležité mít třetí prostor, kam můžete jít a kde se cítíte bezpečně. Jorge Luis Borges jednou řekl: „Vždycky jsem si představoval, že ráj bude jakousi knihovnou. Myslím, že je to pravda – knihovny vás dokážou vytrhnout z každodenního shonu a umožnit vám trochu klidu a pohody. Dokážou vám dát pocit, že jste přijati, že někam patříte. V dnešní době je to něco, co každý z nás hledá. Myslím, že právě proto lidi tolik přitahuje meditace a mindfulness – knihovna je jejich fyzickým projevem, který je kouzelný.

Proto se také v beletrii pravidelně setkáváme s lidmi, kteří utíkají do knihoven. Stačí si vzpomenout na Knihu tvarů a prázdnoty od Ruth Ozeki nebo na Murakamiho Kafku na pobřeží. V těchto knihách vidíme postavy, které nemají kam jít, které se cítí životem a svým duševním zdravím tak zdrcené, že jsou schopny hledat útěchu v knihovně. Pevně věřím, že život napodobuje umění a umění napodobuje život – proto musíme udělat vše pro to, aby tu knihovny byly vždy pro lidi, kteří je nejvíce potřebují.

Máte osobní zkušenost s tím, že na vás prostory knihovny působí terapeuticky nebo podporují vaše duševní zdraví?

Ano, moje zkušenost je taková, že kdykoli potřebuji klidnou chvíli, knihovna je jedním z prvních míst, na které si vzpomenu. Univerzitní knihovna mě velmi uklidňovala. Umožňovala mi oddělit můj běžný život – spaní a vaření – od akademického myšlení. Velmi mě uklidňovalo, když jsem viděl, že všichni kolem mě na něčem pracují. To je také další věc – stejně jako mohou být knihovny místem odpočinku, mohou být také místem, kde se mobilizujeme, kde získáváme motivaci.

Kdykoli jsem se přestěhoval do nového města a nikoho jsem neznal, cítil jsem se díky fyzické přítomnosti v knihovně podstatně méně osamělý. V knihovně je něco, co nám dává pocit, že jsme součástí kultury, součástí společnosti – všichni se sjíždíme na stejné místo, abychom se tvůrčím způsobem nasytili, ať už kvůli práci, vědomostem nebo jen proto, abychom zde odpočívali, prostě byli. Je to skvělé místo, kde nikdo nikoho nesoudí, kde jsme si všichni rovni. Takže kdykoli se přestěhuji na nové místo, knihovna je první věc, kterou si vygooglím. Kde získám průkazku do knihovny?

Knihovny mohou být místem odpočinku, ale také místem, kde se mobilizujeme, kde získáváme motivaci.

Hodně se mluví o tom, že sociální média mají často negativní dopad na duševní zdraví mladých lidí. Myslíte si, že komunity jako #BookTok a #BookTube mají pozitivní vliv?

V to pevně doufám. Ani s těmito platformami to samozřejmě nesmíme přehánět – myslím, že je důležité nepředávat se obsahem. Ale myslím si, že je hezké, že můžeme poskytnout jakýsi útulný, uklidňující kout internetu. Je skvělé, že mladí lidé mají přístup k tak demokratickému online prostoru, kde máme všichni stejné zájmy. Prostor, kde se navzájem povzbuzujeme ke kritickému přemýšlení o knihách, které konzumujeme, prostor, kde se můžeme zapojit do smysluplných diskuzí.

Žijeme ve světě s velmi vysokým obsahem informací, které podporují nadměrnou konzumaci ve všech smyslech tohoto slova, a proto se mi líbí i myšlenka, že #BookTok a #BookTube nás vyzývají ke zpomalení. Tyto prostory po nás chtějí, abychom se věnovali něčemu, co chvíli trvá, než se dočteme, něčemu, na co se člověk musí opravdu chvíli soustředit. Myslím, že je hezké, že můžeme lidem poskytnout tento prostor – když čtete, jste to jen vy a stránka. Na zbytku světa nezáleží.

Kdykoli jsem se přestěhoval do nového města a nikoho jsem neznal, cítil jsem se díky fyzické přítomnosti v knihovně podstatně méně osamělý.

Jaké tři knihy byste jako „internetový knihovník“ doporučil někomu, kdo prochází těžkým obdobím?

Skvělá otázka! Podívám se do knihovny ve svém mozku...

První, co mě napadá, jsou Dny v knihkupectví *Morisaki*. Satoshi Yagisawa. Ačkoli se nejedná o knihovnu, tento román je celý o tom, jaké to je být obklopen knihami. Je to kniha, která vás vybízí k tomu, abyste se zamysleli nad zpomalením a nesnažili se dosáhnout všeho do určitého věku. Je tam jeden opravdu krásný citát, který mluví o tom, že člověk je jako malá loďka v přístavu – není problém na chvíli spustit kotvu, zastavit se a plout. Chvilky odpočinku jsou dovoleny.

V podobném duchu bych doporučil knihu *A Psalm for the Wild-Built* od Becky Chambers. Je to opravdu uklidňující čtení o mnichovi, který se setká s robotem – sledujete tyto dvě odlišné entity, které spolu diskutují o svých alternativních přístupech k životu a odlišném vidění světa. V jednu chvíli jedna z postav řekne: „Prostě se mi zdá, že nedělám věci dobře.“ Na to robot odpoví: „Pořád říkáš, že nestačíš, ale je v pořádku, když se snažíš a prostě jen existuješ ve světě a bereš věci den po dni.“ Představte si píseň *What Was I Made For?* od Billie Eilish, ale v knize. Řeší opravdu běžnou krizi, kterou prožíváme všichni – krizi toho, kým jsme. Co z nás dělá osobnosti? Stojí to všechno za to? A odpověď knihy zní: ano, stojí. Pokračujte dál.

Při čtení jste jen vy a stránka. Na zbytek světa nezáleží.

Nakonec bych doporučil poezii Mary Oliver. Mluví o tom, že příroda je jedním z našich největších učitelů, a neustále vede rozhovory s autory, kteří tu byli před ní. Zpomaluje a přemýšlí o maličkostech – o drobných detailech, o malých radostech, které tvoří náš život, ať už je to její pes Percy nebo čtení opravdu skvělé knihy. Její poezie mě povzbudila, abych zpomalil a byl si jistý tím, kde jsem právě teď, místo abych se zabýval tím, kam se chci dostat.

Co nejraději děláte, když máte špatný den? Děláte něco pro zlepšení svého duševního zdraví nebo se snažíte prostě vypnout?

Jsem velkým příznivcem dobré procházky, i když to není nic objevného. Ještě bych k tomu poslouchal dobrou audioknihu. Po celou historii lidé vždy hledali útěchu v příbězích jiných lidí. Síla vyprávění příběhů je pro přežití lidstva jako druhu klíčová. Tím se učíme dědit vědomosti od generací, které přišly před námi – a myslím, že tato řečnická tradice literatury poskytující útěchu je dnes stejně aktuální jako v minulosti.

Takže kdykoli jdu, do ucha mi někdo vypráví příběh. Rád poslouchám zejména memoáry. Myslím, že je to taková výsada, když může někdo jiný vyprávět příběh svého života. Myslím, že mnoho lidí si neuvědomuje, že si mohou audioknihy půjčit v místní knihovně. Neustále používám aplikaci Libby, kde si můžete s průkazem do knihovny okamžitě a zdarma vypůjčit audioknihu. Opravdu ji všem doporučuji – ostatně o tom na svých kanálech neustále mluvím.

Přestože jedním z charakteristických znaků #BookTok a #BookTube je mluvit o návštěvě knihkupectví a koupí knih, mohli bychom také lidi nasměrovat do knihoven a lépe jim ukázat, co všechno poskytují.

Jaké jsou hlavní výzvy pro knihovny do budoucna? Jak by se měly těmto výzvám přizpůsobit?

Myslím, že nedávné tlaky na knihovny, aby zakázaly knihy v různých zemích, jsou opravdu znepokojivé. Je důležité, aby knihovny byly i nadále místem, kde jsou všechny knihy dostupné a přístupné – samozřejmě v kontextuální podobě. Přístup k informacím, zejména akademickém kontextu, je zásadní.

Dalším problémem je, že mnoho lidí jednoduše neví, co je v dnešní době v knihovnách k dispozici. To je odpovědnost knihoven, ale tvůrci knih by mohli pomoci. I když jedním z charakteristických znaků #BookTok a #BookTube je povídání o návštěvě knihkupectví a kupování knih, mohli bychom také lidi nasměrovat do knihoven a lépe jim ukázat, co nabízejí.

Knihovny by mohly využít některé trendy z #BookTok a rozšířit je do fyzických prostor. V poslední době jsem zaznamenal skutečný nárůst mladých lidí, kteří se začínají zajímat o určité specifické oblasti literatury, které nejsou tak čisté jako třeba romance/fantasy/thriller. Jedná se o takové věci jako „cottage core“, „enemies to lovers“, „dark academia“. Pokud si knihovny tyto trendy uvědomí, mohou se stát lepšími kurátory výběru regálů, které lidi přitahují. Viděl jsem, že se to už děje, takže možná jde o to, aby tento posun přijaly ve větší míře. Je to obzvlášť důležité, protože to je skvělý způsob, jak zviditelnit autory z menšinových skupin, kteří nemají největší publicitu. Pokud jejich díla postavíme vedle některých populárnějších knih, podpoříme tím akt objevování. Můžeme říci například: „Pokud se vám líbila tato kniha, bude se vám líbit i tato!“

Kdybyste mohl knihovnám v Evropě něco vzkázat, co by to bylo?

Především bych jim obrovsky poděkoval! Kdybych mohl obejmout každou knihovnu, udělal bych to. To, co děláte, je tak životně důležité –to bych chtěl říct každému člověku, který pracuje v knihovně, ať už doplňuje regály nebo uklízí toalety. Myslím, že každý člověk, který se na tom prostoru podílí a dělá z něj místo tak kouzelné a úžasné, kam můžeme utéct, si zaslouží to největší uznání. Moc si vás vážím, takže vám děkuji.

Knihovny by mohly využít některé trendy z #BookTok a rozšířit je do fyzických prostor.

10 tipů, , jak se stát útočištěm pohody

Jak se mohou knihovny proměnit v útočiště duševní pohody, komunity a spojení? Podívejte se na těchto 10 tipů od inspirativních knihovníků The Europe Challenge!

1

Zajistěte, aby všichni zaměstnanci knihovny měli odpovídající školení, a to nejen ti, kteří jsou přímo ve styku s klienty. Jedině tak lze budovat dlouhodobé vztahy se zranitelnými skupinami a řešit (často neúmyslnou) diskriminaci, která je v naší společnosti přítomna.

2

Založte biblioterapeutickou skupinu! Biblioterapie je založena na myšlence, že četba může léčit. Terapeutické knižní kluby by měli vést vyškolení odborníci, ale na internetu je k dispozici spousta zdrojů, které vám pomohou začít ve vaší knihovně.

3

Přemýšlejte o maličkostech. Co můžete udělat pro to, abyste pandemii osamělosti v Evropě učinili snesitelnější? Popovídejte si, skutečně naslouchejte, usmívejte se a udělejte si čas na vřelou práci bez ohledu na to, jak moc jste zaneprázdněni.

4

Někdy je jasné, že mohou stačit i ty nejjednodušší věci, které vaše knihovna nabízí: například elektrické zásuvky pro nabíjení telefonů pro zranitelné osoby, univerzální bezplatný přístup, místnost pro setkávání s dalšími lidmi, židle k odpočinku.

5

Mějte na paměti, že přístup založený pouze na dobré vůli a empatii je někdy nedostatečný. Co vám připadá správné, nemusí být správné pro lidi v křehkých emocionálních stavech. Správné školení, které zvýší vaši sebedůvěru při práci s těmito skupinami, je klíčové!

6

Přemýšlejte o činnostech, které podporují setkávání lidí a pomáhají návštěvníkům, aby se cítili sami sebou, beze strachu, že budou odsuzováni: skládačky, šachy pro dospělé, bridžové karetní hry, kluby pletení a háčkování, sezení zaměřená na všímavost, art-terapie.

7

Spolupracujte s místním zařízením pro duševní zdraví a zapojte se do hnutí Knihovny na předpis. Sociální předepisování a komunitní doporučení jsou důležitým způsobem, jak zpřístupnit neklinické služby v oblasti duševního zdraví všem.

8

Založte tichý knižní klub! Je to jako šťastná hodinka pro introverty – oslovuje všechny generace a zejména stydlivější jedince. Skupina si hodinu společně v klidu čte a po skončení se může u šálku čaje podělit o to, co četla (bez jakéhokoli nátlaku).

9

Stát se bezpečným centrem bez odsudků informací, které destigmatizují problémy duševního zdraví. Můžete připravit výstavy knih o duševním zdraví a další materiály, které lidem pomohou zvládat stres a získat přístup k místním podpůrným službám (např. k psychologické pomoci).

10

Pokud máte kavárnu v knihovně, zapojte se do projektu Program Chatty Café. Je to opravdu jednoduché – stačí, když nabídnete stoly „Chatter & Natter“, ke kterým se mohou zákazníci posadit, dát si kávu a přátelsky si popovídat s ostatními zákazníky nebo dobrovolníky.

Vítězná báseň

Každý den poprvé

Jméno

Louise Scollay

Země

Skotsko, Velká Británie

Rok narození

1978

Role

Jak mi knihovna změnila život

Vítěz soutěže o nejlepšího
spisovatele

Louise Scollay je vedoucí knihovnice v shetlandské knihovně. Ve světě knih, archivů a knihoven se šťastně pohybuje již více než 20 let. Louise žije na odlehlém skotském ostrově Shetlandy a je silně inspirována přírodou a ročními obdobími. Ačkoli píše pravidelně pro potěšení, odvážila se zúčastnit pouze jedné soutěže (tétol!).

Jak mi knihovna změnila život byla soutěž v psaní, kterou na jaře 2024 uspořádala Evropská kulturní nadace. Z téměř 300 příspěvků ze 47 zemí bylo vybráno šest vítězů, z nichž každý vyprávěl, jak mu knihovny změnily život.

Klára chodí do knihovny každý den,
Klára je v knihovně poprvé po mnoha letech. Potěšilo ji, že ji přivítal
někdo, kdo zná její jméno – *Musíš mít dobrou paměť! Nebyla jsem
tu už léta –*
Budu stále členem?

Každý den, kdy Klára přijde do knihovny, odpovídáme na její dotazy,
jako by to bylo poprvé, co je Klára v knihovně po letech. Někdy
vypadá mladší, než je –
Hledám malou práci!
Některé dny ví, že už ve svém domě nebydlí. Některé dny neví, že
žije v domě s pečovatelskou službou – krutě paralelním s místem,
kde žila.
Mezi oběma leží knihovna – bezpečné místo.
Stále mě nutí se přesouvat...
Asi mám štěstí, že jste ještě tady.

Vždycky si povídá,
Blithe. Ruce má za zády, levou rukou svírá pravé zápěstí, bezdrátové
poutko jako hodinky –
Udržování neviditelného poledníku k domovu pro seniory.

Někdy zmatená, ale málokdy rozrušená –
Často plná dívčího rozmaru.
Jindy má zraněnou ruku, ale nemůže si vzpomenout proč.

Každý den, kdy Klára navštíví knihovnu, dělá to samé –
A ona o tom ani neví.
Už jsem tady nebyla léta!
Vy, zaměstnanci knihovny, jste tak ochotní –
vždycky jsem říkala... někomu.
že jste tak milí!
Právě jsem se vrátila z místa, kde teď bydlím – stále se zabýdluji.
Jsem stále členem knihovny? Už léta nejsem.

Někdy se přistihne, že jde stejnou cestou, a to směrem ke
sténajícímu vozíku s vyřazenými knihami.
Občas si tu koupím nějakou knihu, že?
Možná jsem tu byla nedávno...

Rozhlíží se kolem, mimo mě, a čeká na odpověď. –

... Možná ne.

A ona se zasměje a zatleská.

Každopádně jsem dnes přišla kvůli tomu, abych –

...

Zajímalo by mě –

...

Máte nějaké knihy o historii?

Obešla vozík a podívá se do kapsy.

Dnes nemám žádné peníze.

Říkám jí, že si může vzít jen jednu, protože –

Do knihovny nechodíte každý den. Její kulaté oči se rozšíří
a ona mi znovu říká

– Ale poprvé –

Jak jsou pracovníci knihovny milí. Odchází s knihou v ruce.

Někdy se Clara vrátí do knihovny, jen pár minut poté, co odešla.

Nebyla jsem tu už několik let – budu stále členem?

Odvedu ji k počítači, zkontroluji ji a ukážu obrazovku.

Pořádně se jí ulevilo –

Viditelně se jí ulevilo, když zjistila, že je členkou knihovny
(je to klika).

Máte nějaké knihy na prodej? Někaké knihy o historii?

A znovu jsme prošli stejnou trasu kolem knihovny.

Má poznámky ke knihovně a tolika knihám –

Vypadá to, že mám v ruce knihu – přinesla jsem ji? Radniční hodiny
odbíjejí poledne,

Myslím, že ve dvanáct přicházejí s jídlem, je dvanáct?

Ano, je – po obědě si budete moci vychutnat knihu.

– *Ano, kvůli tomu jsem sem přišla.*

Doprovodím ji ke dveřím.

Víte, kam dneska jdete?

Ukazuje s knihou v ruce na ulici, kde dříve bydlela.

Rukou jí ukážu cestu, zahákne se za ni.

Klára dnes potřebuje doprovod –
Nebyla si jistá, ale nechala se doprovodit.

Ujdeme pár metrů.
Vidíte ty dveře? Tam?
Zrychlí krok. V břiše jí kručí.
Nikdy předtím jsem takovou službu od dveří ke dveřím neměl.
Knihovna je úžasná. Vždycky to říkám.
Ano.

Na přechodu nás přivítá pracovník domu s pečovatelskou službou.
Kývnutím se pozdravíme.
Řekne jí, že se podává oběd.
To mám ale štěstí!

Je to kruté, ale zároveň se zdá, že je to správné slovo.
Jaké *štěstí*, že každý dobrý den je váš první den v knihovně?
Jaké *štěstí*, že někde ve svých měnících se vzpomínkách víte, že
knihovna je bezpečná?
Že vám knihovna může odpovědět na vaše otázky? Klára si
nepamatuje, kdy tam byla naposledy, ale... Jaké má štěstí, že ji nohy
donesou do knihovny?
Dívám se, jak vcházejí do domova.
Dává se do mě zima a přemýšlím, kdy se vrátí. Doufám, že se vrátí.
Každý den Klára přichází do knihovny,
Je to poprvé po letech.
A pokaždé, když Klára přijde do knihovny, změní život knihovny.
A ona o tom ani neví.

Knihovny jako nemocnice pro mysl

Případové studie The Europe Challenge

Co kdyby lékaři předepisovali knihovny proti osamělosti a izolaci? Mohou prostory knihoven, knihy a společné aktivity nabídnout útěchu lidem všech věkových kategorií, původu a národností? Zjistěte, jak 20 knihoven v Evropě řeší stigma duševního zdraví, ageismus, nerovnost v oblasti zdraví a přístupnost pro osoby se zdravotním postižením. Tyto knihovny se mění v útočiště pro tělo i duši a úzce spolupracují s komunitami, aby jim poskytl životně důležitou podporu a pohodlí.

Klíčová slova

Duševní zdraví, osamělost, izolace, zdravotní postižení, osobní blaho, biblioterapie, aktivní stárnutí, mezigenerační aktivity, zdravotní péče, terapie, zdravý životní styl.

Zahrnuté typy knihoven

Veřejné, vězeňské, obecní.

Další informace o případech v této kapitole:

Quicksilver

- 📍 Bergamo, Itálie
- 📖 Sistema Bibliotecario Valle Seriana
- 👥 Univerzita Terza

Ve vesnicích v okolí Bergama vznikla aliance QuickSilver mezi veřejnými knihovnami a sdruženími pro péči o seniory, která podporuje aktivní stárnutí. Společně propojují různé generace v postpandemické společnosti a zlepšují život důchodců prostřednictvím komunitních aktivit, jako je řemeslo, vaření, a čtení.

Knihovny na předpis

- 📍 Atény a čtyři knihovny v Řecku
- 📖 Aténská knihovna komiksů
- 👥 Týden uprchlíků Řecku

Představte si, že knihovny nabízejí recepty na štěstí? V Řecku spolupracují čtyři knihovny s charitativní organizací pro uprchlíky na průkopnické iniciativě „Knihovna na předpis“, která uvolňuje sílu vyprávění příběhů a vytváří prostor pro spojení a uzdravení.

Společně: Mezigenerační spolupráce

- 📍 Komenda, Slovinsko
- 📖 Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik
- 👥 Zavod Medgeneracijsko središče Komenda

Iniciativa Společně, která vznikla ve spolupráci knihovny a mezigeneračního centra, bojuje proti osamělosti a ageismu ve Slovinsku tím, že zapojuje seniory a mladé lidi do vyprávění příběhů, knižních klubů a počítačových kurzů, čímž pomáhá budovat mezigenerační vazby.

Přístupná, inkluzivní a udržitelná knihovna

- 📍 Terrassa, Španělsko
- 📖 Síť veřejných knihoven Terrassa (bct xarxa)
- 👥 Prezident Nadace Amat Roumens (LaFact)

Od čtenářských klubů až po prohlídky pro studenty speciálních škol nebo poskytování poradenství a školení pro zaměstnance - tato iniciativa knihovny je katalyzátorem kontaktů a umožňuje lidem se zdravotním postižením, aby se jim v tomto rozmanitém katalánském městě dařilo.

Jak se cítíte?

📍 Genova, Itálie

📖 La Casa nel Parco ETS - Casa Gavoglio

👥 Komunita kolem Casa Gavoglio

Tato komunitní knihovna ve čtvrti s nízkými příjmy spolupracuje s místním centrem pro duševní zdraví, aby se vypořádala se stigmatizací a podpořila pohodu, podporuje účast na venkovních aktivitách a kreativních iniciativách - a vytváří sady nástrojů, aby se o své znalosti podělila s ostatními.

Pět cest k rovnosti v oblasti zdraví

📍 Oldham, Velká Británie

📖 Knihovny Oldham

👥 Projekt Care, help and inspire (CHAI)

Oldhamské knihovny spolupracují se skupinou pro posílení postavení jihoasijských žen, aby pomohly zlepšit pohodu a řešit nerovnosti v oblasti zdraví. Tato iniciativa bojuje proti sociální izolaci a zároveň podporuje zdravý životní styl - od cvičení až po aktivity zaměřené na všímavost.

Objevujte svět dalšími smysly

📍 Liepaja, Lotyšsko

📖 Ústřední vědecká knihovna Liepaja

👥 Liepaja Společnost nevidomých

V Liepaje spojila síly vědecká knihovna s organizací pro zrakově postižené, která spolupracuje s logopedy, sociálními pracovníky a studenty na školení knihovníků a zdokonalování technologií - podpora inkluzivního přístupu pro všechny.

Silver Bonds: pomáháme starším lidem a obohacujeme jejich životy

📍 Marijampolė, Litva

📖 Veřejná knihovna Marijampolė Petras Kriaučiūnas

👥 Senioři a osoby se zdravotním postižením; klub Bičiuliai a klub seniorů Margainis

Projekt Silver Bonds se zabývá sociálním vyloučením a osamělostí starších generací zdravotně postižených lidí v Litvě a poskytuje kurzy používání chytrých telefonů, internetového bankovníctví a elektronického zdravotnictví. Vedle řemeslných činností tyto kurzy posilují mezigenerační vazby, zapojení do komunity a psychickou pohodu.

Společně - ke zdravějším a šťastnějším generacím

- 📍 Paderborn, Německo
- 📖 Stadtbibliothek Paderborn
- 👥 SCHLAU Paderborn

Tato německá knihovna, která se spojila s místním projektem zaměřeným na gender a sexuální orientaci, hostí řadu komunitních akcí, které pomáhají místním lidem uniknout osamělosti a izolaci - a připravují tak půdu pro šťastnější a zdravější život.

Generální akce: Mezigenerační solidarita

- 📍 Lisabon, Portugalsko
- 📖 Biblioteca da Penha de França - Rede de bibliotecas Municipais de Lisboa
- 👥 Fazer do Bairro a Nossa Casa (Sousedství je náš domov)

Může knihovna spojovat generace? Lisabonská knihovna a komunitní skupina bojují proti sociální izolaci a propojují starší obyvatele s nově příchozími a rodinami migrantů. „Občanské laboratoře“ umožňují místním obyvatelům sdílet nápady a znovu získávat veřejná prostranství.

Knihovna budoucnosti: Virtuální realita pro všechny

- 📍 Amsterdam, Nizozemsko
- 📖 Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA)
- 👥 Komunita nadšenců do virtuální reality

Nadšenci virtuální reality v Amsterdamu si nasazují VR headsety, aby pomohli městské veřejné knihovně najít inovativní způsoby, jak řešit digitální inkluzi a předcházet osamělosti. Společně tak budují knihovnu budoucnosti.

Oživení obce pomocí zajímavých programů

- 📍 St Helens, Velká Británie
- 📖 Knihovna St Helens
- 👥 Community Activators

Ve městě, kde se každý desátý člověk považuje za osamělého, tato iniciativa bojuje proti sociální izolaci a podporuje pohodu tím, že oživuje prostory knihovny prostřednictvím rozmanitého uměleckého a kulturního programu, který má přilákat nové uživatele knihovny.

Spoluvytváření zdravotnických řešení

- 📍 Gent, Belgie
- 📖 Knihovna De Krook
- 👥 Comon a místní komunita

V knihovně v Gentu spojili obyvatelé síly s lékaři, aby vytvořili inovace ve zdravotnictví a zlepšili tak životy lidí. Během pětidenní akce „Make-a-thon“ se vyvíjejí nápady, jako je například zařízení pro sledování bolesti nebo vícejazyčný telefonní bot, které se dále testují.

Staňte se svou oblíbenou postavou

- 📍 Žilina, Slovensko
- 📖 Krajská knižnica v Žiline (Krajská knihovna v Žilině)
- 👥 OZ Brána poznania (Brána poznání)

Projekt Staň se svou oblíbenou postavou řeší postpandemickou osamělost pomocí kostýmové knihovny na Slovensku. Krojový klub se schází jednou za dva měsíce. Šijí, navrhují a tisknou 3D udržitelné kostýmy a prostřednictvím sdílených řemesel a akcí vytváří komunitní vazby.

Čtení pro zotavení

- 📍 Perth, Skotsko, Velká Británie
- 📖 Vězeňská knihovna Perth, Kultura Perth & Kinross
- 👥 Vězeňská komunita v HMP Perth

Ve skotském Perthu obrácí vězeňská knihovna stránky směrem k obnově. Ve spolupráci s místními organizacemi nabízejí workshopy a živou čtenářskou skupinu, aby podpořili pohodu vězňů, jejich gramotnost a vyhlídky na budoucí zaměstnání.

Knihovny jako terapie

- 📍 Vaidava, Rencēni a Vecate,
- 📖 Lotyšsko Farní knihovna Vaidava
- 👥 Lidé ze tří místních vesnic

Mohou nám knihovny pomoci uzdravit se? Tři místní knihovny a komunity na lotyšském venkově jsou průkopníky terapeutického programu. Prostřednictvím umění, tance a „biblioterapie“ bojují proti postpandemické osamělosti a obavám z války na Ukrajině.

Probuzení: Setkání rodičů a učitelů v knihovně

📍 Heraklion, Řecko

📖 Bibliodromio

👥 Sdružení rodičů 43. veřejné základní školy v Heraklionu

V důsledku pandemie se mnoho dětí na řeckém ostrově Kréta cítilo sociálně izolováno. Tato školní iniciativa s knihovnou spojuje rodiče, děti a učitele, aby společně vybudovali komunitu, která bude více chápat a bude zahrnovat všechny, a kde bude možné se učit a uzdravovat.

Tohle se ve škole nenaučíte

📍 Opole, Polsko

📖 Veřejná knihovna ve městě Opole

👥 Normální věc

V Polsku omezená osvěta v oblasti duševního a sexuálního zdraví nutí dospívající hledat odpovědi na internetu. Tato iniciativa je prostřednictvím seminářů a odborných přednášek vede k bezpečným a spolehlivým zdrojům - podporuje otevřené diskuse a podpůrné vzdělávací prostředí.

Prostor kreativity, arteterapie a psychické úlevy „Dobroteka ART“

📍 Buchach, Ukrajina

📖 Městská veřejná knihovna

👥 Buchach NGO Buchach-ART

Tato ukrajinská knihovna prostřednictvím arteterapie a poradenství podporuje vysídlené osoby, rodiny vojáků a ty, kterým válka převrátila život naruby, a nabízí jim prostor pro uzdravení a umělecké vyjádření.

Propojení s komunitou

📍 Blackburn, Velká Británie

📖 Blackburn with Darwen Library and Information Service Acorn

👥 House Care Home

Community Connections řeší izolaci v domovech pro seniory nabídkou poutavých digitálních aktivit, podporovaných čtenářských skupin a setkání zaměřených na sdílení vzpomínek. Knihovna půjčuje vybavení a podporuje pečovatele a rodiny, čímž pomáhá posilovat sociální soudržnost a celkový pocit pohody.

Seznamte se s knihovníky a zástupci
komunit v rámci The Europe Challenge!

Cesta naděje z Kyjeva do Wiganu

Jméno

Svitlana Rykychynska

Země

Ukrajina / Spojené království

Rok narození

1974

Role

Jak mi knihovna změnila život

Vítěz soutěže o nejlepšího
spisovatele

Svitlana Rykychynska se narodila na Ukrajině. Vystudovala lékařskou univerzitu, poté pracovala jako oční lékařka. Byla nucena uprchnout před válkou na Ukrajině a přestěhovala se s dcerou do Velké Británie. Tam si splnila svůj dlouholetý sen psát knihy, přičemž inspiraci čerpala ze svých zkušeností a z naděje na lepší budoucnost své vlasti.

Jak mi knihovna změnila život byla soutěž v psaní, kterou na jaře 2024 uspořádala Evropská kulturní nadace. Z téměř 300 příspěvků ze 47 zemí bylo vybráno šest vítězů, z nichž každý vyprávěl, jak mu knihovny změnily život.

Snažila jsem se tyto události vtěsnat do skutečného literárního textu, ale nic zajímavého z toho nevzešlo. Musím tedy vše vyprávět tak, jak to je. Berte můj příběh jako zповěď.

Venku se rozpršelo; hurikán s podivným ženským jménem už druhý den setřásal listí ze stromů. Poslední dobou jsem se snažila vyhýbat tomu, abych s ní mluvila. Musela jsem trochu spát, protože když jsem otevřela oči, viděla jsem, že je čtvrt na devět. Někde na konci chodby se zabouchly dveře od koupelny, což znamenalo, že moje dcera je vzhůru. Srdce se mi nepříjemně sevřelo. Přetáhla jsem si deku přes uši a znovu zavřela oči. Nechtělo se mi ani spát, ani vstávat. Nebylo nic, po čem bych toužila. Všechny mé touhy se rozplynuly. Zdálo se, že mi vypršela doba použitelnosti a moje baterie jsou úplně vybité.

Většina z nás je zvyklá spoléhat se sama na sebe; je mnohem klidnější a spolehlivější. Ale světu je to jedno. Jde dál a zdánlivě si neuvědomuje, kdy nás vyvede z míry. Padáme do propasti a svět pokračuje dál. Nejtěžší je pochopit, že tyto nevysvětlitelné pohyby nás mohou zachránit, když to nejméně čekáme. Ten den mi změnil život a stalo se to v obyčejné městské knihovně.

Před šesti měsíci jsem přivezla svou rodinu do Spojeného království. Pozoruhodná země, která láká tisíce turistů, ale my jsme nebyli turisté. Byli jsme uprchlíci, což je snad to nejhorší, co se člověku může stát. Válka je v tomto světě stálým hostem a vy žijete, aniž byste o tom věděli, dokud do domu poblíž nedopadne bomba a většina vašich sousedů nezmizí. Drony, rakety, miny – to všechno je děsivé, ale ne to nejhorší. Nejděsivější jsou lidé. Představila jsem si, jak do našeho bytu vstupují vojáci, a dostala jsem velký strach. Mám dospívající dceru a tři kočky. Kdo jiný by je zachránil než já?

Rozhodla jsem se, že co nejdříve odejdu, ale dcera to kategoricky odmítla. Svět dospívajících je tak malý: studium, přátelé, známé prostředí. Musela jsem ji přinutit, rizika se zdála příliš vážná. Vydali jsme se na cestu a zamířili do Velké Británie, kde jsem pro nás rezervovala volné místo k pobytu.

Když jsme dorazili, konečně jsem se dostala do svého osobního pekla. Moje dcera trpěla. Nechtěla se setkávat s vrstevníky ani chodit na vysokou školu. Snažila jsem se vymyslet způsoby, jak ji zabavit, ale nefungovalo to. Náš vztah se rozpadal a jakákoli komunikace končila slzami. Navíc jedna z našich koček onemocněla a zdálo se, že umírá, což ji rozrušilo ještě víc.

Před šesti měsíci jsem přivezla svou rodinu do Spojeného království. Pozoruhodná země, která láká tisíce turistů, ale my jsme nebyli turisté. Byli jsme uprchlíci, což je snad to nejhorší, co se člověku může stát.

Říká se, že velké otřesy posilují, nebo naopak mění v bezmocné děti. Já jsem uvízla někde uprostřed. Hledání práce a domácí problémy mi nedovolily uvolnit se; musela jsem nasadit sebevědomou fasádu.

Uplynuly tři nebo čtyři měsíce a pak jsem našla bulku v prsu. Lékař mě požádal, abych se dostavila na kliniku na biopsii. Můj obvyklý klidný život se hroutil v základech. Nebála jsem se smrti, bála jsem se, že je tu nechám samotné. Dceři jsem to neřekla. Měla dost svých problémů.

„Mami!“ někdo zaklepal na dveře. Vykoukla jsem ze svého úkrytu v ložnici.

„Přišel nějaký muž a ptal se na plyn,“ řekla dcera.

„Dobře, já to zvládnou,“ odpověděla jsem a vstala z postele.

V blízkosti našeho anglického domu začínaly opravné práce, na které jsme byli laskavě upozorněni. Až do večera tam bude hluk. Využila jsem této záminky a přemluvila dceru, abychom se vydaly do centra města.

Našly jsme správný autobus a vydaly se na cestu. Zapomněla jsem si doma telefon a dceřin telefon občas ztrácel připojení k internetu; Google Maps nefungovaly a brzy jsme se ztratily.

„Hele, podívej, co je to?“ zastavila se moje dcera a snažila se zjistit směr. Na druhé straně ulice jsem uviděla velkou prosklenou budovu. Od většiny ostatních se odlišovala svou velikostí a moderností.

„Půjdeme blíž,“ podívala jsem se na obě strany, stále jsem si ještě nezvykla na jízdu vlevo. Ukázalo se, že budova je knihovna v centru města. Vypadala moderně a byla docela velká. Vešly jsme dovnitř. Téměř okamžitě k nám přistoupila usměvavá žena. Pochopila, že jsme tam poprvé, a chtěla nám pomoci. Dcera byla trochu zmatená, ale přesto ji následovala. Knihovnice nám navrhla, abychom se zaregistrovaly, a ukázala nám několik zajímavých nových knih. Dcera obvykle moc nečetla a v knihovně byla naposledy na školním výletě na základní škole. Velmi mě překvapilo, když se rozhodla zaregistrovat a vybrala si dvě knihy.

Doma si dcera uvědomila, že knihy, které si vybrala, ji nezajímají a je třeba je vrátit. Druhý den ráno šla do knihovny znovu. Autobusy v našem okolí nejezdily často, takže šla pěšky více než hodinu. V knihovně se s ní setkala stejná knihovnice a opět jí pomohla. Dcera si okouzlená vybrala něco nového, i když to neměla v plánu. Ukázalo se, že nové knihy jsou zajímavé; rychle je přečetla a vydala se nyní již známou cestou do centra města. Postupně si zvykla a začala do centra chodit téměř každý den. Koupila si zmrzlinu a šla si číst do parku, kde seděla na lavičce. Zajímavé bylo, že počasí onoho léta nebylo typicky anglické; téměř každý den svítilo slunce.

Asi o měsíc později se moje holčička rozjasnila. V knihovně potkala dva chlapce v jejím věku. Ukázali jí vysokou školu, kterou navštěvují, a ona se rozhodla, že se chce stát studentkou.

Nevím – možná existují výjimky –, ale zdá se mi, pro matku jsou nejdůležitější šťastné děti. Když jsem pozorovala svou dceru, uklidnila jsem se. Naše kočka se uzdravila, podstoupila jsem vyšetření a lékař řekl, že si je téměř jistý, že výsledky budou dobré. O tom je tento příběh. Nevím, jestli čtenář zažil to, co jsem cítila já. Možná ne. Ale když své emoce přenesete na papír, zdá se, že se okamžitě zmenší. Věřte mi, knihovna mě zachránila.

Věnováno městské knihovně ve Wiganu.

Seznamte se s knihovníky a zástupci
komunit v rámci The Europe Challenge!

Můj tip č. 1 pro přežití knihovny:

**JE DŮLEŽITÉ, ABY PRACOVNÍCI
BYLI SPOKOJENI A ABY O NĚ
BYLO DOBŘE POSTARÁNO**

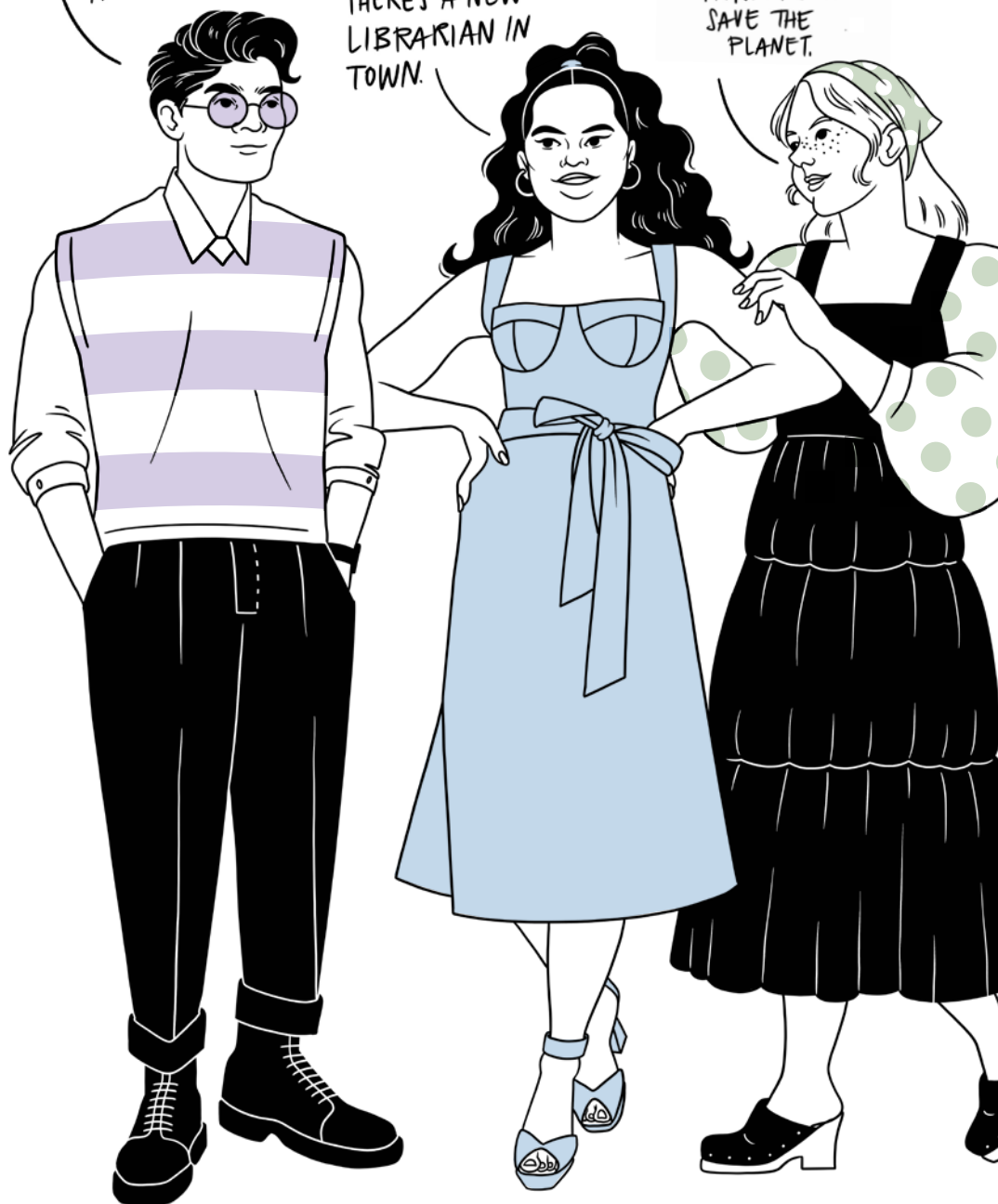

The
Europe
Challenge

Nezapomeňte na módu v knihovně!

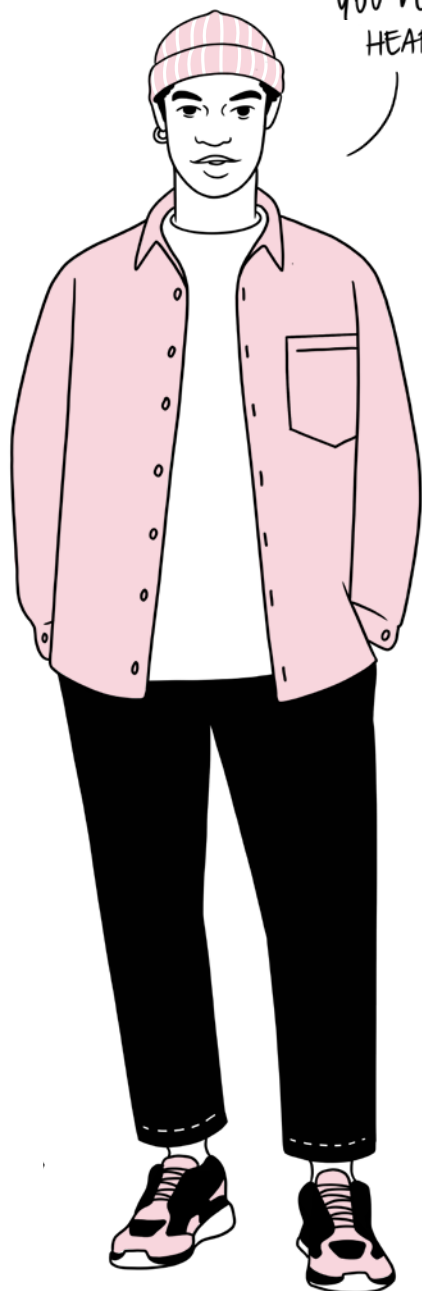
HAS ANYONE SEEN MY
ANCIENT GREEK DICTIONARY?
IT'S VITAL FOR MY
AESTHETIC.

MOVE OVER, KEN!
THERE'S A NEW
LIBRARIAN IN
TOWN.

JUST HERE
TO FIND A BOOK ON
BAKING PIES AND
SUSTAINABLE
FARMING TO
SAVE THE
PLANET.

I WAS BORROWING BOOKS
BEFORE IT WAS COOL,
YOU'VE PROBABLY NEVER
HEARD OF THEM.

The Library Hipster

GLASSES?
CHECK.
SKIRT?
CHECK.
MASTER OF
THE SHUSH?
DOUBLE
CHECK.

The Old School Librarian

Kolofon

Šéfredaktor

Ajda Milne

Redakční tým

Inka Jelinek Jurkova

Nicola Mullenger

Vivian Paulissen

Tendai Terrence Thondhlana

Vizuální koncept a design

Dagan Cohen, Changency

Jillem, Changency

Ilustrátor

Anja Slibar

Portrétní fotografie

Domininkas

Edithink

Kopírování a korektury

Vicky Anning

George King

Tisk a vazba

Pantheon Drukkers

Zjistěte více a kontaktujte nás

theeuropechallenge.eu

culturalfoundation.eu

Vydáno v Amsterdamu, září 2024.

Iniciátorem Evropské výzvy je Evropská kulturní nadace.

**European
Cultural
Foundation**

Program pro rok 2024 je podporován Skotskou knihovnickou a informační radou, veřejnými prostředky prostřednictvím Arts Council England, Fondazione Cariplo a Deutsche Postcode Lotterie prostřednictvím Deutsche Bibliotheksverband.

Supported using public funding by
**ARTS COUNCIL
ENGLAND**

**Funded by
UK Government**

Partnery pro realizaci ročníku 2024 jsou společnosti Including Society (SA), Changency (NL), DOKK1 Aarhus Public Libraries (DK), Public Libraries 2030 (BE) a OBA Public Libraries Amsterdam (NL).

CHANΘENCY

DOKK1

**MINISTERSTVO
KULTURY**

Přeloženo za dotační podpory Ministerstva
kultury ČR v rámci programu VISK 1.

Z anglického originálu *How Libraries Thrive:
A Guide for Librarians...and Everyone Else
in Europe!*

Přeložila agentura Langeo

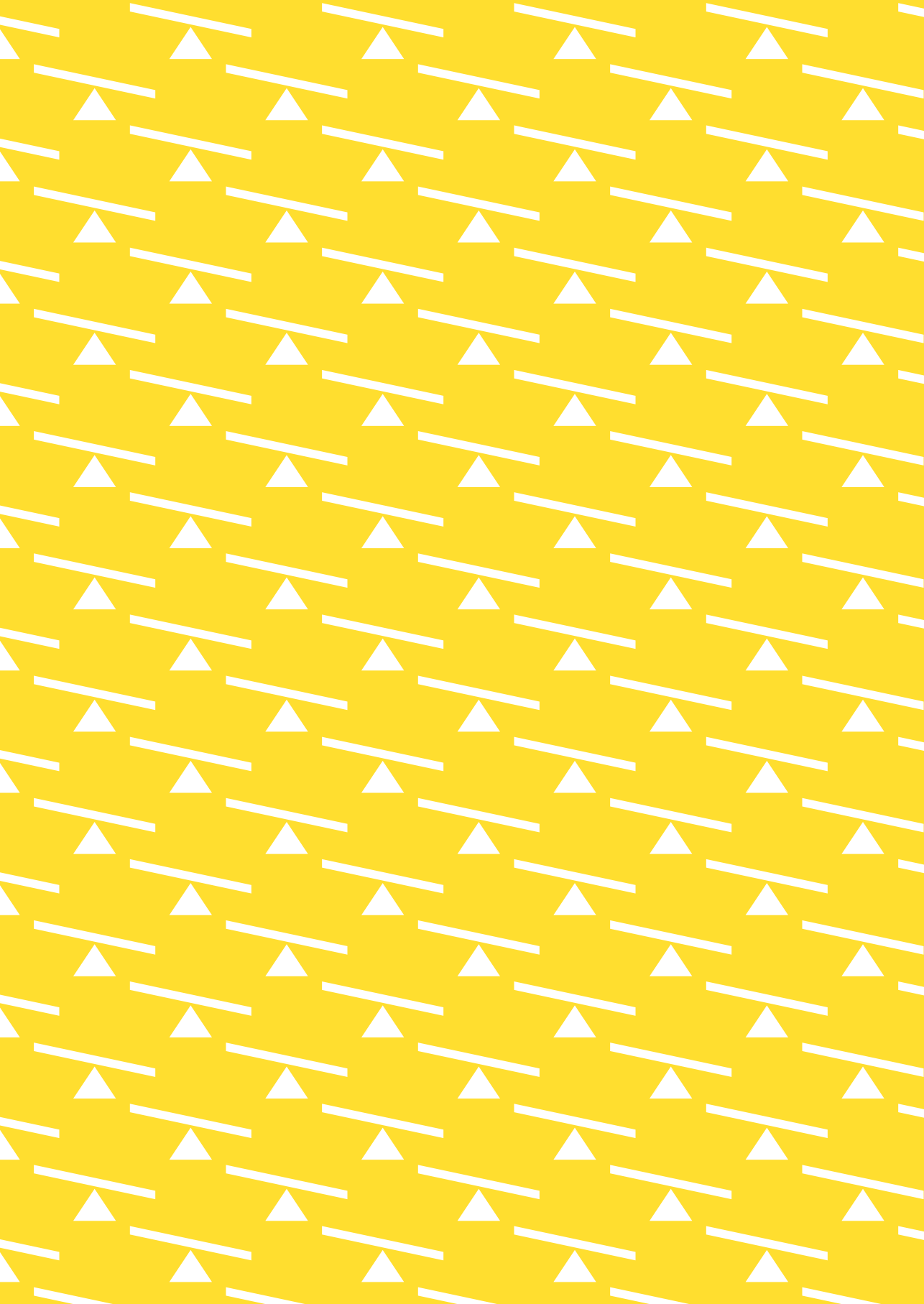
Grafická úprava a sazba Tomáš Rychlý

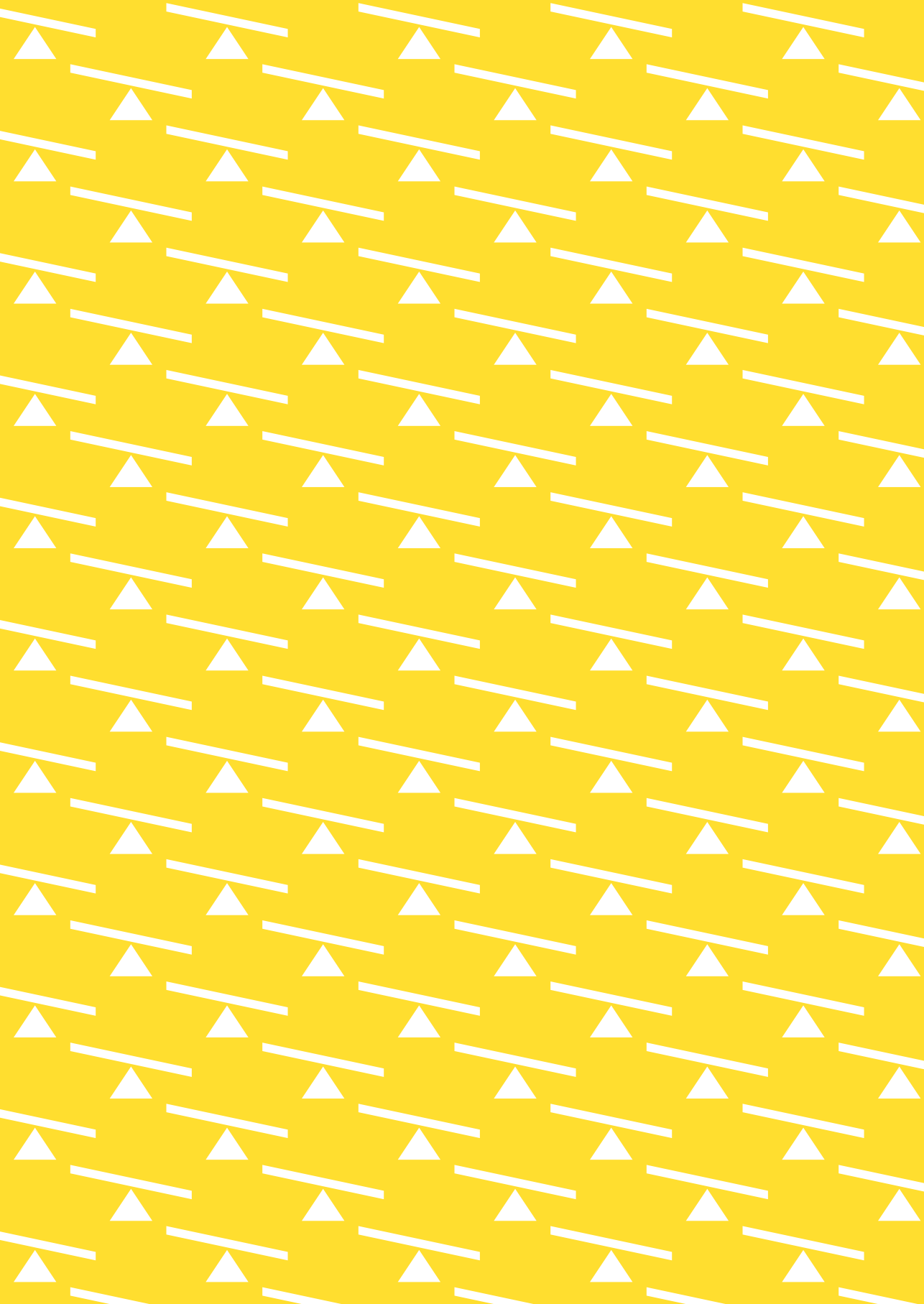
ISBN: 978-80-53016-04-9

Vydalo Sdružení knihoven ČR

SDRU K
—

SDRUŽENÍ
KNIHOVEN ČR

Jak knihovny bojují proti dezinformacím a posilují demokracii? Jak řeší klimatické změny a pandemii osamělosti, která se šíří Evropou? Knihovny představují jedny z posledních bezpečných veřejných prostorů pro všechny, od těch, kteří mají problémy, až po ty, kterým se daří dobře. Zjistěte, jak proměňují Evropu, a to díky příspěvkům knihovní architektky Francine Houben, klimatické aktivistky Mikaely Loach, sociologa a autora *Paláce pro lidi* Erica Klinenberga, úspěšného mediálního podnikatele s #BookTok Jacka Edwardse, mediální podnikatelky Esry Karakaya a mnoha dalších, včetně samotných knihovníků.

**The
Europe
Challenge**

theeuropechallenge.eu